

**PROJEKT ZMIANY PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO
STRESZCZENIE**

SPIS TREŚCI	strona
1. Cel i podstawa opracowania	1
2. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa	2
2.1. Ogólna charakterystyka województwa lubuskiego	3
2.2. Dziedzictwo kulturowe	4
2.3. Turystyka i wypoczynek	5
2.4. Przemysł i usługi	5
2.5. Zasoby surowcowe	6
2.6. Komunikacja i transport	6
2.7. Synteza uwarunkowań	7
2.8. Obszary problemowe	8
3. Strategia rozwoju województwa lubuskiego. Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 r. (z 2005 roku)	8
4. Kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego	10
4.1. Ogólne założenia	10
4.2. Układ przestrzenny	11
4.3. Obszary problemowe	13
5. Priorytety polityki przestrzennej województwa lubuskiego	16
5.1. Główne cele strategiczne i operacyjne	16
5.2. Struktura przestrzenna województwa lubuskiego	17
5.3. Komunikacja i transport	19
6. Programy rządowe i samorządowe województwa	25
6.1. Programy rządowe zawierające zadania rządowe	25
6.2. Programy samorządowe zawierające zadania samorządowe	26
7. Rekomendacje do Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju	26

1. CEL I PODSTAWA OPRACOWANIA

Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego (PZPWL) został uchwalony przez Sejmik Województwa Lubuskiego Uchwałą Nr XXXVII/272/2002 w dniu 2 października 2002 r. (opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego nr 105, poz. 1279 z dnia 18 listopada 2002r.).

Zgodnie z art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Zarząd Województwa Lubuskiego w latach 2005-2006 sporządził Okresową ocenę Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego, którą następnie w dniu 11 września 2006 roku przedstawił Sejmikowi Województwa Lubuskiego. Wykazała ona, że w okresie funkcjonowania planu w sytuacji społecznej, gospodarczej i prawnej w Polsce i w naszym województwie nastąpiło szereg zmian naruszających aktualność przyjętych uwarunkowań i kierunków rozwoju.

W związku z powyższym Sejmik Województwa Lubuskiego podjął w dniu 26 marca 2007 r. Uchwałę Nr VI/59/07 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego (Zm. PZPWL) w jego granicach administracyjnych.

Celem wykonania opracowania jest konieczność zapewnienia dalszego funkcjonowania Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego w systemie planowania przestrzennego poprzez zaktualizowanie i uzupełnienie jego zapisów.

Uwzględniając wnioski wynikające z okresowej oceny obowiązującego Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego przyjęto, że zmiana planu posiadać będzie charakter kompleksowy i obejmować będzie wszystkie dziedziny będące przedmiotem tego Planu, w wyniku czego powstanie ujednoczony dokument określający zasady organizacji struktury funkcjonalno - przestrzennej, z uwzględnieniem zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju.

Zmiana Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego oparta jest z jednej strony na:

- ocenie stanu zagospodarowania województwa,
- ocenie występujących potencjałów i ograniczeń rozwojowych,
- zakresie podjętych zobowiązań zarówno w sferze realizacyjnej, jak i planistycznej,

a z drugiej strony na:

- uwzględnieniu polityki przestrzennej państwa wraz z powiązaniem transgranicznymi,
- przyjęciu strategicznych celów rozwoju województwa,
- pożądanym kierunkach kształtowania modelu zagospodarowania przestrzennego obszaru województwa,
- niezbędności stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego,
- poszerzeniu wartości przyrodniczych i dorobku kulturowego regionu.

Przy sporządzaniu Zm. PZPWL wykorzystano szereg materiałów źródłowych i przedprojektowych, w tym między innymi:

- 1) opracowanie ekofizjograficzne województwa lubuskiego,
- 2) Koncepcję Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (Warszawa 2001 r.),
- 3) Strategię Rozwoju Województwa Lubuskiego. Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 r. (Zielona Góra 2005 r.),
- 4) roczniki i materiały statystyczne,
- 5) materiały studialne, programowe i strategiczne wykonywane na szczeblu krajowym i wojewódzkim,
- 6) wnioski przekazane przez: ministerstwa, wojewodów, departamenty urzędów marszałkowskich, instytucje, powiaty i gminy,
- 7) wnioski wynikające z lokalnej polityki przestrzennej.

W toku sporządzania projektu Zm. PZPWL przeprowadzono następujące czynności formalno – prawne:

- 1) ogłoszono w prasie lokalnej i ogólnopolskiej oraz poprzez obwieszczenie w urzędach gmin, starostwach powiatowych, Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, Lubuskim Urzędzie Wojewódzkim w Gorzowie Wlkp. informację o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia zmiany planu;
- 2) zawiadomiono na piśmie o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia zmiany planu instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania;
- 3) wykonano analizę wniesionych wniosków i przedstawiono ją Zarządowi Województwa Lubuskiego uzyskując rekomendacje do dalszych prac projektowych;
- 4) przeprowadzono postępowania przetargowe zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych w celu wyłonienia wykonawców opracowania;
- 5) w toku opracowania projektu zmiany planu odbyły się trzy posiedzenia Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno - Architektonicznej i sporządzone zostały dwa koreferaty;
- 6) na posiedzeniu Sejmiku Województwa Lubuskiego przedstawiono informację o przebiegu prac przy sporządzeniu zmiany planu;
- 7) współpracowano z Zarządem Województwa Lubuskiego i departamentami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego oraz instytucjami i stowarzyszeniami uzgadniającymi i opiniującymi projekt planu:
 - Ministerstwem Infrastruktury i Ministerstwem Rozwoju Regionalnego,
 - Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska,
 - Dyrekcjami Polskich Kolei Państwowych,
 - Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad,
 - Zarządem Dróg Wojewódzkich;
- 8) w trakcie opracowania projektu zmiany planu współpracowano z autorami prognozy skutków oddziaływania na środowisko.

2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA.

Uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa, które w istotny sposób wpływają na rozwój województwa, zostały zidentyfikowane zarówno w zakresie powiązań i związków z obszarami zewnętrznymi, jak również w układzie wewnętrznym województwa.

W ujęciu rodzajowym zostały one odniesione do:

- środowiska przyrodniczego,
- stanu zainwestowania,
- strefy społecznej,
- strefy kulturowej,
- strefy ekonomiczno - gospodarczej,
- komunikacji i transportu,
- infrastruktury technicznej,
- strefy obronności i bezpieczeństwa.

Położone w środkowo - zachodniej Polsce województwo lubuskie graniczy z województwami: zachodniopomorskim, wielkopolskim i dolnośląskim oraz z Republiką Federalną Niemiec i leży w bezpośrednim sąsiedztwie metropolii berlińskiej. To sąsiedztwo oraz położenie regionu na

skrzyżowaniu ważnych, transeuropejskich szlaków komunikacyjnych paneuropejskich korytarzy: Nr II Berlin – Słubice – Poznań – Łódź – Warszawa – Moskwa i Nr III Berlin – Olszyna – Wrocław – Kraków – Lwów – Kijów oraz promowanego Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego w relacji: Skania – Szczecin – Praga – Bratysława – Wiedeń – Budapeszt – Lubljana – Triest, stanowią podstawowe uwarunkowania rozwojowe dla województwa.

Województwo lubuskie posiada walory przyrodnicze, krajobrazowe, korzystne powiązania komunikacyjne z Niemcami (w tym z pobliskim Berlinem) i resztą kraju, szlak wodny rzeki Odry, stanowiący europejski korytarz ekologiczny. Złoża surowców (w tym energetycznych, częściowo trudno dostępnych), znaczne obszary lasów i obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej stanowią o bogactwie regionu. Rozbudowywana baza naukowo-dydaktyczna może przyczynić się do rozwoju całego województwa.

Lubuskie charakteryzuje się dobrymi relacjami transgranicznymi z sąsiednimi landami Republiki Federalnej Niemiec: Brandenburgią i Saksonią. Powiązania komunikacyjne, współpraca naukowa w rozwiązywaniu trudnych problemów z zakresu ochrony środowiska stwarza dogodne warunki dla realizacji polityki przestrzennej, zagospodarowania obszarów pogranicza, wymiany osób, towarów i usług.

2.1. Ogólna charakterystyka województwa lubuskiego.

Województwo lubuskie zajmuje pierwsze miejsce w kraju pod względem lesistości. Grunty leśne zajmują powierzchnię 693,6 tys. ha, w tym lasy 673,7 tys. ha, co daje lesistość 48,2 %. Największą lesistością (powyżej 50 %) charakteryzują się powiaty: krośnieński, żarski, sulęciński, międzyrzecki i zielonogórski, natomiast najniższą powiat ziemski nowosolski i miasto Gorzów Wlkp.

Lasy województwa lubuskiego w większości zarządzane są przez Lasy Państwowe. Na terenie województwa funkcjonują cztery Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych (RDLP): zielonogórska (20 nadleśnictw), szczecińska (18 nadleśnictw), wrocławska (2 nadleśnictwa) i poznańska (1 nadleśnictwo). Lasy prywatne w województwie lubuskim stanowią znikomy procent powierzchni ogólnej lasów (około 1 %).

Zachodnią część Niziny Śląsko - Łużyckiej zajmują Bory Dolnośląskie, należące do największych w Europie Środkowej zwartych kompleksów leśnych. Bory rozciągają się na terenie dwóch województw dolnośląskiego i lubuskiego, w granicach RDLP w Zielonej Górze i Wrocławiu.

Województwo lubuskie charakteryzuje się dużymi walorami przyrodniczymi. Jest to uwarunkowane największą lesistością w Polsce wynoszącą blisko 50 %, urozmaiconą budową geologiczną oraz obecnością dwóch znaczących rzek – Odry i Warty. Dzięki tak złożonym warunkom środowiskowym, na terenie województwa występują różnorodne siedliska o zmiennych skalach troficznych i wilgotnościowych. Walorem Ziemi Lubuskiej jest występowanie gatunków flory o atlantyckim typie zasięgu, które wkraczają na teren Polski od zachodu. Południowa część województwa charakteryzuje się dużym udziałem we florze i faunie gatunków górskich i podgórskich.

Powierzchnia i obiekty o szczególnych walorach przyrodniczych występujące na terenie województwa lubuskiego (stan w dniu 31.12.2008 r.) przedstawiają się następująco:

- Obszary prawnie chronione – ogółem - 54 2824,4 ha, w tym:
 - parki narodowe - 13 642,8 ha,
 - rezerваты przyrody - 3 636,3 ha,
 - parki krajobrazowe - 76 039,4 ha,
 - obszary chronionego krajobrazu – 436 481,6 ha,
 - stanowiska dokumentacyjne - 16,5 ha,
 - użytki ekologiczne – 3 296,6 ha,

- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - 9 711,2 ha
- pomniki przyrody – 1 088 szt.

Struktura powierzchni województwa lubuskiego według kierunków wykorzystania przedstawia się następująco:

- użytki rolne – 41,0 %,
- grunty leśne i zadrzewione – 51,1 %,
- grunty pod wodami – 1,7 %,
- tereny komunikacyjne – 2,6 %,
- tereny osiedlowe – 1,5 %,
- nieużytki – 1,3 %,
- tereny pozostałe – 0,8 %.

Procesy demograficzne zachodzące w województwie lubuskim na przestrzeni ostatnich lat odbiegają nieco od obserwowanych w większości regionów kraju. Wielkość zaludnienia utrzymuje się bowiem na poziomie stabilnym, a przyrost naturalny jest stosunkowo wysoki.

Zmiany w procesach demograficznych to głównie:

- obserwowany powolny trend obniżania się zaludnienia województwa,
- znaczne, stałe obniżanie się udziału grupy w wieku przedprodukcyjnym,
- zmniejszanie się liczebności grupy osób w wieku produkcyjnym, (prognozy przewidują szybkie obniżanie się wielkości grup w wieku produkcyjnym, szczególnie od 2020 roku),
- bardzo znaczny wzrost udziału i liczebności grupy w wieku poprodukcyjnym (wyraźny proces starzenia się społeczeństwa).

Długoterminowe zmiany mogą mieć istotny wpływ na funkcjonowanie województwa. Obniżanie się udziału dzieci i młodzieży w ogólnym bilansie, przy jednoczesnym drastycznym wzroście społeczeństwa w podeszłym wieku, to ograniczenie rozwoju województwa, brak aktywnego rozwoju działalności produkcyjnej, usługowej i naukowej.

2.2. Dziedzictwo kulturowe

Bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe województwa lubuskiego ma istotny wpływ na możliwości rozwojowe i zagospodarowanie przestrzenne. Ochrona i wykorzystanie tych wartości jest istotną przesłanką dla rozwoju turystyki.

Relatywnie do obszaru, lubuskie w skali kraju należy do najzasobniejszych w zabytki województw. Rozmieszczenie tych dóbr kultury, zarówno w sensie liczbowym, jak i pod względem wartości artystycznych, nie jest równomierne. Korzystniej w tym względzie sytuuje się część południowa obszaru związana w przeszłości ze Śląskiem. Różna przeszłość historyczna zdecydowała też o odmienności form architektonicznych między południem i północą województwa.

Odnosi się to szczególnie do spuścizny kulturowej z okresu średniowiecza, a także do epoki baroku. Zabytki wschodniego pasma terenu, ze strefy wielkopolskiej, mają cechy zbliżone do sztuki śląskiej, a architektura części północnej wykazuje pokrewieństwo z Pomorzem Zachodnim, Nową Marchią i Brandenburgią.

W województwie lubuskim ewidencją objętych jest 44468 obiektów architektury i budownictwa, 1277 parków, ogrodów, cmentarzy i alei, a także 15300 stanowisk archeologicznych.

Na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości (UNESCO) został wpisany Park Mużakowski położony po obu stronach granicznej rzeki Nysy Łużyckiej, w miejscowościach Łęknica i Bad Muskau. Jest jednym z najrozleglejszych parków w Europie, założonym na obszarze ponad 700 ha, z których 522 ha, znajdują się na terenie Polski, a który został założony w XIX wieku.

Na terenie województwa lubuskiego zachowało się 55 zabytkowych założeń urbanistycznych. Od strony prawnej 16 z nich nie utrzymało statusu miasta, są one jednak w większości ośrodkami samorządowymi gmin.

Największą grupę (33 założenia) stanowią miasta ukształtowane planistycznie w XIII wieku, w trakcie lokacji przestrzennej na prawie polskim lub częściej magdeburskim. Ich geneza sięga zazwyczaj czasów wcześniejszych i wiąże się z takimi formami osadnictwa, jak gród, podgrodzie i osada targowa.

Charakterystyczną cechą tych ośrodków są ich regularne plany z położonym centralnie czworobocznym placem rynkowym powiązanim z siecią wychodzących pod kątem prostym ulic oraz czytelną granicą pierwotnego założenia, nierzadko akcentowaną pozostałościami średniowiecznych obwarowań. Miasta te, mimo iż wytyczone były według wypracowanego modułu, odbiegają zdecydowanie od kompozycyjnego schematu w układzie planu. O indywidualnym charakterze każdego z nich zdecydowały takie czynniki, jak topografia terenu, hydrografia i wielkość założenia. W dalszym etapie o odmiennym ukształtowaniu każdego ośrodka zdecydowała wypełniająca ją zabudowa podlegająca na przestrzeni wieków najróżniejszym przeobrażeniom.

2.3. Turystyka i wypoczynek

Województwo lubuskie charakteryzuje się dobrymi walorami dla rozwoju turystyki i wypoczynku. Istnieje tu zróżnicowana szata roślinna z przewagą lasów, bogactwo wód płynących i jezior, pięknych krajobrazów, mozaika terenów rolnych, zabytków o charakterze monumentalnym, budowli świadczących o zmiennych dziejach tych ziem.

Walory te, cenne w skali kraju, niestety tylko w części przekładają się na intensyfikację turystycznych kontaktów międzynarodowych, w tym z rejonem Berlina.

Atrakcyjność turystyczna regionu określana jest przede wszystkim na podstawie walorów przyrodniczych i kulturowych analizowanego obszaru. Walory przyrodnicze Ziemi Lubuskiej to bez wątpienia silna strona możliwości rozwoju turystyki wypoczynku i rekreacji.

W uwarunkowaniach dla rozwoju turystyki wyróżnić można główne rejony turystyczne, do których zalicza się:

- Pojezierze Lubuskie - makroregion położony w środkowej części województwa, na obszarze pomiędzy Odrą, Obrą i Wartą, w jego skład wchodzi dwa mezoregiony – Pojezierze Łagowskie zw. Wzgórzami Ośnieńsko – Sulechowskimi oraz Obniżenie Obrzańskie zw. Bramą Zbąszyńską.
- Pojezierze Sławskie - zajmuje wschodnią część województwa lubuskiego (powiat wschowski). Pojezierze wyróżnia się urozmaiconym rynnowym krajobrazem pochodzenia polodowcowego. Największe jezioro to Jezioro Sławskie (826 ha).
- Jezioro Ciecz (Trzeńskiego) - główny zbiornik Łagowskiego Parku Krajobrazowego, o pow. 183 ha jest najgłębszym akwenem w województwie lubuskim - głębokość maksymalna to 58,8 m (w skali kraju zajmuje 10 miejsce).
- Jezioro Łagowskie - jezioro to jest ogólnodostępnym łowiskiem z dobrze rozwiniętą i przygotowaną infrastrukturą turystyczną.
- Jezioro Paklicko Wielkie - położone jest w pobliżu miejscowości Nowy Dworek i Jordanowo; jest jednym z największych jezior województwa lubuskiego, zajmuje powierzchnię 209 ha, jest jeziorem rynnowym o bardzo urozmaiconej linii brzegowej, tworzącej liczne zatoki.

2.4. Przemysł i usługi

W dziedzinie produkcji w województwie dominuje wytwórczość produktów spożywczych i napojów 18,2%, drewna i wyrobów z drewna 18,3 %. Udział województwa lubuskiego w krajowej produkcji materiałów podłogowych z drewna wynosi aż 30 %, obuwia 19%, mebli 10 %.

Reprezentowane są branże: chemiczna, celulozowo - papiernicza, meblarska, materiałów budowlanych, w tym ceramicznych materiałów budowlanych, elektroniczna, tekstylna, wydawnicza.

Według publikowanych danych:

- a) w lubuskim działa ponad 100 tys. podmiotów gospodarczych, z tego ok. 95 % reprezentuje sektor prywatny. W małych i średnich przedsiębiorstwach zatrudnionych jest ok. 80 % pracowników;
- b) 29 % lubuskiego Produktu Krajowego Brutto wytwarzanych jest przez przemysł, 5 % przez budownictwo;
- c) udział rolnictwa, rybołówstwa, leśnictwa to tylko 6,5 %;
- d) pod względem wielkości Produktu Narodowego Brutto przypadającego na jednego mieszkańca – województwo zajmuje 9 miejsce w kraju, a wartość tego wskaźnika wynosi 86 % średniej krajowej;
- e) województwo posiada zasoby gazu ziemnego, ropy naftowej, węgla brunatnego, gliny, żwiru, ilów.

2.5 Zasoby surowcowe

W zakresie zasobów surowcowych, w granicach województwa lubuskiego znajduje się tak zwany przed-sudecko - wielkopolski obszar gazo - i roponośny, w którym złoża gazu ziemnego rozpoznane zostały w utworach permskich. Występują one najczęściej w stropowej części utworów czerwonego spągowca i w poziomie tzw. wapienia podstawowego cechsztynu. Skałami zbiornikowymi są tu drobnoziarniste piaskowce kwarcowe oraz dolomity i wapienie dolomityczne. Miąższość tych skał w rejonach występowania złóż gazu ziemnego dochodzi do kilkudziesięciu metrów, a ich własności kolektorskie zależą od zróżnicowania litologicznego i związanych z tym zmian porowatości i przepuszczalności. Występowanie złóż gazu ziemnego związane jest z występowaniem struktur pułapkowych o charakterze antyklinalnym lub pułapkami typu tektonicznego, ekranowanymi uskokiemi.

Występowanie złóż ropy naftowej w województwie lubuskim posiada takie same uwarunkowania geologiczne jak złoża gazu ziemnego, gdzie formacją roponośną są utwory permu. W przypadku złóż ropy naftowej poziomem roponośnym jest cechsztyński dolomit główny, a skałami zbiornikowymi są spękane, wykształcone w różnych facjach, biogeniczne utwory dolomityczne barwy szarej, o miąższości do kilkunastu metrów. Złoża te są często ekranowane tektonicznie.

Węgiel brunatny, będący efektem uwęglania materii organicznej występuje na obszarze Niżu Polskiego w utworach paleogenu i neogenu. Największe znaczenie gospodarcze mają utwory miocenu, których występowanie rozpoznano powszechnie w środkowo-zachodniej części Polski, w tym w granicach województwa lubuskiego. Według rejonizacji złóż węgla brunatnego, obszar województwa lubuskiego należy do tak zwanego zachodniego rejonu występowania węgla brunatnych w Polsce.

Złoża węgla brunatnego, województwa lubuskiego położone są w jego części środkowej oraz w części południowej. Węgla brunatne występują najczęściej w grupie dwóch blisko siebie położonych pokładów lub grupy pokładów, w obrębie serii skał osadowych o miąższości od 40 do 50 m, zbudowanej z mułków, mułowców, miejscami ilów i piasków pylastych.

2.6. Komunikacja i transport

Województwo lubuskie położone w zachodniej części Polski, przy granicy z Niemcami, jest „bramą” prowadzącą z zachodniej Europy, przez województwo wielkopolskie do centrum kraju i dalej na wschód. Przebiegają przez nie ważne korytarze transportowe, zwłaszcza przez środek województwa Paneuropejski Korytarz Transportowy nr II: Berlin – Poznań – Warszawa – Moskwa, złożony z trasy drogowej - realizowanej A2 i drogi krajowej nr 2 oraz linii kolejowej E 20 – C-E 20, a także, w części południowo-zachodniej - nr III: Berlin – Olszyna – Wrocław – Górny Śląsk – Kraków – Lwów - Kijów,

który tworzą: A18 (i w przedłużeniu A4) oraz linia kolejowa Forst – Żagań – Legnica i dalej C-E 30 przez Wrocław na Górny Śląsk i Małopolskę.

Istotne znaczenia dla województwa, ale także dla zachodniej Polski, ma korytarz komunikacyjny na kierunku północ – południe: Świnoujście – Szczecin – Gorzów Wlkp. – Zielona Góra – Legnica – Lubawka – Czechy, stanowiący „kręgosłup” województwa, tym istotniejszy, że łączy dwie stolice: rządową – Gorzów Wlkp. i samorządową – Zieloną Górę; tworzą go droga E 65 (nr 3) oraz biegnąca na tym kierunku linia kolejowa AGTC – C-E 59: Szczecin – Rzepin – Zielona Góra – Głogów – Wrocław – Międzyzlesie.

Transport mający istotny wpływ na funkcjonowanie gospodarki i organizację życia gospodarczego, zapewnia w województwie lubuskim, prócz wyżej wymienionych tras, sieć dróg krajowych i wojewódzkich oraz uzupełniające je drogi powiatowe i gminne, a także sieć linii kolejowych. Należy stwierdzić, że wskaźnik gęstości (dostępności) liczony na 100 km² dla obu komunikacji jest jednak niższy niż średnie krajowe, a stan techniczny wielu odcinków zarówno dróg, jak i kolei, jest daleki od zadowalającego. Także osiągalność komunikacyjna, wyrażona średnim czasem dojazdu do obu stolic województwa, wynikająca z funkcji odległości, przy wydłużonym (na kierunku północ – południe) kształcie województwa oraz możliwości przepustowych dróg jest słabsza niż w innych regionach kraju.

Duże znaczenie transportowe w minionych latach miała Odra (aktualnie nie wykorzystana w pełni), wiążąca się z polskim systemem hydrologicznym poprzez Wartę – Noteć - Kanał Bydgoski i Wisłę oraz europejskim poprzez kanały: Odra – Szprewa i Odra – Hawela.

Powiązania lotnicze województwa zapewniają: lotnisko w Babimoście oraz lotnisko o trawiastej nawierzchni w Przylepie (na płn. zach. od Zielonej Góry).

2.7. Synteza uwarunkowań

Uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego oparte o materiały źródłowe, w tym o dane statystyczne, opracowania związane ze studiami o charakterze monograficznym, między innymi z zakresu środowiska przyrodniczego, strefy kulturowej, określają następujące uwarunkowania rozwoju:

- województwo zaliczane jest do „małych regionów” charakteryzujących się aktualnie przeciętnym poziomem rozwoju i konkurencyjności,
- lubuskie posiada rozbudowany system powiązań transgranicznych z Niemcami, zarówno komunikacyjnych, jak i w zakresie nauki. Dobrze przebiega współpraca związana z rozwiązywaniem problemów w zakresie ochrony środowiska, polityki przestrzennej, w tym zagospodarowania obszarów pogranicza, wymiany osób, towarów i usług,
- z prognoz demograficznych wynika, że do 2030 r., stan liczby ludności województwa obniży się o 5 %, tj. do poziomu około 950 tys. osób, z tym, że istotne zmiany mają mieć miejsce w poszczególnych grupach wieku głównie na rzecz wzrostu grupy poprodukcyjnej, a obniżeniu grupy przedprodukcyjnej,
- w opracowaniach o skali krajowej i regionalnej podkreśla się wartości przyrodnicze województwa, najwyższą lesistość województwa w kraju, znaczną ilość jezior, rzek. Podkreśla stany zagrożenia bezpieczeństwa, w tym poprzez stany powodziowe, związane z wylewaniem rzek,
- województwo charakteryzuje się rozbudowywaną bazą szkolnictwa wyższego,
- uwypukla się wartości kulturowe województwa, wynikające z dużej ilości zabytkowych układów urbanistycznych, obiektów, w tym o szczególnej atrakcyjności turystycznej, jak założenia obronne, obiekty stanowiące relikty różnych stylów architektonicznych, założenia będące spuścizną historyczną, a także z funkcjonowania instytucji kultury, jak: teatry, filharmonie, galerie,
- zakłada się dążenie do:

- dalszego wykorzystania atutów województwa i jego specyfiki, określanych mianem endogenicznego potencjału,
- wykorzystanie szansy, że lubuskie jest bramą wjazdową do Polski i krajów wschodniej Europy, poprzez Paneuropejskie Korytarze Transportowe,
- prowadzenia racjonalnej gospodarki przestrzeni i zasobami,
- rozwoju gospodarki opartej na wiedzy,
- rozwoju infrastruktury transportowej, energetycznej, komunalnej,
- wzrostu konkurencyjności poprzez popieranie innowacyjności i dostosowywanie profilu działania małych przedsiębiorstw (dominujących na tym terenie) do aktualnych potrzeb.

2.8. Obszary problemowe

Do obszarów problemowych zidentyfikowanych w analizie uwarunkowań rozwoju, zalicza się głównie te tereny, które związane są z występowaniem złóż, przewidywanym wzmożonym rozwojem i zagrożone powodziami:

- tereny występowania złóż, w tym tzw. złóż energetycznych (węgiel brunatny, ropa, gaz),
- tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi,
- tereny przewidywane pod znaczne inwestycje przemysłowe, drogowe, kolejowe, energetyczne,
- obszary o wzmożonym rozwoju społeczno-ekonomicznym, w tym obszar Lubuskiego Trójmiasta,
- obszar nadodrza związany z zaniedbaną międzynarodową drogą wodną, ograniczony dostępnością poprzez brak przepraw mostowych,
- obrzeża Gorzowa Wlkp. i Zielonej Góry, na których występuje zjawisko suburbanizacji,
- tereny zdegradowane byłych baz wojskowych.

3. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO. AKTUALIZACJA Z HORYZONTEM CZASOWYM DO 2020 R. (Z 2005 ROKU)

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego ujmuje zarówno cele strategiczne, jak i operacyjne.

Do celów strategicznych zaliczono:

1. Zapewnienie przestrzennej, gospodarczej i społecznej spójności regionu.
2. Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zwiększenie potencjału innowacyjnego nauki oraz informatyzacja społeczeństwa.
3. Rozwój przedsiębiorczości oraz działania mające na celu podniesienie poziomu technologicznego przedsiębiorstw i ich innowacyjności dzięki współpracy z nauką.
4. Efektywne, prorozwojowe wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Poszczególnym celom strategicznym przypisano cele operacyjne, które zostały sformułowane w oparciu o przeprowadzone konsultacje społeczne oraz dokonane oceny realizacji dotychczasowej strategii rozwoju.

Cel strategiczny 1. – określono następujące cele operacyjne:

- modernizacja infrastruktury transportowej oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej regionu,
- udoskonalenie i rozbudowa infrastruktury technicznej i komunalnej poprawiającej warunki życia oraz podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów aktywności gospodarczej,
- udoskonalenie i rozbudowa infrastruktury społecznej – w szczególności w sferach edukacji, opieki zdrowotnej, kultury i pomocy społecznej,
- usprawnianie systemu transportu publicznego z wykorzystaniem partnerstwa publiczno-prywatnego,
- wspomaganie procesów rewitalizacji miast i obszarów wiejskich,
- podejmowanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich,
- uzyskanie trwałych efektów płynących ze współpracy transgranicznej i międzyregionalnej,

– wspieranie działań na rzecz zwiększenia tożsamości regionalnej.

Cel strategiczny 2. – określono następujące cele operacyjne:

- podniesienie jakości kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym,
- wzmocnienie i ustabilizowanie kadry naukowej oraz rozwój bazy naukowo badawczej lubuskich uczelni oraz stymulowanie ich współpracy,
- dostosowanie kształcenia do potrzeb regionalnego rynku pracy i standardów UE,
- wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży,
- wspieranie działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego,
- ograniczenie zakresu i skutków wykluczenia społecznego osób i rodzin, ich integracja ze społeczeństwem oraz wyrównanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny 3. – określono następujące cele operacyjne:

- usprawnienie mechanizmów transferu innowacji i technologii oraz wzrost efektywności współpracy strefy gospodarki i instytucji naukowych,
- rozwój instytucjonalnego i kapitałowego otoczenia biznesu.

Cel strategiczny 4. – określono następujące cele operacyjne:

- wykorzystanie walorów środowiska i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki,
- promocja walorów turystycznych i stworzenie systemu informacji turystycznej,
- podejmowanie przedsięwzięć kulturalnych tworzących atrakcyjny wizerunek województwa.

Cele rozwoju województwa zgodne są z głównym celem przestrzennego zagospodarowania kraju, który określono w aktualizowanych koncepcjach i raportach, określanym jako wykorzystanie policentrycznej struktury funkcjonalno - przestrzennej kraju do dynamizacji rozwoju kraju i przełamania w ten sposób występującego zapóźnienia cywilizacyjnego.

Z opracowań dotyczących koncepcji przestrzennych w zakresie zagospodarowania kraju wynika, że powinno ono umożliwiać osiągnięcie trwałego, wysokiego tempa wzrostu polskiej gospodarki, przy zapewnieniu poprawy stanu środowiska przyrodniczego i umożliwieniu obecnym i przyszłym mieszkańcom kraju równoprawnego dostępu do zasobów przyrody i dóbr kultury. W szczególności powinno zaś ułatwiać tworzenie gospodarki opartej na wiedzy i budowanie nowoczesnego, obywatelskiego społeczeństwa informacyjnego.

Zagospodarowanie przestrzenne powinno zwiększać integrację funkcjonalną najważniejszych ogniw układu osadniczego i produkcyjnego kraju, ich relacje z układem regionalnym oraz powiązania Polski z otoczeniem międzynarodowym.

Jednym z celów zagospodarowania przestrzennego jest zwiększanie dyfuzji rozwoju z miejsc i ośrodków już obecnie najwyżej rozwiniętych i mających szansę na uzyskanie wysokiej dynamiki wzrostu do obszarów rozwiniętych niżej, które z ośrodkami tymi mogą być lepiej powiązane.

W Strategii Rozwoju Województwa z 2005 r. w zakresie kształtowania koncepcji struktury przestrzennej zapisano między innymi, że „Kierunki zagospodarowania przestrzennego regionu lubuskiego stanowią wskazanie dla polityki przestrzennej województwa. Zawierają one aspekty planistyczne, lokalizacyjne i inwestycyjne. Jako instrumenty polityki przestrzennej województwa są oparte na celach głównych i operacyjnych strategii rozwoju województwa. Stanowią ich przełożenie na przestrzeń regionu w wymiarach obszaru powiatów i gmin o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym. Rozwój regionu lubuskiego jest planowany według umiarkowanej i zrównoważonej koncentracji rozwoju na obszarach uznanych za najbardziej korzystne”.

W myśl powyższej tezy, preferencje inwestycyjne związane z elementami krystalizującymi (ośrodki w strukturze funkcjonalno – przestrzennej) w infrastrukturze technicznej i społecznej powinny być realizowane w etapach do 2020 roku, korzystając z rządowych i samorządowych zadań publicznych i kontraktów regionalnych. W latach po roku 2020 dotyczyć to będzie wyróżnionych pasm i obszarów koncentracji z ośrodkami rozwoju.

„Kierunki zagospodarowania powinny prowadzić do osiągnięcia następujących stanów w umownie przyjętym horyzoncie czasowym do 2025 roku:

- Realizowanie zasady policentrycznej koncentracji i dyfuzji sieci osadniczej na obszarze województwa z zachowaniem sekwencji priorytetów elementów krystalizujących strukturę przestrzenną i zasady kontrolowanej polaryzacji rozwoju sieci osadniczej.
- Rozwój osadnictwa regionu w preferowanych kierunkach może następować w kolejnych etapach realizacji i stymulujących publicznych inwestycji rządowych i samorządowych w systemie infrastruktury technicznej. Bez tych kluczowych inwestycji osadnictwo skieruje się na rozwój chaotyczny, bez ładu przestrzennego i uporządkowanej przestrzeni osadniczej.
- W sferze transportu jako osnowy osadnictwa - zrealizowanie etapowej modernizacji układu drogowego i kolejowego województwa, ze sprawnymi połączeniami z otoczeniem oraz uzyskanie europejskich standardów dostępności transportowej absolutnej większości miejscowości województwa i sprawnego tranzytu europejskiego.
- Polityka przestrzenna województwa powinna obejmować cały obszar województwa oraz jego powiązania i związki z przestrzenią otoczenia oraz wytyczne dla polityki przestrzennej powiatów i gmin o znaczeniu ponadregionalnym, regionalnym i tylko w uzasadnionych przypadkach o znaczeniu lokalnym”.

4. KIERUNKI ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

4.1. Ogólne założenia

Kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego województwa przyjęto w zmianie planu przy uwzględnieniu koncepcji zawartych w dotychczasowym Planie zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego z 2002 r., strategii rozwoju województwa z 2005 roku, uwzględniając jednocześnie aktualne uwarunkowania.

W Okresowej ocenie Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego zilustrowane są wyniki przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym oraz przedstawiony jest raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego. Wyniki tej oceny stanowiły podstawę do prac projektowych przy Zm. PZPWL. Proponuje się kontynuować zapoczątkowaną politykę rozwoju województwa, związaną z kształtowaniem Pasma Przyspieszonego Rozwoju Gorzów Wlkp. – Zielona Góra – Nowa Sól. Pasma to jako główna oś osadnicza regionu generuje rozwój społeczno – gospodarczy, a jako obszar węzłowy w tym paśmie wyróżnia się Lubuskie Trójmiasto (Sulechów – Zielona Góra – Nowa Sól).

Uznaje się, że region lubuski może posiadać, a częściowo już posiada odpowiednie warunki, by zapewnić swoim mieszkańcom i odwiedzającym województwo (turyście, interesantom, zamiejscowym studentom i uczniom oraz innym osobom czasowo i okresowo tu przebywającym) godziwe warunki życia – zamieszkania, pracy, wypoczynku, przemieszczania się, korzystania z wysokiej jakości usług i obsługi, realizacji potrzeb intelektualnych i ambicji zawodowych.

Podnoszenie warunków życia i standardów w różnych dziedzinach uznaje się za możliwe, ale z pewnością procesy te wymagać będą długoletniego rozwoju społeczno - gospodarczego i planowego kształtowania zagospodarowania przestrzeni województwa.

Kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego województwa oparto o analizę wewnętrzną możliwości rozwojowych.

Rozważano dwa warianty koncepcji rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego:

- I wariant oparty o dominację ochrony i wykorzystania wartości przyrodniczych;
- II wariant oparty o dominację wykorzystania zasobów złóż energetycznych i wzrost konkurencyjności działalności gospodarczej.

W wyniku powyższych rozważań przyjęto kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego oparte na zrównoważonym rozwoju przyrodniczo – gospodarczym, przyjmując tezę, że rozwój województwa lubuskiego będzie następował w sposób ciągły i harmonijny w oparciu o:

- intensyfikację wykorzystania walorów położenia województwa, polegających na wzajemnych relacjach z Niemcami i Skandynawią, na wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych. Stąd propozycje rozszerzenia powiązań infrastrukturalnych z Europą Zachodnią i Północną, budowy zaplecza logistycznego dla handlu, wytwórczości i turystyki,
- eksploatację złóż: węgla brunatnego, gazu, ropy naftowej i innych bogactw, zgodnie z koncesjami i programami rekultywacji terenów (eksploatacja możliwa przy zachowaniu maksymalnej ochrony środowiska),
- zdecydowane zwiększenie roli pozawęglowych, ekologicznych źródeł energii (farmy wiatrowe, biomasa, elektrownie wodne, geotermia) w oparciu o uwarunkowania lokalne,
- wyraźne poparcie ze strony władz rządowych, samorządowych, prywatnego biznesu w kształtowaniu innowacyjności i konkurencyjności w działalności gospodarczej, szczególnie lokalizowanej w ramach Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz związanej z eksploatacją i wykorzystaniem surowców występujących w regionie,
- istotny postęp w wykorzystaniu dróg wodnych regionu w kierunku Berlina, Szczecina, Śląska, Gdańska, Bydgoszczy dla potrzeb transportu towarów i turystyki. Istnieją preferencje lokalizacyjne dla działalności gospodarczej w rejonach portów rzecznych, w tym związanej z transportem masowym i sztukterstwem, „odciążaniem” portów w Szczecinie i Świnoujściu,
- pełną realizację programu „Odra 2006”, w tym zdecydowany postęp w zabezpieczeniu przeciwpowodziowym gmin i obszarów systematycznie zalewanych wodami powodziowymi,
- rozbudowę systemu transportowego: drogowego, kolejowego, lotniczego dla dalszej poprawy powiązań regionalnych, krajowych, międzynarodowych,
- powiększenie i wzbogacenie bazy mieszkaniowej, naukowej, usługowej i turystycznej,
- rozwiniecie form marketingu walorów regionu i dotarcie z ofertami zarówno do województw Polski centralnej, jak i krajów ościennych, w tym Niemiec i Skandynawii,
- inicjatywę utworzenia Środkoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC).

4.2. Układ przestrzenny

W celu wykorzystania walorów położenia regionu i jego spójności przestrzennej przyjmuje się w koncepcji rozwoju następujące główne elementy integrujące:

- zewnętrzne:
 - współpraca transgraniczna w ramach euroregionów: ProEuropa Viadrina i Sprewa – Nysa – Bóbr,
 - utworzenie Środkoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC);
 - wewnętrzne:
 - powiązanie dwubiegunowe ośrodków krajowych Gorzów Wlkp. – Zielona Góra,
 - budowa korytarza transportowego drogi S3, łączącego północną część regionu z południową.
- Dodatkowo integrację przestrzenną wzmacniają następujące działania, polegające na zaproponowaniu dróg o przebiegu południkowym w postaci:
- drogi przygranicznej wzdłuż Nysy Łużyckiej i Odry,
 - drogi łączącej: Żary i Żagań – Lubsko – Krosno Odrzańskie – Sulęcín – Gorzów Wlkp., zwanej Drogą Lubuską,
 - obwodnicy Regionu Kozła.

Zjednoczenie Niemiec oraz czas polskiej transformacji ustrojowej, stworzyły dogodne warunki dla wymiany handlowej i współpracy transgranicznej w miastach podzielonych i na obszarach sąsiednich.

Obszary graniczne przestały być już barierą, a województwo lubuskie zyskało szansę szybkiej i skutecznej integracji z przestrzenią europejską. Powstały instytucje międzynarodowe, w tym Euroregiony – organizujące polsko-niemiecką współpracę miast i gmin, a także uczelnie: Europejski Uniwersytet Viadrina we Frankfurcie nad Odrą i Collegium Polonicum w Słubicach.

Wejście Polski do Unii Europejskiej przyczyniło się do większej integracji regionu lubuskiego z zachodnim sąsiadem i do powstania międzyregionalnego rynku pracy, wymiany i usług. Sytuacja ta w przyszłości powinna stanowić jedną z ważniejszych przesłanek rozwoju województwa lubuskiego.

Dla rozwoju województwa lubuskiego istotne znaczenie ma też bliskość Berlina, który jest dużą metropolią o znaczeniu europejskim. Stwarza to wielką szansę dla rozwoju regionu i pełniejszego wykorzystania jego szans rozwojowych.

Region lubuski, ze względu na walory krajobrazowe, lasy, jeziora i stosunkowo czyste środowisko, może stać się częścią zaplecza turystycznego, a także mieszkaniowego dla zjednoczonej Europy.

Mimo jeszcze istniejących wielu problemów, województwo lubuskie jest aktywnym regionem działającym na rzecz integracji europejskiej, przodującym w budowaniu europejskiej świadomości, zacieśnianiu kontaktów gospodarczych, edukacyjnych i kulturalnych. W Lubuskiem funkcjonują ośrodki edukacji i informacji europejskiej, w których szkolą się w praktycznych zagadnieniach współpracy transgranicznej przedstawiciele innych polskich oraz środowisk i wschodnioeuropejskich regionów.

Region lubuski zaliczany do małych regionów w krajowej sieci osadniczej nie wytworzył, jak dotąd jednego ośrodka centralnego. Istnieje więc dosyć specyficzna sytuacja rozdziału funkcji wojewódzkich pomiędzy dwa ośrodki – Gorzów Wlkp. i Zieloną Górę.

W obu miastach ma miejsce istotna koncentracja funkcji publicznych o charakterze ponadlokalnym, co znacznie przewyższa zespoły usługowe i obsługi zlokalizowane w innych ośrodkach miejskich województwa. W celu ułatwienia wzajemnych kontaktów i współpracy społeczno - gospodarczej powinny jak najszybciej zostać wytworzone sprawne powiązania komunikacyjno - drogowe i kolejowe, lotnicze, stwarzające szanse szybkiego pokonania przeszło stu kilometrów dzielących oba ośrodki.

Za szczególnie istotne dla rozwoju regionu, jego integralności funkcjonalnej i przestrzennej, uznaje się kształtowanie Pasma Przyspieszonego Rozwoju Gorzów Wlkp. – Zielona Góra (Nowa Sól) – jako głównej osi osadniczej rozwoju, generującej rozwój społeczno - gospodarczy. Pasma to wymaga wzmocnienia komunikacyjnego poprzez budowę szybkiego połączenia kolejowego najpóźniej do roku 2020, w tym budowę powiązania z lotniskiem w Babimoście.

Za ważny czynnik intensyfikacji rozwoju regionu, w jego południowo-zachodniej części, będzie można uznać obszary potencjalnej eksploatacji złóż węgla brunatnego Gubin i Gubin 1. Wówczas postulowana budowa nowej drogi równoleżnikowej relacji Żagań i Żary – Lubsko – Krosno Odrzańskie – Sulęcín – Gorzów Wlkp. (klasy G) dla potrzeb związanych z budową kopalni i elektrowni, wydaje się w pełni uzasadniona.

Jako główne zespoły miast przyjęto:

- Zespół Sulechów – Zielona Góra – Nowa Sól, zwany Lubuskim Trójmiastem,
- Zespół Gorzów Wlkp. – Skwierzyna,
- Zespół Żary – Żagań – Szprotawa.

Jako główne miejskie ośrodki rozwoju przyjęto:

- dwubiegunowo połączone ośrodki miejskie Zielona Góra – Gorzów Wlkp. o znaczeniu krajowym – I rzędu, generujące rozwój województwa lubuskiego,
- ośrodki o znaczeniu regionalnym- II rzędu – Nowa Sól miasto, Żary miasto, Żagań miasto, Gubin miasto, Słubice, Kostrzyn nad Odrą, Świebodzin, Międzyrzecz,
- ośrodki o znaczeniu ponadlokalnym III rzędu – Szprotawa, Sulechów, Skwierzyna, Krosno Odrzańskie, Strzelce Krajeńskie, Drezdenko, Sulęcín, Wschowa.

4.3. Obszary problemowe

a) zasady rozwoju przestrzennego w wyznaczonych obszarach problemowych

Obszar problemowy, zgodnie z definicją art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 ze zm.), określono jako „obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych”.

Zgodnie z art. 39 ust. 3 pkt 4 ww. ustawy w Zm. PZPWL wskazuje się następujące obszary problemowe wraz z zasadami ich zagospodarowania, które wymagają prowadzenia odrębnej polityki gospodarczej i przestrzennej:

- tereny potencjalnej eksploatacji złóż węgla brunatnego Gubin i Gubin 1 oraz lokalizacja elektrowni o mocy do 3 000 MW w rejonie zagłębia węgla brunatnego położonego w okolicach Gubina, Lubuska i Brodów,
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi,
- tereny zamknięte i ich strefy ochronne,
- obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin,
- tereny poprzemysłowe oraz tereny powojenne i popegeerowskie.

b) tereny potencjalnej eksploatacji złóż węgla brunatnego Gubin i Gubin 1 oraz lokalizacja elektrowni o mocy do 3 000 MW w rejonie zagłębia węgla brunatnego położonego w okolicach Gubina, Lubuska i Brodów.

Obszar określany jako „zespół zagłębia węgla brunatnego na terenie gmin Gubin i Brody” jest obszarem problemowym, który wymaga szczegółowych, odrębnych badań i decyzji, realizowanych poza niniejszymi działaniami planistycznymi. Szczególnie wymóg ten dotyczy wpływu odkrywki na stosunki wodne całego regionu, uwzględniając rzekę Odrę i aspekty transgraniczne z terenem Niemiec.

W Polityce Energetycznej Polski do roku 2030 złożę węgla brunatnego Gubin (podzielonego później na złożę Gubin i Gubin 1) uznane zostało za jedno ze strategicznych złóż, które ma zostać w przyszłości objęte ochroną zapewniającą możliwość jego eksploatacji. Zapisy te, uwzględnione są w opracowaniach: „Program działań wykonawczych na lata 2009 – 2012” – załącznik do ww. Polityki. Działanie 2.3. Identyfikacja krajowych zasobów strategicznych węgla kamiennego i brunatnego oraz ich ochrona poprzez ujęcie w planach zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z wnioskiem Ministra Gospodarki przedmiotowy obszar objęto ochroną przed zabudową i infrastrukturą niezwiązaną z przemysłem wydobywczym.

Pożądanym kierunkiem, jest wzmocnienie wykorzystania potencjału endogenicznego regionu, w szczególności w oparciu o zasoby węgla brunatnego, poprzez wpisanie do koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) strategicznych zasobów zalegania złóż węgla brunatnego Gubin i Gubin 1 oraz uwzględnienie lokalizacji elektrowni o mocy do 3 000 MW w rejonie zagłębia węgla brunatnego położonego w okolicach Gubina, Lubuska i Brodów.

c) obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, zgodnie z art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jedn. z 2005 r. Dz. U. nr 239, poz. 2019 ze zm.), obejmują obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią, w szczególności tereny między wałem przeciwpowodziowym a linią brzegu, strefę przepływów wezbrań powodziowych określoną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz obszary potencjalnego zagrożenia powodzią, obejmujące tereny narażone na zalanie w określonych przypadkach.

W Zm. PZPWL uwzględnia się obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi poprzez wprowadzenie istniejących przepisów:

- zgodnie z art. 39 ust. 3 pkt 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 ze zm.);
- zgodnie z art. 79 ust. 2, art. 82 ust. 1 i art. 84 ustawy z dnia 18 lipca 20001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. nr 239, poz. 2019 ze zm.).

Dla obszarów nieobwałowanych dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej sporządzają odpowiednio studium, określające w szczególności granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią, uwzględniając częstotliwość występowania powodzi, ukształtowania dolin rzecznych i tarasów zalewowych. Obszary potencjalnego zagrożenia powodzią określa w drodze rozporządzenia właściwy minister.

Zgodnie z ustawą Prawo wodne, obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, których granice określa się według przepisów tej ustawy, uwzględniono przy sporządzeniu Zm. PZPWL, a mianowicie: część rzeki Warty i Noteci na terenie województwa lubuskiego, na podstawie materiałów z opracowanych studiów granic bezpośredniego zagrożenia powodzią sporządzonych dla zlewni Warty (2003 r.) i dla Noteci (2005 r.) i obecnie traktowanych jako pierwszy etap studium ochrony przeciwpowodziowej, wskazujący obszary służące przepuszczaniu wód powodziowych (obszar bezpośredniego zagrożenia powodzią dla przepływów o prawdopodobieństwie $p = 1\%$).

Dla pozostałego odcinka Warty oraz innych rzek Regionu Wodnego Warty, płynących przez obszar województwa lubuskiego studium ochrony przeciwpowodziowej nie zostało opracowane. Obecnie, braku powyższego opracowania nie można traktować jako przeszkody w wyznaczeniu podczas przygotowywania planu obszarów zalewowych (przy wykorzystaniu innych dostępnych materiałów: np. danych historycznych, operatów przeciwpowodziowych czy publikacji - "Program prewencyjnego zapobiegania powodzi w dorzeczu Odry ze szczególnym uwzględnieniem dorzecza Warty i Zalewu Szczecińskiego – Odra Region"), a następnie respektowaniu ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzennym, ustalonych odpowiednio do istniejących zagrożeń powodziowych.

Na obszarach zalewowych nie należy przyjmować rozwiązań przestrzennych, które mogą powodować straty powodziowe m.in. poprzez zalanie lub podtopienie wodami wielkimi. W strefie służącej przepuszczaniu wód powodziowych, przy planowaniu zagospodarowania przestrzennego, należy przyjmować rozwiązania projektowe zapewniające utrzymanie swobodnego przepływu wód oraz bezpieczeństwo mieszkańcom i ochronę ich mienia. Zabudowa nieobwałowanych stref przepływu wód powodziowych może być dopuszczona i uzgodniona pozytywnie tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach, pod warunkiem jednoczesnego zapewnienia zabezpieczenia obiektów przed powodzią i uwzględnieniu kosztów ich wykonania, a także wykazania, że projektowane rozwiązania przestrzenne nie będą utrudniały przepływu wód powodziowych.

d) tereny zamknięte i ich strefy ochronne

Definicję pojęcia „tereny zamknięte”, zgodnie z art. 2 pkt 11 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, określa art. 2 pkt 9 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2000 r. Nr 100, poz.1086 ze zm.). Są to tereny o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określone przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych.

Z uwagi na potrzeby sił zbrojnych oraz wymagania systemu obronnego państwa, przy planowaniu wszelkich przedsięwzięć w zakresie zagospodarowania przestrzennego, problem zapewnienia wymagań obronnych winien być postrzegany w dwóch zasadniczych obszarach:

- artykułowania wymogów obronnych, które służyć będą odpowiedniemu przygotowaniu infrastruktury państwa,
- zapewnienia możliwości bezkolizyjnego funkcjonowania sił zbrojnych.

Rozmieszczenie infrastruktury, którą użytkuje wojsko na obszarze kraju i województwa, związane jest ze strukturą organizacyjną i dyslokacją Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz potrzebami

Organizacji Sojuszu Północnoatlantyckiego. Ponieważ zmiany w infrastrukturze wynikają z procesu restrukturyzacji i modernizacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zachodzi konieczność ograniczenia możliwości ewentualnego negatywnego wzajemnego oddziaływania infrastruktury cywilnej i wojskowej na siebie. Minister Obrony Narodowej, zgodnie z delegacją zawartą w art. 4 ust. 2a ustawy z dnia 17 maja 1989 roku Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2000 r. Nr 100, poz. 1086, z późn. zm.), Decyzją Nr 0-11/MON z dnia 23 grudnia 2000 r. (nie publikowane) określił, że wszystkie tereny jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej są terenami zamkniętymi. Zgodnie z art. 39 ust. 3 pkt 7 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa oraz określa się w szczególności granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych. Procedura ta ma zapewnić warunki bezkolizyjnego funkcjonowania obiektów i urządzeń związanych z obronnością kraju ze względu na specyficzny charakter nieruchomości wojskowych, wynikający między innymi z konieczności ich ochrony, uniemożliwienia penetracji, podsłuchu i zakłóceń pracy oraz wyeliminowania bądź ograniczenia możliwości szkodliwego wpływu na otoczenie. Zapewnienie warunków bezpiecznego, niezakłóconego czy też bezkolizyjnego funkcjonowania obiektów wojskowych i cywilnych w aspekcie udziału sił zbrojnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym powinno być postrzegane w szczególności poprzez ustanowienie stref ochronnych obiektów wojskowych. Tereny zamknięte niezbędne dla potrzeb sił zbrojnych należy rozpatrywać w połączeniu z ich strefami ochronnymi.

Funkcjonowanie terenu zamkniętego należy rozpatrywać rozdzielając jego funkcje wewnętrzne (z samej definicji dostępności wyłączenia dla osób uprawnionych) do powiązań zewnętrznych. Teren zamknięty nie może funkcjonować w „konflikcie przestrzennym” z otoczeniem, utrudniając czy wręcz uniemożliwiając zarówno wykorzystanie samego kompleksu zgodnie z potrzebami sił zbrojnych, jak również wykorzystanie otoczenia zgodnie z jego stanem aktualnym i planowanym przeznaczeniem. Zatem postrzeganie w siłach zbrojnych problematyki funkcjonowania terenów zamkniętych dotyczy głównie potrzeby zapewnienia zagadnienia bezkolizyjności ich funkcjonowania.

Problemy w relacjach między nieruchomościami wojskowymi, a ich otoczeniem, muszą być rozwiązywane z uwzględnieniem obowiązujących przepisów w zakresie wymagań ochrony informacji niejawnych (na poziomie starostwa obejmuje to podanie przebiegu granic terenów zamkniętych i ich powierzchni oraz w trakcie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, poinformowanie o ograniczeniach w zagospodarowaniu stref ochronnych).

e) obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin

Obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin określa dokumentacja geologiczna złoża kopaliny, sporządzona na podstawie art. 40 i następnych ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn. z 2005 r. Dz. U. nr 228, poz. 1947 ze zm.).

W Zm. PZPWL uwzględnia się obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin, zgodnie z art. 39 ust. 3 pkt 8 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 ze zm.).

Zgodnie z wnioskiem Ministra Gospodarki uwzględnia się w Zm. PZPWL udokumentowane obszary złóż węgla brunatnego, zgodnie z wykazem złóż węgla brunatnego sporządzonego przez Państwowy Instytut Geologiczny oraz obejmuje się te obszary ochroną przed zabudową infrastrukturą niezwiązaną z przemysłem wydobywczym.

f) tereny poprzemysłowe oraz tereny powojskowe i popegeerowskie

Z uwagi na zmieniający się charakter zagospodarowania oraz stan własności, do obszarów problemowych zaliczone zostały również:

- tereny przemysłowe, w większości występujące w miastach w lokalizacjach rozproszonych. Stanowią one potencjalne rezerwy pod zabudowę przemysłową dla nowych funkcji, ale również mogą zmienić swoje przeznaczenie w szczególności dla funkcji usługowych. Rozstrzygnięcia w stosunku do poszczególnych terenów dokonywać się będą w lokalnej polityce przestrzennej,
- tereny powojenne, które utraciły swoje funkcje, jak również i takie, które w przyszłości nie będą niezbędne dla potrzeb obronności Państwa, zagospodarowane będą dla różnorodnych funkcji w zależności od ich położenia i wielkości,
- tereny popegeerowskie występujące jako pozostałość Państwowych Gospodarstw Rolnych stanowią zasób wspierający modernizację polskiego rolnictwa, przy utrzymaniu ich dotychczasowej funkcji podstawowej.

5. PRIORYTETY POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

5.1. Główne cele strategiczne i operacyjne.

Główne cele strategiczne i operacyjne województwa lubuskiego bezpośrednio łączą się z punktem 1.5. „Uwarunkowań” – „Identyfikacja możliwości rozwoju regionu lubuskiego”. Analiza mocnych i słabych stron województwa określonej w „Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego. Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 roku” z 2005 r.

W Zm. PZPWL uwzględnia się ustalenia ww. strategii, szczególnie w zakresie określania celów strategicznych i operacyjnych oraz ustalenia wynikowych kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Kierunki polityki przestrzennej, które stanowią ustalenia Zm. PZPWL przedstawiono na rysunku „Plan struktury funkcjonalno-przestrzennej”.

Do głównych celów strategicznych zalicza się w Zm. PZPWL:

- zabezpieczenie przestrzennych możliwości realizacji założeń:
 - rozbudowy i modernizacji systemów transportowych w regionie i ich powiązań zewnętrznych,
 - zasady zrównoważonego rozwoju poprzez ochronę i wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz tradycji historycznej regionu,
 - rozwoju aktywności gospodarczej,
 - rozbudowy infrastruktury technicznej,
 - rozszerzenia bazy szkolnictwa wyższego,
 - rozwój i równomierne rozmieszczenie sieci infrastruktury społecznej,
- celami operacyjnymi zabezpieczającymi cele strategiczne są przede wszystkim:
 - przygotowanie i działanie władz gminnych dotyczących opracowania i przyjęcia studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, stanowiących formę zapisu polityki przestrzennej gmin,
 - działanie władz samorządowych, w zakresie zagospodarowania przestrzeni w oparciu o plany miejscowe określające zasady zagospodarowania przestrzeni, uwzględniające zarówno przyjętą politykę przestrzenną gmin, jak i warunki kształtowania infrastruktury technicznej przy respektowaniu zasady „rozwoju zrównoważonego”,
 - prowadzenie monitoringu zmian w zakresie zagospodarowania przestrzennego,
 - prowadzenie monitoringu, co do zgodności opracowań z zakresu planowania przestrzennego i programów rozwoju na różnych szczeblach administracji samorządowej.

W Zm. PZPWL określa się podstawowe elementy sieci osadniczej województwa lubuskiego, ich powiązania komunikacyjne oraz infrastrukturalne oraz kierunki powiązań transgranicznych.

Rozwój województwa lubuskiego powinien obejmować zarówno aspekt gospodarczy jak i turystyczny w powiązaniu z walorami przyrodniczymi. Takie kompleksowe podejście stwarza dogodne warunki dla zrównoważonego rozwoju regionu.

5.2. Struktura przestrzenna województwa lubuskiego

Struktura przestrzenna województwa lubuskiego opiera się na dwóch podstawowych osiach:

- antropogenicznych (oś wschód - zachód: II Paneuropejski Korytarz Transportowy i III Paneuropejski Korytarz Transportowy oraz oś północ – południe: dwubiegunowe powiązanie ośrodków krajowych – Gorzów Wlkp. i Zielona Góra),
- przyrodniczych (oś wschód – zachód w środkowej części regionu: dolina Odry przechodząca w oś północ – południe wzdłuż granicy państwa oraz oś wschód - zachód: dolina Noteci i Warty).

Jako główne elementy krystalizujące strukturę przestrzenną Województwa Lubuskiego przyjęto:

- pasma rozwoju,
- obszary węzłowe,
- zespoły miast,
- miejskie ośrodki rozwoju.

Główne pasma rozwoju:

- Pasma rozwoju Gorzów Wlkp. – Zielona Góra – Nowa Sól o znaczeniu europejskim z krajowymi ośrodkami rozwoju: Zielona Góra, Gorzów Wlkp. i lotniskiem w Babimoście jako główną osią rozwoju województwa lubuskiego,
- Pasma rozwoju wzdłuż rzeki Odry i Nysy Łużyckiej (do projektowanej autostrady A18 na południu) z ośrodkami o znaczeniu regionalnym: Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Gubin.

Obszar węzłowy:

- Obszar obejmujący skrzyżowanie projektowanej autostrady A2 i drogi ekspresowej S3 w rejonie miejscowości Świebodzin i Międzyrzecz.

Zespoły miast:

- Zespół Sulechów – Zielona Góra – Nowa Sól zwane Lubuskim Trójmiastem,
- Zespół Gorzów Wlkp. – Skwierzyna,
- Zespół Żary – Żagań – Szprotawa.

Miejskie ośrodki rozwoju:

- Dwubiegunowo połączone ośrodki miejskie: Zielona Góra – Gorzów Wlkp., o znaczeniu krajowym I rzędu, generujące rozwój województwa lubuskiego,
- Ośrodki o znaczeniu regionalnym II rzędu – Nowa Sól, Żary, Żagań, Gubin, Słubice, Kostrzyn nad Odrą, Świebodzin, Międzyrzecz,
- Ośrodki o znaczeniu ponadlokalnym – Szprotawa, Sulechów, Skwierzyna, Krosno Odrzańskie, Strzelce Krajeńskie, Drezdenko, Sulęcín, Wschowa.

Określa się strefy przyspieszonej urbanizacji:

- Zielona Góra – Nowa Sól – Sulechów (Lubuskie Trójmiasto),
- Gorzów Wlkp. – Skwierzyna,
- Żary – Żagań – Szprotawa,
- Dwumiasta polsko-niemieckie: Guben – Gubin, Słubice – Frankfurt nad Odrą, Kostrzyn nad Odrą – Kietz.

Przedstawia się orientacyjne przebiegi:

- ropociągu surowcowego o znaczeniu międzynarodowym (Rosja – Niemcy),
- gazociągu tranzytowego o znaczeniu międzynarodowym z kablem światłowodowym (JAMAL–EUROPA),
- linii elektroenergetycznych 400 kV i 220 kV, GPZ,
- dróg wodnych E-70, E-30 planując ich modernizację,

Określa się podstawowe obszary:

- system terenów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a w tym:
 - parki narodowe, rezerваты przyrody, Park Łuk Mużakowa (projektowany jako Europejski Park Kultury),
 - dolina Noteci, planowana ochrona UNESCO jako światowe dziedzictwo kultury,
 - obszary Natura 2000,
 - korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym;
- system ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, w tym:
 - miasta historyczne rangi europejskiej,
 - rezydencje rangi europejskiej,
 - zabytki techniki przemysłu rangi europejskiej,
 - stanowiska archeologiczne rangi europejskiej.

Innymi istotnymi elementami są:

- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, w tym:
 - obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią,
 - obszary pośredniego zagrożenia powodzią;
- strefy równoważenia struktury funkcjonalno - przestrzennej:
 - strefa gospodarki leśnej,
 - strefa wielofunkcyjnego rozwoju terenów otwartych,
 - obszary wodne ważniejszych rzek i jezior;
- obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin i strefy związane z przemysłem wydobywczym, w tym w szczególności z zasobami węgla brunatnego – obszar potencjalnej eksploatacji złóż węgla brunatnego Gubin i Gubin 1 na terenie gmin Gubin i Brody;
- tereny realizacji zadań rządowych;
- tereny realizacji zadań samorządowych.

Województwo lubuskie cechuje policentryczna struktura osadnicza. Wynika to m.in. z braku dominacji jednego miasta i względnie równomiernego rozmieszczenia miast na obszarze całego województwa i ich niezłej w wymiarze ilościowym dostępności komunikacyjnej i transportowej.

Policentryczny system miast stwarza dla działalności gospodarczej dobre warunki uzyskiwania wysokich korzyści ekonomicznych przy umiarkowanych kosztach transportu. Umożliwia komplementarność funkcjonalną miast zajmujących różne poziomy w hierarchii osadniczej.

W systemie osadniczym o policentrycznej strukturze można zapewnić wysoki stopień zagregowanej przestrzennej dostępności do rynków pracy i usług wyższego rzędu (kulturalnych, edukacyjnych, ochrony zdrowia). System policentryczny uznaje się za bardziej efektywny pod względem zużycia energii i gospodarki odpadami, aniżeli układ silnie skoncentrowany lub rozproszony.

Miasta pełnią podstawową rolę w procesach rozwoju gospodarczego, zapewniają także zaspokojenie wielu potrzeb życiowych ludności, szczególnie związanych z usługami, w tym usługami wyższego rzędu. Ich rozwój, a szczególnie największych - Zielonej Góry i Gorzowa Wlkp. oraz tych najlepiej powiązanych z układem międzynarodowym, będzie w znacznym stopniu determinował procesy rozwoju województwa.

Obszary wiejskie są to tereny zaspakajające podstawowe potrzeby mieszkańców województwa oraz tereny o wysokich wartościach i zasobach przyrodniczych. Rozwój obszarów wiejskich będzie w dużej mierze decydował o jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń regionu lubuskiego.

Miasta i ich otoczenie są miejscem koncentracji problemów transportowych. Maleje udział transportu publicznego w przewozach i rośnie zatłoczenie dróg, które staje się problemem nie tylko w dużych, ale także średnich i małych miastach, w których szczególną uciążliwość stwarza ruch

tranzytowy.

Przyjmując, jako kryterium liczbę ludności w miastach (dane na 2008r.), można wyróżnić następujące grupy miast:

- **Miasta duże**

Są to ośrodki o liczbie ludności powyżej 100 tys. mieszkańców, pełniące istotne funkcje międzynarodowe i krajowe. Funkcje krajowe w województwie lubuskim pełnią Zielona Góra i Gorzów Wlkp.

- **Miasta średnie**

Do kategorii miast średniej wielkości należy zaliczyć miasta o liczbie od 10 do 100 tys. mieszkańców. W województwie lubuskim należą do tej kategorii miasta: Drezdenko, Gubin, Kostrzyn nad Odrą, Krosno Odrzańskie, Lubsko, Nowa Sól, Międzyrzecz, Skwierzyna, Słubice, Strzelce Krajeńskie, Sulechów, Sulęcín, Szprotawa, Świebodzin, Wschowa, Żagań, Żary.

Bardzo ważną rolę w stabilizowaniu się sieci miast średniej wielkości odgrywają funkcje powiatowe. Ośrodki powiatowe, to w zdecydowanej większości miasta o liczbie od 15 do 20 tys. mieszkańców. Są one podstawą utrzymania zespołów wykształconych i wyspecjalizowanych pracowników, tworzących ważny składnik lokalnych społeczności; przyciągają także bardziej wyspecjalizowane usługi i inne funkcje gospodarcze. Ważne są także funkcje edukacyjne i w zakresie opieki zdrowotnej.

- **Małe miasta**

Są to miejscowości liczące poniżej 10 tys. mieszkańców. Jest to zbiór bardzo silnie zróżnicowany, zarówno pod względem stanu budownictwa i infrastruktury, jak i pełnionych funkcji. Część małych miast, w tym wiele miejscowości wypoczynkowych, położonych w zasięgu bezpośredniego oddziaływania dużych miast ma dobre perspektywy rozwoju. Niektóre miasta województwa lubuskiego mogą stać się punktami docelowymi nowych inwestycji związanych z kapitałem zagranicznym.

- **Osadnictwo wiejskie**

Na obszarach wiejskich wyodrębnionych wg kryterium administracyjnego, gęstość zaludnienia wynosi średnio 50 osób /km² i jest silnie zróżnicowana regionalnie. Duża ilość gmin wiejskich to obszary kumulacji barier rozwojowych, gdzie jednocześnie występuje wiele negatywnych czynników: niekorzystna struktura demograficzna, rozproszone osadnictwo, niski poziom infrastruktury itd.

Przejawem „zapóźnienia” cywilizacyjnego niektórych obszarów wiejskich jest znacznie niższe niż w miastach wyposażenie gospodarstw domowych w urządzenia sanitarne i nowoczesne instalacje grzewcze, a także w infrastrukturę chroniącą środowisko naturalne.

5.3. Komunikacja i transport

a) drogi

Gospodarka województwa, organizacja życia społecznego i warunki egzystencji ludności w zasadniczej mierze są uzależnione od właściwie funkcjonującego transportu, który pełni rolę usługową wobec społeczeństwa i gospodarki narodowej. Bardzo istotną rolę odgrywa transport drogowy, a zwłaszcza sieć dróg krajowych, obsługujących nie tylko transport na terenie województwa ale także tranzyt. Stąd konieczność przebudowy sieci dróg krajowych do parametrów klasy GP lub G, budowy obejść miejscowości oraz poprawy stanu bezpieczeństwa.

Zgodnie z założeniami Polityki Transportowej Państwa do roku 2025 oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 lutego 2007r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych z dnia 15 maja 2004 r.: na terenie województwa lubuskiego planowana jest:

- Rozbudowa A18 (granica państwa - Olszyna – połączenie z A4 w węźle Krzyżowa) do uzyskania pełnych wymogów stawianych autostradom (m.in. budowa MOP-ów); długość na terenie województwa: 50 km. Węzły zapewniające powiązanie z otoczeniem:

- Olszyna / Forst,
- Królów na drodze krajowej nr 12,
- Żary (Drozdów) na drodze krajowej nr 27,
- Iłowa na drodze wojewódzkiej nr 296 (połączenie z Żaganiem i zachodnią częścią województwa dolnośląskiego),
- Luboszów (w województwie dolnośląskim) na drodze powiatowej stanowiącej przedłużenie drogi wojewódzkiej nr 357; połączenie Żagania z Osiecznicą i Nowogrodzkiem,
- Golinice (w województwie dolnośląskim) na drodze wojewódzkiej nr 297 połączenie Szprotawy z Bolesławcem.

Na odcinku A18 w województwie lubuskim projektowane są 3 obustronne miejsca obsługi podróżnych (MOP):

- Trzebiel (MOP III) – Jagłowiec (MOP II),
 - Rościce płn. (MOP I) – Rościce pld. (MOP I),
 - Wymiarki pld. (MOP II) – Wymiarki płn. (MOP III) /Lubieszów/.
- **Budowa autostrady A2** od połączenia z autostradą na terenie Niemiec (kierunek Berlin) w Słubicach do granic województwa z województwem wielkopolskim i połączenia z istniejącym odcinkiem Autostrady Wielkopolskiej w rejonie Nowego Tomysła. Na odcinku Słubice – Rzepin wykorzystany będzie ślad istniejącej drogi nr 2, na pozostałym przebiegu projektowana autostrada prowadzona jest trasą niezależną od drogi nr 2, która stanie się drogą alternatywną dla płatnej autostrady. Długość projektowanej autostrady na odcinku: Świecko – Nowy Tomyśl: 105 km (przewidywane lata realizacji: 2009 - 2012).

Planowane są następujące węzły:

- „Świecko” na drodze krajowej nr 29,
- „Rzepin” na połączeniu z drogą nr 2,
- „Torzym” na skrzyżowaniu z drogą wojewódzka nr 138,
- „Łagów” na skrzyżowaniu z drogą nr 2,
- „Jordanowo” na skrzyżowaniu z projektowaną S3,
- „Myszęcín” na skrzyżowaniu z drogą nr 2,
- „Trzciel” na skrzyżowaniu z drogą powiatową Trzciel – Zbąszyń.

Na odcinku lubuskim A2 projektuje się budowę 5 obustronnych miejsc obsługi podróżnych, lokalizacje: Gliniec – Sosna, Długie – Zapadłe, Walewice – Koryta, Zagaje – Romanówek, Rogoziniec – Chociszewo, a w rejonie węzłów – miejsc poboru opłat.

- **Budowa drogi ekspresowej S3**, poprzez przebudowę drogi krajowej nr 3, względnie budowę nowych odcinków, o łącznej długości na terenie województwa lubuskiego 184 km. Powiązanie drogi ekspresowej S3 z siecią dróg krajowych i wojewódzkich oraz zarazem obsługę przyległego terenu zapewnią planowane węzły:
 - w rejonie Gorzowa Wlkp.: „Marwice” na projektowanej północnej obwodnicy Gorzowa Wlkp. na trasie planowanego nowego przebiegu drogi nr 22 przez gminę Kłodawa (węzeł nieujęty w aktualnym programie budowy S3), na zachodzie miasta „Małyszyn” (Gorzów Północ) na drodze wojewódzkiej nr 130 i „Wieprzyce” (Gorzów Zachód) na drodze wojewódzkiej nr 132 oraz na południu „Zakanale” (Gorzów Południe) na południowym odcinku drogi krajowej nr 22 (południowy wylot z miasta),
 - w rejonie Skwierzyny: na zachodzie na drodze krajowej nr 24 (Skwierzyna Zachód) i na południu Popowice (Skwierzyna Południe), na projektowanym łączniku z drogą nr 24 po wschodniej stronie miasta. Na południu od Sulechowa – węzeł Sulechów,
 - w rejonie Międzyrzecza: po północnej i południowo-zachodniej stronie miasta na drodze nr 3 – odpowiednio węzeł „Głębokie” (Międzyrzecz Północ) i węzeł „Nietoperek” (Międzyrzecz Zachód),

- węzeł „Jordanowo” z projektowaną A2,
- w rejonie Świebodzina na północy (Świebodzin Północ) i na południe od miasta: węzeł „Lubinicko” (Świebodzin Południe) na drodze nr 3,
- w rejonie Zielonej Góry – węzeł „Chynów” (Zielona Góra Północ) na drodze krajowej nr 32 (północne obejście miasta) i węzeł „Racula” (Zielona Góra Południe) na planowanym południowym obejściu miasta,
- pomiędzy Zieloną Górą a Nową Solą na drodze nr 3 węzeł „Niedoradz”,
- w rejonie Nowej Soli, na drodze wojewódzkiej nr 297 węzeł „Rudno” (Nowa Sól Zachód),
- w rejonie Nowego Miasteczka: na połączeniu z istniejącą drogą nr 3: na północy węzeł „Lasocin” i na południu „Miłaków”.

Odcinek pomiędzy Nową Solą a granicą województwa (realizowany przez GDDKiA Oddział Wrocław) nie ma jednoznacznie ustalonego przebiegu drogi ekspresowej S3 (istnieje kilka wariantów, na rysunku wybrano najbardziej optymalny).

Planowane miejsca obsługi podróżnych: „Marvice” (MOP II), „Trzebieszewo” (MOP I), „Popowo” (MOP III i II), „Sosnowka” (MOP I), „Kępsko” (MOP III i II), „Racula” (MOP III i II), „Stożne” (MOP I) Lisiny” (MOP I).

Droga ekspresowa S3 nie będzie drogą płatną, stąd nie wymaga dróg alternatywnych, niemniej istniejące odcinki drogi nr 3, nie wykorzystane przy budowie S3, staną się takimi drogami jako drogi wojewódzkie względnie powiatowe (w gestii samorządów) i zapewnią obsługę terenów przyległych.

Planowana przebudowa i budowa dróg krajowych

Według danych GDDKiA Oddziału w Zielonej Górze przewiduje się do roku 2020 realizację obwodnic następujących miejscowości:

- Budowa obwodnicy Międzyrzecza na drodze S3 – 6,5 km,
- Budowa obwodnicy Łęknicy na drodze nr 12 – 3,5 km,
- Budowa obwodnicy Szprotawy na drodze nr 12 – 7,5 km,
- Budowa obwodnicy Wschowy na drodze nr 12 – 8,2 km,
- Budowa obwodnicy Nowogrodu Bobrzańskiego na drodze nr 27 – 5,5 km,
- Budowa obwodnicy Słubic na drodze nr 29 – 10,0 km,
- Budowa obwodnicy Krosna Odrzańskiego na drodze nr 29 – 8,0 km; (rozwiązanie alternatywne, po południowej i północnej stronie miejscowości),
- Budowa obwodnicy Kostrzyna nad Odrą na drodze nr 31 – 5,5 km,
- Budowa obwodnicy Kargowej na drodze nr 32 – 7,5 km,
- Budowa nowego połączenia Żagania i Żar na trasie drogi nr 22 wraz z MOP,
- Przebudowa drogi nr 22 z obejściem Krzeszyc i Kostrzyna nad Odrą do połączenia z nowym mostem na Odrze,
- Budowa nowego odcinka drogi nr 22 po północnej stronie Gorzowa Wlkp. – 27 km (realizacja po 2020 r.) z przedłużeniem do Kostrzyna nad Odrą.

Przebudowa i budowa dróg wojewódzkich

Do planowanych, ważniejszych zadań w zakresie przebudowy i budowy dróg wojewódzkich, do uzyskania docelowo parametrów klasy G, wzgl. Z, należą:

- Przebudowa drogi nr 132 w rejonie Witnicy i Kostrzyna nad Odrą,
- Przebudowa drogi nr 130 Gorzów Wlkp. – droga nr 23 (I etap w rejonie Baczyny),
- Budowa obwodnicy Rzepina w ciągu dróg nr 134 i 139, przebudowa dróg nr 134 i 139 w rejonie Rzepina,
- Przebudowa drogi nr 127 na odcinku Międzyrzecz – Trzciel, budowa obwodnicy Trzciela,

- Przebudowa drogi nr 137 na odcinku Międzyrzecz – Słubice, budowa obejścia Ośna Lubuskiego po południowej i wschodniej stronie miejscowości, na połączeniu dróg nr 137 i 134 oraz Sulęcina po północnej stronie miejscowości na trasie drogi nr 137, budowa obwodnicy Siercza,
- Przebudowa drogi nr 138 z budową mostu na Odrze w rejonie Połęcka (Maszewa) wraz z dojazdami, budowa obwodnicy Sulechowa,
- Przebudowa drogi nr 151 Gorzów Wlkp. – Kłodawa – (Barlinek) wraz z obejściem Kłodawy,
- Budowa nowego odcinka drogi nr 158: Santok – droga nr 22 (obejście północne Gorzowa Wlkp. na nowej trasie drogi nr 22),
- Przebudowa dróg nr 158 – 274 w rejonie Drezdenka oraz budowa po południowo - zachodniej stronie miejscowości obwodnicy, łączącej drogi nr: 160, 156, 158, 181 i 174,
- Przebudowa drogi nr 199: Skwierzyna – Międzychód,
- Przebudowa drogi nr 278 na odcinku Konotop – Sława – Wschowa, budowa obwodnicy Sławy (II etap) na trasie drogi nr 278, budowa obwodnicy Konotopu oraz Wschowy na połączeniu dróg nr: 305 – 278 – 12,
- Przebudowa drogi nr 278 na odcinku Szklarka Rudn. – Sulechów wraz z budową obejścia Nietkowic, Brodów i Pomorska,
- Przebudowa drogi nr 279 na odcinku Czerwieńsk – Świdnica oraz budowa obwodnicy Drzonkowa w ciągu drogi nr 279,
- Budowa mostu na Odrze w Pomorsku na trasie drogi nr 281, przebudowa drogi na odcinku Pomorsko - Zielona Góra,
- Budowa mostu przez Odrę na trasie drogi nr 282, przebudowa ciągu dróg nr 282 – 278 na odcinku Zielona Góra – Miłsko, budowa obwodnic miejscowości: Łazy, Przytok, Miłsko, Bojadła, Zabór w ciągu drogi nr 282,
- Przebudowa drogi nr 287 wraz z budową obwodnic Bobrowic, Kukadła i Kosierza,
- Budowa obwodnicy Lubska na połączeniu dróg nr: 294, 287 i 289, po północnej stronie miejscowości,
- Przebudowa drogi nr 295 na odc. Nowogród Bobrzański – Żagań (I etap),
- Budowa obejścia Żagania po zachodniej stronie miejscowości na połączeniu drogi nr 296 z drogą krajową nr 12, przebudowa drogi nr 296 na odcinku Żagań – Kożuchów, wzmocnienie odcinka tej drogi: Żagań – A18 – Iłowa,
- Przebudowa drogi nr 297 na odcinku Kożuchów – Nowa Sól wraz z obejściem Stypułowa po północnej stronie i Kożuchowa po południowej stronie miejscowości oraz Nowej Soli po południowej stronie miejscowości, na połączeniu dróg nr: 297 i 315,
- Wzmocnienie odcinka drogi nr 288 Lubiatów - Bogaczów oraz budowa obwodnicy Bogaczowa,
- Przebudowa drogi nr 303 na odcinku Świebodzin - Smardzewo, wzmocnienie na odcinku do Babimostu, budowa obwodnicy w rejonie Nowego Kramaska – przebudowa dróg wojewódzkich w tzw. Regionie Kozła,
- Przebudowa drogi nr 315 w rejonie Przyborowa,
- Korekta przebiegu drogi nr 303 - budowa obwodnicy Jezior wraz z odcinkiem włączenia do węzła na S3,
- Budowa połączenia drogi nr 289 z drogą krajową nr 27 po południowej stronie Nowogrodu Bobrzańskiego (wraz z budową nowego mostu na rzece Bóbr w ciągu drogi nr 27 – w gestii GDDKiA),
- Budowa obejścia Iłowej na trasie drogi nr 296 alternatywnie po wschodniej lub zachodniej stronie miejscowości,

- Należy dążyć do poprawy dostępności lotniska w Babimoście z Zielonej Góry i z Gorzowa Wlkp., a także połączeń z A2 i S3.

Dla obsługi zachodniej części województwa, pobudzenia aktywności gospodarczej, a także poprawy dostępności dla potrzeb turystyki i rekreacji oraz dodatkowego połączenia A2 i A18, istotne jest stworzenie korytarzy o parametrach klasy G / GP złożonych z odcinków dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych oraz nowych przebiegów. Proponowane trasy:

- węzeł Żary na A18, droga nr 27: m. Żary, Nowogród Bobrzański, droga nr 288: do Krosna Odrzańskiego, droga nr 29: Cybinka, węzeł Słubice na A2, i dalej drogami nr: 31 i 23 przez Kostrzyn nad Odrą do Szczecina; klasa GP (G)-Droga Przygraniczna.
- prowadząca z województwa dolnośląskiego od połączenia z A4 drogami nr: 351 i 296 do węzła Iłowa, dalej nowym odcinkiem przy linii kolejowej nr 292 do Żar, drogą nr 287 przez Jasień do Lubuska, nowym odcinkiem drogi przy linii kolejowej nr 275 do połączenia z drogą nr 286 do rejonu Gubina – potencjalnego obszaru eksploatacji węgla brunatnego, dalej drogą nr 138 (nowy most na Odrze w Połęczku, węzeł Torzym na A2, odcinkiem drogi nr 138 do Małuszowa, nowym odcinkiem do połączenia z drogą nr 136 w rejonie Wędrzyna i dalej do połączenia z drogą nr 22 prowadzącą do Gorzowa Wlkp.; klasa G - Droga Lubuska.

b) koleje

Reaktywowanie ruchu pasażerskiego z wykorzystaniem autobusów szynowych na zawieszonych liniach po przejęciu ich przez samorządy (i na krótkich odcinkach także linii o słabym ruchu), pozwoliłoby zintegrować wiele miejscowości, gmin i powiatów województwa z ważnymi szlakami systemu europejskiej sieci kolejowej (AGC i AGTC), zapewnić korzystne połączenia pomiędzy miejscowościami, poprawić warunki podróżowania mieszkańców województwa. Zwiększy także atrakcyjność i dostępność regionu. Należy podkreślić, że transport szynowy jest znacznie bardziej ekologiczny, ekonomiczny i bezpieczny od transportu drogowego.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Transportu w Województwie Lubuskim planowane jest reaktywowanie ruchu pasażerskiego na niektórych liniach oraz poprawa stanu technicznego i standardu podróży na liniach czynnych poprzez dalsze wprowadzanie efektywnego i oszczędnego taboru, jakimi są autobusy szynowe. Są to linie: Przylep – Krosno Odrzańskie – Gubin - Guben (nr 358); zapewnienie połączenia Zielona Góra – Cottbus.

Planuje się korektę trasy w rejonie Czerwieńska oraz poprawę parametrów na linii nr 358: Zielona Góra – Zbąszynek i nr 357: Zbąszynek – Gorzów Wlkp. (obsługa lotniska w Babimoście).

Ponadto planuje się modernizację linii kolejowych, rewitalizację dworców i przystanków, poprawę stanu infrastruktury kolejowej, na ww. liniach, a także na liniach nr:

- 273: Głogów – Zielona Góra – Rzepin – Kostrzyn nad Odrą (C-E 59),
- 203: Krzyż Wlkp. - Gorzów Wlkp. - Kostrzyn nad Odrą,
- 367: Zbąszynek – Gorzów Wlkp.,
- 275: Legnica – Żagań,
- 14 : Żagań – Forst,
- 370: Zielona Góra – Żary,
- 282: Żary – Iłowa - Węgliniec,
- 351: Krzyż – Dobiegniew – Szczecin (E 59),
- 358: Zbąszynek – Czerwieńsk - Cottbus wraz z budową łącznicy Przylep - Pomorsko na linii nr 273.

W ramach połączeń transgranicznych planowane jest uruchomienie bezpośrednich połączeń w relacjach: Gorzów Wlkp. – Berlin (E 20), Poznań – Zbąszynek – Rzepin – Berlin, Zielona Góra – Rzepin – Frankfurt nad Odrą – Berlin oraz Legnica – Żagań - Żary – Forst – Cottbus.

Istotnym problemem komunikacyjnym w województwie lubuskim o dwóch stolicach będzie sprawne połączenie Zielonej Góry z Gorzowem Wlkp. Projektuje się połączenie z Gorzowa Wlkp. przez Skwierzynę, Międzyrzecz, Zbąszynek, Sulechów do Zielonej Góry z wykorzystaniem istniejącej linii kolejowej po ich modernizacji oraz budowę nowej łącznicy Przylep - Pomorsko i wprowadzeniem nowego taboru typu autobus szynowy. Należy zapewnić prędkość techniczną co najmniej 100 km/h i komunikacyjną 75-80 km/h, tak aby przejazd z Gorzowa Wlkp. do Zielonej Góry nie trwał dłużej niż 90 min. Planuje się także możliwość przedłużenia relacji do Nowej Soli, ewentualnie do Bytomia Odrzańskiego oraz uruchomienie kolei Nowa Sól – Zielona Góra – Sulechów opartej na podobnym, lekkim taborze trakcji elektrycznej. Niemniej należałoby zarezerwować korytarz dla bezpośredniego połączenia obu stolic województwa - Gorzowa Wlkp. z Zieloną Górą przez Skwierzynę, Międzyrzecz, Świebodzin, Sulechów z zapewnieniem trakcji o podwyższonej prędkości.

Oprócz połączeń regionalnych należy rozwijać również bezpośrednie połączenia międzywojewódzkie, łączące obie stolice województwa z sąsiednimi aglomeracjami: szczecińską, poznańską i wrocławską.

Niezależnie od modernizacji linii kolejowej E 20/C-E - 20 do prędkości 160 km/h, dla pociągów pasażerskich (w granicach województwa lubuskiego do 200 km/h) planowana jest trasa kolei dużych prędkości – Berlin – Poznań – Warszawa w przewadze o przebiegu przez województwo nowym korytarzem, a stacją obsługującą województwo - Zielona Góra w skomunikowaniu z planowanym połączeniem kolejowym relacji Gorzów Wlkp. – Zielona Góra.

c) szlaki wodne

W Zm. PZPWL podtrzymującej programy przywrócenia żeglowności na całej długości drogi wodnej E-30 Odry (także i dla ruchu turystycznego, w tym powiązań z drogami wodnymi Niemiec), z podkreśleniem roli portu w Kostrzynie nad Odrą jako mogącego pełnić funkcję pomocniczą w stosunku do Szczecina oraz portu rzeczno-górnego w Cigacicach, jak również w Nowej Soli (strefa ekonomiczna).

Podtrzymuje się program zabezpieczenia żeglowności (szczególnie turystycznej) rzek Noteci i dalej Warty (krajowa droga wodna E-70) z zachowaniem w ich dolinach obszarów przyrodniczych podlegających szczególnej ochronie (Natura 2000). Konieczne jest podjęcie działań w kierunku podniesienia parametrów kl. II oraz ochrona zabytkowych urządzeń hydrotechnicznych na Noteci.

Szlaki wodne Nysy Łużyckiej i Bobru powinny być wykorzystane na cele gospodarcze (elektrownia szczytowo-pompowa Dychów) oraz turystyczne.

Przy modernizacji szlaków wodnych, a w tym portów rzecznych, należy uwzględnić:

- możliwość remontu i przechowywania sprzętu pływającego,
- możliwość lokalizacji działalności gospodarczej związanej z transportem i magazynowaniem towarów,
- obsługę ruchu turystyczno - wypoczynkowego, w tym spływów żaglówek, kajaków, wypożyczania sprzętu pływającego, ewentualnie uruchamiania na dużych jeziorach tras wycieczkowych,
- wymogi dotyczące ochrony środowiska.

d) lotniska

Głównym portem lotniczym województwa jest lotnisko w Babimoście (usytuowane ok. 5 km na południe od tego miasta), oddalone o ok. 10 km od drogi nr 32 Poznań – Zielona Góra i ok. 20 km od projektowanej A2, ok. 35 km od Zielonej Góry i ok. 95 km od Gorzowa Wlkp.

W bliskim sąsiedztwie Zielonej Góry (ok. 5 km na północny zachód od centrum) w Przylepie znajduje się lotnisko o funkcji lotniska lokalnego (loty ratownicze, agrotechniczne, sportowe). Lotnisko

to winno być wykorzystane dla powietrznego połączenia z lotniskiem w Babimoście (taksówki powietrzne).

Planuje się budowę lotniska na północ od Gorzowa Wlkp. w gminie Kłodawa, w pobliżu miejscowości Wojcieszyce (w pierwszym etapie o nawierzchni trawiastej).

e) transport intermodalny i strefy obsługi

W rejonie ważnych węzłów komunikacyjnych planuje się zorganizowanie stacji transportu kombinowanego (intermodalnego); droga – kolej oraz centrów logistycznych.

Proponowane ich lokalizacje: Rzepin, Świebodzin, Nowa Sól, Skwierzyna, Zbąszynek, Cigacice-Sulechów, Kostrzyn nad Odrą.

Zwłaszcza rejon Świebodzina z racji krzyżowania się istniejących i planowanych arterii:

- A2 i S3 z węzłem w rejonie Jordanowa oraz istniejących dróg nr 2 i nr 3,
- istniejącej magistralnej linii kolejowej E 20 i C-E 20,
- szybkiego połączenia Gorzowa Wlkp. z Zieloną Górą,

w przyszłości winien stać się znaczącym centrum gospodarczym województwa, a jednocześnie centralnym węzłem komunikacyjnym.

6. PROGRAMY RZĄDOWE I SAMORZĄDOWE WOJEWÓDZTWA

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa zgodnie z art. 39 ust. 3 pkt 3 oraz ust. 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.) umieszcza się te inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością.

6.1. Programy rządowe zawierające zadania rządowe

Programy zawierające zadania rządowe sporządzają w zakresie swojej właściwości rzeczowej ministrowie i centralne organy administracji rządowej, przedkładając do zaopiniowania sejmikom właściwych województw. Istotą tych programów są zadania rządowe, które mają na celu realizację inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym.

Zgodnie z art. 49 ust. 1 rejestr programów prowadzi minister właściwy do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkalnictwa.

W Zmianie Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego uwzględniono zadanie rządowe, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych, wpisane w Centralnym Rejestrze Programów Rządowych.

Zadaniem przewidzianym do realizacji na obszarze województwa lubuskiego w ramach Programu Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP) jest:

1. **Infrastruktura dla sił wzmocnienia NATO – modernizacja składnicy materiałów pędnych i smarów (MPS) w m. Wędrzyn.**

W Zmianie Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego uwzględnia się ponadto zadania rządowe określone w programach uchwalonych przez Radę Ministrów, które nie zostały wpisane do centralnego rejestru programów, prowadzonego przez właściwego ministra do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej. Są to:

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013.
2. Program budowy dróg krajowych na lata 2008-2012.
3. Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030 roku.
4. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

5. Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku.
6. Program dla odry-2006 – aktualizacja.
7. Pozostałe zadania rządowe:
 - 7.1. Inwestycje w zakresie sieci elektroenergetycznych.
 - 7.2. Inwestycje w zakresie sieci gazowej.

6.2. Programy samorządowe zawierające zadania samorządowe

W Zm. PZPWL umieszczono zadania samorządu województwa w zakresie rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zawarte w programach przyjętych przez Sejmik Województwa Lubuskiego i Zarząd Województwa Lubuskiego. Należą do nich:

- 1) Harmonogram budów i przebudów dróg wojewódzkich planowanych do realizacji na lata 2008-2015.
- 2) Indykatoryny Plan Inwestycyjny Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013.
- 3) Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubuskiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012-2019 – aktualizacja.
- 4) Mała Retencja Wodna w Województwie Lubuskim.

7. REKOMENDACJE DO KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU

Z zapisów Zm. PZPWL wynikają sformułowane rekomendacje do koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Niniejsze rekomendacje powinny być uwzględnione w dokumentach dotyczących strategii rozwoju społeczno - gospodarczego Polski, jak również długofalowych strategiach branżowych.

Przyjęto następujące rekomendacje:

- 1) **w zakresie kształtowania systemu ekologicznego** należy dążyć do:
 - włączania lubuskiej przestrzeni przyrodniczej w system europejskiego i krajowego systemu ekologicznego – celem poszanowania integralności istniejących chronionych ekosystemów,
 - uznania za elementy o znaczeniu krajowym dwóch głównych osi przyrodniczych, a mianowicie: osi wschód – zachód w środkowej części regionu, tworzonej przez dolinę Odry i przechodzącą w oś na kierunku północ – południe oraz oś na kierunkach wschód – zachód w północnej części regionu, tworzoną przez doliny Noteci i dolnej Warty,
 - wykorzystania dla zrównoważonego rozwoju województwa obszarów objętych ochroną, w tym zaliczane do obszarów „Natura 2000”;
- 2) **w zakresie kształtowania systemu osadniczego** należy dążyć do:
 - rozwoju systemu osadniczego zapewniającego poprawę spójności terytorialnej województwa w wymiarze krajowym i europejskim, przy poszanowaniu zasad zrównoważonego rozwoju,
 - uznania w hierarchii systemu osadniczego Zielonej Góry (wraz z Nową Solą i Sulechowem) oraz Gorzowa Wlkp. za bipolarny ośrodek krajowy,
 - uznania za regionalne ośrodki wzrostu miasta: Żagań i Żary, Świebodzin, Międzyrzecz, Słubice, Gubin oraz Kostrzyn nad Odrą;
- 3) **w zakresie aktywizacji rozwoju ekonomicznego** należy dążyć do:
 - uwzględnienia efektywnego, prorozwojowego wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego,
 - wzmocnienia wykorzystania potencjału endogenicznego regionu, w szczególności w oparciu o zasoby węgla brunatnego, co powinno spowodować wpisanie do KPZK zagłębia węgla

- brunatnego, położonego w okolicach: Gubina, Lubuska i Brodów wraz z elektrownią o mocy do 3000 MW,
- zwiększenia wykorzystania gospodarczego energii odnawialnej, w tym w szczególności wodnej, wiatrowej i geotermalnej ze względu na szczególne uwarunkowania regionu,
 - uwzględnienia w ogólnokrajowym systemie gospodarczym tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi branż opartych na naturalnych predyspozycjach regionu, takich jak: przemysł drzewny, papierniczy i meblarski oraz gospodarka leśna;
- 4) w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków należy dążyć do:**
- uwzględnienia w Krajowym Programie Ochrony Zabytków, zabytkowych układów urbanistycznych wykazanych w planie województwa, ze szczególnym uwzględnieniem takich miast, jak: Bytom Odrzański, Łagów Lubuski, Kożuchów, Świebodzin i Zielona Góra,
 - uwzględnienia szlaków turystycznych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, wyznaczonych w nawiązaniu do systemu przyrodniczego regionu i jego przestrzeni kulturowej;
- 5) w zakresie stymulowania rozwoju obszarów problemowych należy dążyć do:**
- uznania za obszar strategicznej interwencji pogranicza polsko - niemieckiego, celem wzmocnienia spójności terytorialnej i współpracy społeczno - gospodarczej,
 - zaliczenia do obszarów problemowych o randze krajowej obszaru związanego z planowaną eksploatacją złóż węgla brunatnego Gubin i Gubin 1,
 - przyjęcia programu aktywizacji obszarów wiejskich i obszarów bezrobocia strukturalnego;
 - opracowania Strategii Rozwoju Polski Zachodniej 2020 i Programu Operacyjnego Rozwój Polski Zachodniej 2014 - 2020;
- 6) w zakresie podnoszenia poziomu i jakości życia należy dążyć do:**
- zaliczenia do krajowych ośrodków nauki i innowacyjności: Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz Parku Naukowo - Technologicznego,
 - ograniczenia negatywnych trendów demograficznych,
 - wspierania działań na rzecz budowy społeczeństwa informacyjnego;
- 7) w zakresie infrastruktury komunikacyjnej należy dążyć do:**
- uznania za strategiczny element układu drogowego kraju drogę szybkiego ruchu S3 oraz brakujące odcinki autostrad A2 i A18,
 - nadania Środkowoeuropejskiemu Korytarzowi Transportowemu najwyższej rangi powiązań uwzględnionych w KPZK,
 - uwzględnienia w KPZK dalszego rozwoju infrastruktury i komunikacji portu lotniczego Zielona Góra - Babimost,
 - uwzględnienia kolei dużych prędkości z proponowanym przebiegiem w obszarze województwa lubuskiego, z przystankiem w Zielonej Górze, zapewniającym relacje ze Środkowoeuropejskim Korytarzem Transportowym oraz z ośrodkami osadniczymi regionu o znaczeniu krajowym,
 - przyjęcia drogi wodnej wzdłuż Odry E-30 jako drogi międzynarodowej oraz drogi Warta - Noteć E-70 jako drogi znaczenia krajowego,
 - uwzględnienia modernizacji linii kolejowej C-E 59 jako priorytetowej inwestycji w obszarze województwa lubuskiego z zakresu infrastruktury kolejowej;
- 8) w zakresie infrastruktury technicznej należy dążyć do:**
- zabezpieczenia dostępu do zasobów strategicznych zalegania złoża węgla brunatnego Gubin i Gubin 1 oraz uwzględnienie lokalizacji elektrowni o mocy do 3000 MW w rejonie zagłębia węgla brunatnego Gubin - Brody,
 - wyznaczenia przebiegu sieci energetycznych najwyższych napięć 200 i 400 kV,
 - wytyczenia kierunków rozwoju systemów przesyłowych gazu ziemnego i ropy naftowej wraz z połączeniami transgranicznymi;

9) w zakresie kształtowania transgranicznej polityki przestrzennej należy dążyć do:

- rozwoju współpracy polsko-niemieckiej przez wspieranie przedsiębiorczości, w szczególności w obszarach euroregionów Sprewa – Nysa – Bóbr i ProEuropa Viadrina,
- zwiększenia transgranicznych połączeń drogowych i kolejowych wraz z budową mostów.

W konkluzji rekomendacji do koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju i Zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego należy stwierdzić, że szczególne położenie województwa w obszarze dwóch istniejących oraz proponowanego transeuropejskiego korytarza transportowego upoważnia do takich zapisów w koncepcji krajowej, które jednoznacznie wpłyną na rozwój infrastruktury o znaczeniu strategicznym oraz pozwolą na pełne wykorzystanie potencjału środowiskowego, społecznego i gospodarczego w przyspieszonym rozwoju tego obszaru, przy uwzględnieniu strategii o charakterze wojewódzkim określonych przez organy samorządowe.

Załącznik nr 2
do uchwały nr 18/227/11
Sejmiku Województwa Lubuskiego
z dnia 1 marca 2011 roku

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA
NA ŚRODOWISKO**

**PROJEKTU ZMIANY PLANU
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO**

**Opracowanie wykonane przez Instytut Meteorologii
i Gospodarki Wodnej, Oddział w Poznaniu**

Zespół autorski:

Małgorzata Kępińska-Kasprzak

Przemysław Mager

Marta Bedryj

Tomasz Grzelka

Artur Grześkowiak

Ewa Krzyżanowska-Walaszczyk

Mateusz Kopeć

Bogumił Nowak

SPIS TREŚCI

1. Cel i zakres merytoryczny prognozy oddziaływania na środowisko	3
1.1 Podstawa prawna	3
1.2. Cel sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko	5
1.3. Zakres merytoryczny prognozy	6
2. Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy oddziaływania na środowisko Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego	8
3. Zawartość i główne cele Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego	13
4. Powiązanie Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego z innymi dokumentami	21
5. Ocena zgodności głównych celów ustalonych w Projekcie Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego z celami ochrony środowiska ustanowionymi na różnych szczeblach	24
5.1 Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu	24
5.2 Wyniki oceny zgodności	27
6. Istniejący stan środowiska, w tym na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	29
6.1 Tereny zurbanizowane i urbanizujące się	30
6.2. Obszary użytkowane rolniczo i na cele leśne	35
6.3 Tereny szczególnie wrażliwe – włączone do systemu obszarów chronionych	38
6.4. Wody powierzchniowe i podziemne	40
6.5. Zdrowie mieszkańców	46
6.6. Podsumowanie	47
7. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego	48
8. Przewidywane zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanej Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego	51
9. Przewidywane znaczące oddziaływania Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego na środowisko oraz na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000	54
9.1 Powierzchnia ziemi	56
9.2 Nieodnawialne zasoby naturalne	59

9.3 Krajobraz i ład przestrzenny	62
9.4 NATURA 2000 i korytarze ekologiczne	66
9.5 Jakość powietrza.....	70
9.6 Ilość i jakość zasobów wodnych	73
9.7 Rośliny i zwierzęta, różnorodność biologiczna.....	76
9.8 Klimat i działania dostosowawcze do konsekwencji zmian klimatycznych	80
9.9 Poprawa zdrowia i życia ludzi.....	84
9.10 Dobra materialne i zabytki	90
9.11 Obszary problemowe.....	95
10. Informacja o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko	98
11. Propozycje rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być skutkiem realizacji Projektu Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego	100
12. Propozycje rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w Projekcie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego	103
13. Propozycje dotyczące przewidywanych metod i częstotliwości analizy skutków realizacji postanowień projektowanej Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego	106
14. Informacja o prognozach oddziaływania na środowisko dokumentów powiązanych z Projektem Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego	113
15. Wnioski końcowe oraz rekomendacje rozwiązań mających na celu zapobieganie i ograniczanie niekorzystnych oddziaływań na środowisko, wynikających z realizacji Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego	111
16. Streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym	120
17. Literatura i materiały źródłowe	129
18. Tabele 1-6	
19. Załączniki 1-2	

1. Cel i zakres merytoryczny prognozy oddziaływania na środowisko

1.1 Podstawa prawna

W dniu 26 marca 2007 roku Sejmik Województwa Lubuskiego podjął uchwałę Nr VI/59/07 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego.

„Prognoza oddziaływania na środowisko Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego” jest częścią postępowania w sprawie dokonania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymienionego powyżej Projektu.

Źródłem prawa europejskiego dla ocen oddziaływania na środowisko jest Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Strategic Environmental Assessment [SEA] Directive) w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko. Jej celem jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska i przyczynienie się do uwzględnienia aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko. Dyrektywa ta uwzględnia także przepisy dotyczące oddziaływania transgranicznego, wynikające z Konwencji EKG ONZ o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym (Konwencja z Espoo). W 2003 roku w Kijowie został podpisany Protokół w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do Konwencji Espoo obejmujący zagadnienia udziału i prawa społeczeństwa, wymogów dotyczących oceny planów i programów oraz postanowień dotyczących polityk i ustawodawstwa.

W prawie polskim obowiązek wykonania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika z artykułu 46 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. Nr 199, poz. 1227 z dnia 7 listopada 2008r.). Pod pojęciem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko rozumie się – w świetle powyższej ustawy – postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityki, strategii, planu lub programu obejmujące w szczególności: uzgodnienia stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko; sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko; uzyskanie wymaganych ustawą opinii; zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu (art. 3, pkt. 14). Obowiązek przeprowadzania postępowania dotyczy projektów między innymi: koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania

przestrzennego gminy, planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego (art. 46, pkt. 1). Zgodnie z art. 51 tejże Ustawy, organ opracowujący projekt dokumentu lub wprowadzający zmiany do już przyjętego dokumentu, o którym mowa w art. 46, to jest w tym przypadku do Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, zobowiązany jest również do sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko, jako elementu strategicznej oceny oddziaływania.

Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko określa w art. 39 obowiązek podania do publicznej wiadomości informacji o przystąpieniu do sporządzenia projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa lub jego zmiany. Zawiadomienie takie winno zapewniać możliwość zapoznania się z niezbędną dokumentacją. Obowiązek ten spoczywa na Zarządzie Województwa Lubuskiego i został on spełniony poprzez opublikowanie w prasie ogólnopolskiej „Gazeta Wyborcza” i w prasie regionalnej „Gazeta Lubuska” w dniu 18.03.2008r. (1.04.2008r.), a także na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego w Zielonej Górze 6.03.2008r. (1.04.2008r.). W ogłoszeniu określono formę składania wniosków, miejsce oraz obowiązujący termin ich składania (31.07.2008r.). Ponadto pisemne zawiadomienie na piśmie skierowano do instytucji i organów właściwych do uzgadniania i opiniowania „Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego”.

1.2. Cel sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko

Głównym celem prognozy oddziaływania na środowisko jest ocena zgodności dokumentu tj. Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego z celami ochrony środowiska ustalonymi na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotnymi z punktu widzenia projektowanego dokumentu. Przyjęte w Projekcie cele i kierunki rozwoju powinny sprzyjać realizacji celów zapisanych w dokumentach wyższego rzędu.

Prognoza ma na celu identyfikację możliwych skutków środowiskowych realizacji zapisanych w Planie celów i kierunków rozwoju przestrzennego województwa oraz planowanych przedsięwzięć ze wskazaniem na sferę środowiska, na którą dane działanie będzie wywierać wpływ oraz rodzaj ich oddziaływania. Rozważane jest tu zarówno środowisko naturalne jak i społeczne. Następnym krokiem jest wskazanie czy przyjęte działania ochronne są wystarczające w celu ochrony poszczególnych komponentów środowiska i czy sprzyjają one jego zrównoważonemu rozwojowi.

Procedura uchwalania Planu wymaga - zgodnie z obowiązującym prawodawstwem – opiniowania Planu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Pozwala to na rozważenie środowiskowych skutków realizacji Planu przed podjęciem ostatecznej decyzji o jego uchwaleniu. Prognoza ma również istotne znaczenie na późniejszych etapach gdyż organ opracowujący projekt planu jest zobowiązany do prowadzenia monitoringu skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko, zgodnie z częstotliwością i metodami opisanymi w prognozie.

Zapisany ustawowo udział społeczeństwa w procedurze uchwalania Planu wraz z prognozą pełni również rolę informacyjno-edukacyjną pozwalając z jednej strony na szeroki udział lokalnych społeczności we wnoszeniu uwag i opiniowaniu dokumentu, z drugiej strony – uświadamia zagrożenia mogące płynąć z realizacji poszczególnych zapisów oraz ukazuje powiązania między poszczególnymi komponentami środowiska.

1.3. Zakres merytoryczny prognozy

Zgodnie z polskim prawodawstwem prognoza oddziaływania na środowisko planu zagospodarowania przestrzennego musi zawierać: wnioski z opracowania ekofizjograficznego w postaci analizy przestrzennej środowiska jako biorcy potencjalnych przekształceń i oddziaływań oraz identyfikację walorów i zagrożeń; analizę ustaleń projektu planu w kontekście oddziaływań na środowisko; analizę i ocenę charakteru, intensywności, trwałości i zasięgu przekształceń i oddziaływań na poszczególne elementy środowiska, na poszczególne obszary o różnym przeznaczeniu i funkcji, w tym na obszary wskazane do pełnienia funkcji przyrodniczych, na jakość środowiska oraz na jakość życia; identyfikację zagrożeń i potencjalnych konfliktów; ocenę projektu planu w kontekście przewidywanych przekształceń i oddziaływań; ewentualne propozycje rozwiązań alternatywnych. Szczegółowy zakres prognozy określa art. 51 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z artykułem 53 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko Marszałek Województwa Lubuskiego zwrócił się pismem znak DR.V.7340-1-8/09 do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. oraz pismem znak DR.V.7340-1-44/09 do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gorzowie Wlkp. z prośbą o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w piśmie nr RDOŚ-08-WOOS I-7040-006/09/dt z dnia 03.03.2009 r. (stanowiącym załącznik nr 1 do Prognozy) uzgodnił zakres prognozy zgodnie z art. 51, z uwzględnieniem art. 52 ustęp 1 i 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. w piśmie nr NS-NZ-776-71/09 z dnia 14.04.2009r. (stanowiącym załącznik nr 2 do Prognozy) uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych zgodnie z art. 51 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

W oparciu o powyższe uzgodnienia, zakres merytoryczny „Prognozy oddziaływania na środowisko dla Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa

Lubuskiego” ustalono zgodnie z Ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

2. Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy oddziaływania na środowisko Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko jest aktem prawnym ogłoszonym w dniu 3 października 2008 r. i choć jej zapisy dotyczące prognoz oddziaływania na środowisko bazują na znacznie wcześniejszej Ustawie Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 r., nie istnieje jednoznaczny zbiór metod jakie powinny być zastosowane przy sporządzaniu prognozy. Wynika to z faktu, iż metody stosowane do oceny wpływu realizacji dokumentu na środowisko muszą być dostosowane do potrzeb tj. skali dokumentu oraz do istniejącego stanu wiedzy.

W prognozie oddziaływania na środowisko Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego (ZPZPWL) stosowano się głównie do wskazówek zawartych w „Podręczniku do Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko dla polityki spójności na lata 2007-2013” [35] oraz na wykładach dr Jerzego Jendroški, specjalisty z zakresu prawa gospodarczego i ochrony środowiska oraz eksperta prawnego w zakresie ocen oddziaływania na środowisko. Szukając także ciekawych rozwiązań w dostępnej literaturze przedmiotu obejmującej inwestycje i polityki o podobnej skali skorzystano również z rozwiązań metodycznych zastosowanych w „Prognozie oddziaływania na środowisko projektu zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego”.

W ramach niniejszej prognozy, opierając się na zapisach ustawy, przeprowadzono analizę trzech grup zagadnień:

- związku obowiązujących dokumentów środowiskowych istniejących na szczeblu międzynarodowym, krajowym i regionalnym z Projektem Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego,
- identyfikację i ocenę przewidywanych znaczących oddziaływań dokumentu na środowisko, a w szczególności na obszary Natura 2000 wraz z propozycją rozwiązań mających na celu zapobieganie lub ograniczenie oddziaływań negatywnych oraz z propozycją rozwiązań alternatywnych,
- propozycje przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu i częstotliwości jej przeprowadzania.

W celu umożliwienia analizy celów i kierunków rozwoju przestrzennego zapisanych w Projekcie Zmiany PZPWL i ich powiązania z innymi dokumentami środowiskowymi, a także określenia ich przewidywanego możliwego wpływu na środowisko oraz przejrzystego przedstawienia wyników tych analiz dokonano agregacji około 300 szczegółowych zapisów Projektu. Przy agregacji celów kierowano się głównie zapisami strategii rozwoju województwa lubuskiego (rozdział 5 Projektu Zmiany PZPWL) oraz zapisami zawartymi w syntezie projektu (rozdział 20 Projektu Zmiany PZPWL). Ostatecznie wyznaczono 4 cele strategiczne oraz 19 celów operacyjnych służących realizacji celów strategicznych. Natomiast w wyniku częściowej agregacji kierunków rozwoju przestrzennego województwa wydzielono 87 grup, które w sposób bezpośredni lub pośredni odnoszą się do zagadnień zagospodarowania przestrzennego. Do wymienionych grup dodano, jako osobne zagadnienie wymagające uwzględnienia w prognozie, obszar występowania złoża węgla brunatnego Gubin wymieniony w Projekcie Zmiany PZPWL jako obszar problemowy.

Na następnym etapie, dla określenia związku Projektu Zmiany PZPWL z dokumentami środowiskowymi, sformułowano grupy zagadnień, które można określić jako wybrane, *główne współczesne cele ekologiczne* będące przedmiotem zainteresowania dokumentów poświęconych tej problematyce, na szczeblu międzynarodowym, krajowym i regionalnym. Szczegółowej oceny stopnia zgodności Projektu Zmiany PZPWL z celami środowiskowymi ustalonymi we wspomnianych dokumentach związanych z polityką ekologiczną dokonano w macierzach (tabela 1), analizując przewidywaną zbieżność zapisów i prawdopodobieństwo oddziaływań ustalonych w Projekcie Planu celów i kierunków rozwoju przestrzennego na wcześniej określone *główne współczesne cele ekologiczne*. Do oceny użyto wyselekcjonowane z Projektu Zmiany PZPWL cele strategiczne, cele operacyjne oraz zagregowane kierunki rozwoju przestrzennego województwa. W celu zobrazowania charakteru i intensywności związków zachodzących wewnątrz macierzy użyto 4-stopniowej skali oznaczonej literowo i kolorystycznie:

Osiągnięcie celu/kierunku rozwoju Projektu ZPZPWL będzie sprzyjać realizacji polityki ekologicznej wyrażonej poprzez ustalone główne współczesne cele ekologiczne	
Osiągnięcie celu/kierunku rozwoju Projektu ZPZPWL ma częściowy związek z realizacją polityki ekologicznej wyrażonej poprzez ustalone główne współczesne cele ekologiczne	C
Analizowany cel/kierunek rozwoju Projektu ZPZPWL nie ma związku z realizacją polityki ekologicznej wyrażonej poprzez ustalone główne współczesne cele ekologiczne	-
Osiągnięcie celu/kierunku rozwoju Projektu ZPZPWL nie będzie sprzyjać realizacji polityki ekologicznej wyrażonej poprzez ustalone główne współczesne cele ekologiczne.	

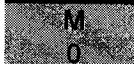
Tabelę zawierającą wyniki powyższej analizy i ocenę zbieżności zapisów i prawdopodobieństwo oddziaływań (tabela 1) omówiono w rozdziale 5.

W dalszej części Prognozy, dla każdego z wymaganych ustawą elementów środowiska, przeprowadzono szczegółową analizę przewidywanych znaczących oddziaływań Projektu Zmiany PZPWL na poszczególne elementy środowiska. Jej wyniki zamieszczono w kolejnych podrozdziałach punktu 9 Prognozy. Do analizy oprócz opisu zastosowano również metodę macierzową proponowaną w „Podręczniku do Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko dla polityki spójności na lata 2007-2013” oraz użytą w „Prognozie oddziaływania na środowisko projektu zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego”. Zbudowano macierz, w której z jednej strony wyodrębniono poszczególne elementy środowiska, a z drugiej zestawiono cele strategiczne i operacyjne oraz zagregowane kierunki rozwoju przestrzennego województwa wyodrębnione z Projektu Zmiany PZPWL. W celu zobrazowania charakteru i intensywności wpływu określonego celu lub kierunku rozwoju przestrzennego na poszczególne elementy środowiska użyto 7-stopniowej skali oznaczonej literowo i kolorystycznie:

Wpływ zdecydowanie pozytywny	
Wpływ pozytywny	
Brak wpływu	-
Wpływ mieszany (w niektórych aspektach negatywny, w innych pozytywny)	M
Określenie wpływu problematyczne (cel określony zbyt ogólnie)	?
Wpływ niekorzystny	
Wpływ zdecydowanie niekorzystny	

Tabelę zawierającą wyniki powyższej analizy przedstawiono w tabeli 2.

Z kolei wyniki analizy wpływu na poszczególne elementy środowiska szczegółowych kierunków rozwoju przestrzennego zawartych w Projekcie Zmiany PZPWL oraz inwestycji przywołanych w tymże Projekcie dokumentami wyższego rzędu, a których lokalizacja została w Projekcie Zmiany PZPWL przypisana do konkretnych obiektów topograficznych przedstawiono w tabeli 3. Dodatkowo, wybrane z tej tabeli szczegółowe kierunki rozwoju przestrzennego przedstawiono na mapie nr 19. W tym przypadku, dla większej czytelności mapy, zastosowano skalę 5-stopniową, podkreślając również kolorem czerwonym wpływ niekorzystny (lub wyjątkowo niekorzystny), a kolorem zielonym wpływ korzystny (lub wyjątkowo korzystny):

wpływ bardzo korzystny i korzystny	
wpływ bardzo negatywny i negatywny	
wpływ mieszany (pozytywny i negatywny)	M
brak wpływu lub wpływ niemożliwy do określenia	0

W analizie możliwych wpływów na środowisko uwzględniono również umieszczone w Projekcie ZPZPWL, zgodnie z art. 39 ust.3 pkt 3 oraz ust. 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), te inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością. W Projekcie ZPZPWL przedstawiono te inwestycje (zespoły inwestycji), które przyczynią się do osiągnięcia założonych w przedmiotowym Planie celów i kierunków.

Wpływ na środowisko inwestycji zawartych w Indykatorywnym Planie Lubuskiego RPO oceniono posługując się metodą macierzową (tabela 4) podkreślając kolorami poszczególne kategorie wpływów. Analizy macierzowej dokonano w identyczny sposób jak

dla szczegółowych kierunków rozwoju przestrzennego zawartych w Projekcie Zmiany PZPWL, tj. przy użyciu 5-stopniowej skali ocen. Wyniki tej analizy omówiono w poszczególnych podrozdziałach punktu 9 „Prognozy...”

We wszystkich opisanych powyżej tabelach dokonano sumowania poszczególnych ocen w ramach kolejnych, analizowanych elementów środowiska przyrodniczego. Uzyskano w ten sposób możliwość generalnej oceny wpływu zapisanych w Projekcie ZPZPWL celów strategicznych, operacyjnych i poszczególnych kierunków rozwoju przestrzennego na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego oraz na zdrowie mieszkańców regionu, a także na dobra materialne na terenie województwa.

Zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w prognozie dokonano również analizy charakteru i czasu trwania poszczególnych celów strategicznych, operacyjnych i kierunków rozwoju przestrzennego. Na potrzeby prognozy przyjęto, iż za działanie bezpośrednie uznaje się działanie wpływające w sposób jednoznaczny na środowisko, zazwyczaj poprzez bezpośredni kontakt; działanie pośrednie charakteryzuje się „ukrytym” wpływem na środowisko; działanie wtórne występuje w sytuacji gdy proponowany cel lub kierunek warunkuje rozwój innego działania, które będzie oddziaływać na środowisko; z działaniem skumulowanym mamy do czynienia gdy proponowane działanie może mieć wpływ na środowisko dopiero w sytuacji współwystąpienia z innymi działaniami funkcjonującymi/planowanymi na danym obszarze. Przewidywany czas trwania i charakter oddziaływania poszczególnych celów i kierunków rozwoju przestrzennego zamieszczono w tabelach 5 i 6.

3. Zawartość i główne cele Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

Podstawą sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest art. 38 Ustawy z dnia 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80 z 10 maja 2003r.). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej, zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz zasady ich zagospodarowania i zabudowy przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań.

Artykuł 1 ust.2 powyższej ustawy wskazuje na podstawowe zasady i wymagania planowania i zagospodarowania przestrzennego, zwłaszcza w zakresie: ładu przestrzennego (w tym urbanistyki i architektury; walorów architektonicznych i krajobrazowych; ochrony środowiska (w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych); ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej; ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także potrzeb osób niepełnosprawnych; walorów ekonomicznych przestrzeni; prawa własności; potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa oraz potrzeb interesu publicznego.

Zawartość planu ustala przywołana ustawa w art. 39 ust. 3 precyzując następująco: „W planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa oraz określa się w szczególności:

- 1) podstawowe elementy sieci osadniczej województwa i ich powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturalnych, w tym kierunki powiązań transgranicznych;
- 2) system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 3) rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym;
- 4) obszary problemowe wraz z zasadami ich zagospodarowania oraz obszary metropolitalne;
- 5) obszary wsparcia;
- 6) obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi;
- 7) granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
- 8) obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin”.

Ustęp 4 i 5 artykułu 39 stanowią, iż w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju

oraz programy zawierające zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym oraz iż w planie umieszcza się te inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością.

W połowie listopada 2008 weszły w życie zmiany dwie ustawy: z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. Nr 199, poz. 1227) oraz z dnia 3 października 2008 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 201, poz. 1237) wprowadzając zmiany w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Mają one wpływ na postępowania unormowane w tej ustawie oraz właściwość organów opiniujących i uzgadniających. Od 15 listopada 2008 r. ustawy te powinny być stosowane zarówno do postępowań mających na celu wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jak i do postępowań mających na celu przygotowanie i uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Pierwsza z ustaw wprowadza nowy organ w sprawach dotyczących ochrony środowiska - regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Od tego momentu, przygotowując projekt planu zagospodarowania przestrzennego, właściwy organ musi uzyskać opinię regionalnego dyrektora ochrony środowiska o tym projekcie. Również w procedurze wydawania decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy uzgodnienia, dotychczas dokonywane z wojewodą, a dotyczące innych niż parki narodowe obszarów objętych ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody, należą obecnie do właściwości regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Przedłożony do oceny Projekt Zmiany Planu Zagospodarowanie Przestrzennego Województwa Lubuskiego składa się z następujących części:

Wprowadzenie

1. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego. Koncepcja rozwoju regionu.
2. Plan struktury funkcjonalno-przestrzennej. Kierunki polityki przestrzennej.
3. Inwestycje celu publicznego. Wykaz programów rządowych i zadań samorządowych.
4. Rekomendacje.
5. Synteza zmiany PZPWL.
6. Słownik pojęć planistycznych.
7. Spisy i aneksy.

Część pierwszą stanowią uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego z koncepcją rozwoju regionu. Zawiera ona diagnozę stanu powiązań wewnętrznych i zewnętrznych, syntezę uwarunkowań wraz z oceną możliwości rozwoju województwa, analizę mocnych i słabych stron województwa oraz zasady rozwoju przestrzennego w wyznaczonych obszarach problemowych, a także kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego wg Projektu Zmiany PZPWL.

Diagnoza stanu powiązań zewnętrznych oparta jest o analizę powiązań z ościennymi województwami i relacji z nimi. Władze województw ościennych wniosły szereg wniosków i postulatów, które zostały ujęte podczas prac nad zmianą planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Diagnoza powiązań zewnętrznych zawiera również szczegółową analizę powiązań transgranicznych z Republiką Federalną Niemiec. Wymienione są tu również projekty rozwojowe, których realizacja przyczynia się do rozwoju kontaktów transgranicznych oraz aktywizacji gmin bezpośrednio sąsiadujących z RFN.

Następny rozdział stanowi diagnoza powiązań wewnętrznych w podziale na strefę przyrodniczą, społeczną, kulturową, turystykę i wypoczynek, strefę ekonomiczno-gospodarczą, komunikację i transport, infrastrukturę techniczną oraz strefę obronności i bezpieczeństwa. Korzystano tu nie tylko z opracowania ekofizjograficznego województwa lubuskiego, ale również z innych źródeł dzięki czemu rozdział ten przedstawia najistotniejsze zagadnienia we wszystkich wymienionych sferach.

Kolejny podrozdział nazwany „Synteza uwarunkowań wraz z oceną możliwości rozwoju województwa lubuskiego” zawiera opis uwarunkowań w ujęciu rodzajowym, zidentyfikowanych zarówno w zakresie powiązań i związków z obszarami zewnętrznymi, jak również w układzie wewnętrznym województwa.

W części poświęconej analizie mocnych i słabych stron województwa oparto się na zapisach „Strategii Rozwoju Województwa lubuskiego – Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 r.” i przedstawiono ją w przejrzysty sposób (układ tabelaryczny).

Bardzo istotne zapisy zawiera rozdział 5, w którym sformułowane są – w oparciu o „Aktualizację Strategii Rozwoju...” cele strategiczne i przypisane do nich cele operacyjne, zgodne z głównym celem przestrzennego zagospodarowania kraju (tj. wykorzystanie policentrycznej struktury funkcjonalno-przestrzennej do dynamizacji rozwoju i przełamywania w ten sposób występującego zapóźnienia cywilizacyjnego).

Do **celów strategicznych** zalicza się w Projekcie Zmiany PZPWL:

1. Zapewnienie przestrzennej, gospodarczej i społecznej spójności regionu
2. Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zwiększenie potencjału innowacyjnego nauki oraz informatyzacja społeczeństwa
3. Rozwój przedsiębiorczości oraz działania mające na celu podniesienie poziomu technologicznego przedsiębiorstw i ich innowacyjności dzięki współpracy z nauką.
4. Efektywne, prorozwojowe wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Cele operacyjne zostały sformułowane w oparciu o przeprowadzone przez Urząd Marszałkowski konsultacje społeczne oraz w wyniku oceny realizacji dotychczasowej strategii rozwoju:

1. Modernizacja infrastruktury transportowej oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej regionu,
2. Udoskonalenie i rozbudowa infrastruktury technicznej i komunalnej poprawiającej warunki życia oraz podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów aktywności gospodarczej,
3. Udoskonalenie i rozbudowa infrastruktury społecznej - w szczególności w sferach edukacji, opieki zdrowotnej, kultury i pomocy społecznej,
4. Usprawnianie systemu transportu publicznego z wykorzystaniem partnerstwa publiczno-prywatnego,
5. Wspomaganie procesów rewitalizacji miast i obszarów wiejskich,
6. Podejmowanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich,
7. Uzyskiwanie trwałych efektów płynących ze współpracy transgranicznej i międzyregionalnej,
8. Wspieranie działań na rzecz zwiększenia tożsamości regionalnej,
9. Podniesienie jakości kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym,

10. Wzmocnienie i ustabilizowanie kadry naukowej oraz rozwój bazy naukowobadawczej lubuskich uczelni oraz stymulowanie ich współpracy,
11. Dostosowanie kształcenia do potrzeb regionalnego rynku pracy i standardów UE,
12. Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży,
13. Wspieranie działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego,
14. Ograniczenie zakresu i skutków wykluczenia społecznego osób i rodzin, ich integracja ze społeczeństwem oraz wyrównanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży,
15. Usprawnienie mechanizmów transferu innowacji i technologii oraz wzrost efektywności współpracy strefy gospodarki i instytucji naukowych,
16. Rozwój instytucjonalnego i kapitałowego otoczenia biznesu,
17. Wykorzystanie walorów środowiska i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki,
18. Promocja walorów turystycznych i stworzenie systemu informacji turystycznej,
19. Podejmowanie przedsięwzięć kulturalnych tworzących atrakcyjny wizerunek województwa.

Niezbędnym jest również gromadzenie danych przestrzennych dotyczących zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego w związku z koniecznością ich publikowania i udostępniania w systemie jednolitej infrastruktury informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (dyrektywa INSPIRE).

Końcowe rozdziały I części Projektu Zmiany PZPWL odnoszą się natomiast do możliwych kierunków rozwoju i zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zapisów dotychczasowego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa, Strategii rozwoju jak i aktualnych uwarunkowań. Przedstawione są dwa warianty rozwoju województwa lubuskiego: wariant oparty o dominację ochrony i wykorzystania wartości przyrodniczych (bez eksploatacji złóż węgla brunatnego) oraz wariant oparty o dominację wykorzystania zasobów złóż energetycznych i wzrost konkurencyjności działalności gospodarczej. Jednakże jako najbardziej prawdopodobny precyzuje się kierunek wynikający z pogodzenia obu podstawowych wariantów, które można ze sobą skojarzyć w celu wykorzystania walorów położenia regionu i jego spójności przestrzennej. Wariant ten jest możliwy do zrealizowania przy założeniu, że rozwój województwa będzie następował w sposób ciągły i harmonijny, a w celu wykorzystania walorów położenia regionu i jego spójności przestrzennej przyjmie się elementy zewnętrzne (współpraca transgraniczna w ramach euroregionów: Pro Europa Viadrina i Sprewa – Nysa – Bóbr; utworzenie Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego) oraz wewnętrzne (powiązanie

182

dwubiegunowe ośrodków krajowych Gorzów Wlkp. – Zielona Góra; budowa korytarza transportowego drogi S3, łączącego północną część regionu z południową) integrujące ten układ.

W tej części Projektu ZPZPWL wskazane są również podstawowe obszary problemowe, które wymagają prowadzenia odrębnej polityki gospodarczej i przestrzennej. Należą do nich:

1. tereny potencjalnej eksploatacji złóż węgla brunatnego „Gubin”, oraz lokalizacja elektrowni w rejonie zagłębia węgla brunatnego położonego w okolicach Gubin, Lubsko i Brody,
2. obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi,
3. obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin,
4. tereny przemysłowe oraz tereny powojenne i popegeerowskie.

Część druga zawiera plan struktury funkcjonalno-przestrzennej w podziale na poszczególne strefy działalności człowieka, włączając w to strefę przyrodniczą, podobnie jak zrobiono to w analizie systemu powiązań wewnętrznych. Czyni to tę część Projektu ZPZPWL czytelną i zrozumiałą przez możliwość porównania diagnozy obecnego stanu z planowanymi kierunkami rozwoju przestrzennego w danej strefie. Podkreśla się tu, iż rozwój województwa lubuskiego powinien obejmować zarówno aspekt gospodarczy jak i turystyczny w powiązaniu z walorami przyrodniczymi. Takie kompleksowe podejście stwarza dogodne warunki dla zrównoważonego rozwoju regionu. Znajduje to swoje odbicie w Projekcie ZPZPWL, zgodnie z którym struktura przestrzenna województwa lubuskiego opiera się na dwóch podstawowych osiach: antropogenicznych i przyrodniczych, natomiast jako elementy krystalizujące strukturę przestrzenną Województwa Lubuskiego przyjęto pasma rozwoju, obszary węzłowe, zespoły miast oraz miejskie ośrodki rozwoju.

Część trzecia zawiera spis inwestycji celu publicznego opartego o wykazy programów rządowych i zadań samorządowych. Zadaniem niniejszej części Zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego jest przedstawienie tych inwestycji (zespołu inwestycji) o znaczeniu ponadlokalnym, które przyczynią się do osiągnięcia założonych w Projekcie ZPZPWL celów i kierunków.

Część czwartą stanowią rekomendacje z Projektu ZPZPWL do „Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju”. Podkreśla się tu, iż wprowadzenie zapisów

zawartych w „rekomendacjach” do koncepcji Krajowej wpłynie na rozwój infrastruktury o znaczeniu strategicznym oraz pozwoli na pełne wykorzystanie potencjału środowiskowego, społecznego i gospodarczego w rozwoju regionu lubuskiego. Rekomendacje zawarte w tej części Projektu ZPZPWL powinny być także uwzględnione w dokumentach dotyczących strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, jak również długofalowych strategii rozwoju poszczególnych dziedzin i branż.

Część piąta zawiera syntezę Projektu ZPZPWL w podziale na cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki rozwoju przestrzennego województwa.

Poza wymienionymi we wcześniejszych rozdziałach celami strategicznymi i operacyjnymi, wymienia się tu również główne cele polityki przestrzennej województwa, do których należą:

1. Rozwijanie współpracy transgranicznej,
2. Wzrost konkurencyjności i efektywności gospodarowania przestrzenią,
3. Osiągnięcie warunków i jakości życia mieszkańców zbliżonych do średniej europejskiej,
4. Zahamowanie dewaloryzacji środowiska oraz ochrona jego struktur i wartości,
5. Podwyższenie walorów bezpieczeństwa i odporności na skutki awarii i klęsk żywiołowych,
6. Stworzenie lepszych warunków dla przedsiębiorczości i innowacji,
7. Uzyskanie wysokiego poziomu edukacji i nauki,
8. Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne,
9. Wzrost zatrudnienia i mobilności zawodowej,
10. Silne, zdrowe i zintegrowane społeczeństwo,
11. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego,
12. Kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia,
13. Wzmacnianie sieci lokalnych ośrodków rozwojowych,
14. Efektywny i bezpieczny system transportowy,
15. Poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej,
16. Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach strukturalnie słabych,
17. Zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego.

Ostatni podrozdział „Syntezy” obejmuje programy rządowe i zadania samorządowe województwa oraz rekomendacje dla gmin województwa lubuskiego opracowane w postaci

kart dla każdej z 83 gmin i stanowiące odrębny dokument będący załącznikiem do Projektu ZPZPWL.

Pozostałe dwie części Projektu ZPZPWL stanowi **słownik** pojęć planistycznych oraz **spisy** załączników, przepisów prawa uwzględnionych przy sporządzaniu projektu itd. czyli rozdziały, które ze względu na swoją zawartość nie są elementem ocenianym w niniejszej prognozie.

Załączniki graficzne – 18 plansz mapowych – stanowią osobną część Projektu ZPZPWL. Na mapach w skali 1:100 000 przedstawiono uwarunkowania rozwoju poszczególnych komponentów przestrzeni województwa oraz planowane kierunki rozwoju.

4. Powiązanie Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego z innymi dokumentami

Przywołana wcześniej ustawa z dnia 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nakazuje w art. 39 ust. 3 i 4 uwzględnienie w planie zagospodarowania przestrzennego województwa ustaleń strategii rozwoju województwa, ustaleń koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju oraz programów sporządzonych przez ministrów i centralne organy administracji rządowej zawierających zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym.

Jednym z podstawowych dokumentów Unii Europejskiej, których ustalenia bezpośrednio wpływają na cele, kierunki i zasady zagospodarowania przestrzeni regionu jest Agenda Terytorialna Unii Europejskiej na rzecz podniesienia konkurencyjności oraz trwałego i zrównoważonego charakteru zróżnicowanych regionów w Europie. Agenda Terytorialna opiera się na trzech głównych założeniach Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego (rozwój wyważonego i policentrycznego systemu urbanistycznego oraz nowego partnerstwa miast i wsi; zapewnienie równego dostępu do infrastruktury i wiedzy; zrównoważony rozwój, rozważne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego) oraz zaleceniach dotyczących Zrównoważonego Rozwoju Przestrzennego Kontynentu Europejskiego wydanych przez CEMAT i potwierdzonych przez Komitet Ministrów Rady Europy, również celem wzmocnienia dialogu z krajami sąsiedzkimi Unii Europejskiej. Drugim podstawowym dokumentem jest Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich. Oba dokumenty zostały przyjęte przez kraje członkowskie w maju 2007 roku. Natomiast 21 lutego 2008 r. została ogłoszona rezolucja Parlamentu Europejskiego (2009/C 184 E/15) w sprawie dalszych działań dotyczących agendy terytorialnej i karty lipskiej — europejski program działania na rzecz rozwoju przestrzennego i spójności terytorialnej „Realizacja agendy terytorialnej i karty lipskiej — w kierunku europejskiego programu działania na rzecz rozwoju przestrzennego i spójności terytorialnej (2007/2190(INI)”, w której podkreślono wagę obu powyższych dokumentów i konieczność dalszej ich realizacji w celu realizacji celów agendy terytorialnej i wdrażania karty lipskiej. Dokument planu odpowiada również na cele Strategii Lizbońskiej (The Lisbon Strategy) uchwalonej w 2000 roku, która jest programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej, mającym na celu stworzenie na terytorium Europy najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki na świecie, opartej na wiedzy, zdolnej do długotrwałego rozwoju, tworzącej większą liczbę lepszych miejsc pracy oraz charakteryzującej się większą spójnością

społeczną. Strategia Lizbońska podczas szczytu Rady Europejskiej w Goeteborgu w 2001 r. została uzupełniona o nowy element związany z ochroną środowiska i osiągnięciem zrównoważonego i trwałego rozwoju (Communication from the Commission: A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development, 15.5.2001, COM(2001)264 final) – Strategia Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej (Strategia Goeteborska). W 2005 r. przywódcy państw lub rządów UE zatwierdzili zmianę strategii lizbońskiej w celu poprawy jej wykonania. Zmieniona strategia kładzie obecnie akcent na ustanowieniu partnerstwa z państwami członkowskimi na rzecz wzrostu i zatrudnienia i przewiduje uproszczone porozumienie, obejmujące zespół zintegrowanych wytycznych dotyczących aspektów makroekonomicznych, mikroekonomicznych i zatrudnienia.

Na szczeblu krajowym, podstawowym dokumentami powiązаныmi z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa jest „Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju” z 2000 roku, „Założenia Narodowego Planu Rozwoju Polski na lata 2007 – 2013” oraz „Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015”, która jako wieloletnia strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski jest dokumentem nadrzędnym wobec innych strategii i programów. W Projekcie Zmiany PZPW opracowania te zostały wzięte pod uwagę w celu zapewnienia ciągłości ustaleń rozwojowych o charakterze zasadniczym. Do poszczególnych dokumentów odnosi się rozdział 1.5 Projektu ZPZPWL „Ustalenia dla województwa lubuskiego wynikające z polityki przestrzennej państwa”. Na szczeblu regionalnym podstawowym dokumentem powiązany jest „Strategia rozwoju województwa lubuskiego”, której ustalenia w Projekcie ZPZPWL uwzględnia się „szczególnie w zakresie określania celów strategicznych i operacyjnych oraz ustalenia wynikowych kierunków zagospodarowania przestrzennego” (Projekt ZPZPWL, cz. II, rozdz. 8). Zapisy te ustalają zatem jednoznacznie istniejące powiązania Projektu ZPZPWL z najistotniejszymi dokumentami krajowymi i regionalnymi bezpośrednio wpływającymi na zagospodarowanie przestrzenne województwa.

W zakresie powiązań z dokumentami szczebla krajowego odnoszącymi się do poszczególnych sfer gospodarki i środowiska naturalnego Projekt ZPZPWL uwzględnia je odnosząc się do ich głównych celów w sposób wystarczający. Wyjątek stanowi tu brak odniesienia do celów Strategii Gospodarki Wodnej 2005 (z projektem aktualizacji, listopad 2006) przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 13 września 2005 r. i określającej podstawowe cele, kierunki i zasady działania umożliwiające realizację idei trwałego i zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu zasobami wodnymi w Polsce. Brak w tym zakresie odniesienia

do „Projektu Narodowej Strategii Gospodarowania Wodami 2030 z uwzględnieniem etapu 2015”, której celem nadrzędnym jest kształtowanie rozwiązań prawnych, organizacyjnych, finansowych i technicznych w gospodarowaniu wodami, zapewniających trwałą i zrównoważony społeczno-gospodarczy rozwój kraju, z uwzględnieniem przewidywanych zmian klimatu.

5. Ocena zgodności głównych celów ustalonych w Projekcie Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego z celami ochrony środowiska ustanowionymi na różnych szczeblach

5.1 Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu

Przywołana na wstępie prognozy oddziaływania na środowisko Projektu Zmiany PZPWL ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w art. 51 ust. 2 wskazuje na konieczność odniesienia celów Projektu do celów ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu. Należy tu podkreślić, że nie ma jednego, powszechnego zbioru celów ochrony środowiska. Biorąc pod uwagę wielość dokumentów, identyfikacja istotnych celów ochrony środowiska stanowi bardzo trudne zadanie zarówno ze względu na ilość istotnych zagadnień oraz na to, że często nakładają się one na siebie, a także ze względu na fakt, iż bywają one niespójne. Eksperti ds. SOOS (Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko) w Polsce dokonali przeglądu ponad 100 planów, programów i polityk, krajowych aktów prawnych i podpisanych przez Polskę umów międzynarodowych, aby ustalić główne zobowiązania rządu, istotne dla planu narodowego. Ocena ta wskazała na ponad 250 konkretnych zobowiązań dotyczących pożądanых zmian w zarządzaniu środowiskiem i zasobami naturalnymi w skali kraju. Wskazuje to na wielość zagadnień, które pojawiają się przy próbach ocen środowiskowych. Przyjmuje się, że istnieje około 190 celów, które powinny być realizowane poprzez realizację dokumentów regionalnych czy też planów miejscowych. Stworzenie tak obszernej listy powoduje brak możliwości zarządzania nią na etapie porównania z celami analizowanego dokumentu. W różnych państwach problem ten jest nieco inaczej rozwiązywany i tak np. Agencja Środowiska Wielkiej Brytanii zaleca, aby analizę celów środowiskowych ograniczyć do maksimum 25 kluczowych zagadnień ochrony środowiska. W niniejszej prognozie przy ustalaniu celów środowiskowych istotnych z punktu widzenia Projektu Zmiany PZPWL posłkowano się m.in. celami wyznaczonymi dla sporządzenia „Prognozy oddziaływania na środowisko projektu zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego” ze względu na tę samą skalę obu dokumentów.

W chwili obecnej ochrona środowiska stała się jednym z ważniejszych zagadnień i celów. Pierwsze decyzje i zobowiązania w tym zakresie zapadły na szczycie w Paryżu w 1972 r., jednak dopiero od końca lat osiemdziesiątych zaczęły powstawać odpowiednie dokumenty i programy działań coraz bardziej uszczegóławiające poszczególne kierunki w dziedzinie ochrony środowiska. Jednym z takich dokumentów był Traktat z Maastricht (oficjalnie Traktat o Unii Europejskiej, podpisany 7 lutego 1992 r. w Maastricht w Holandii). Wyznaczył on m.in. główne cele ochrony środowiska (art. 130r):

- zachowanie, ochronę i poprawę stanu środowiska naturalnego;
- ochronę zdrowia człowieka;
- rozważne i racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych;
- wspieranie, na płaszczyźnie międzynarodowej, działań dotyczących rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów środowiska naturalnego.

Dla poszczególnych działów gospodarki Traktat wyznaczył zadania, dzięki którym realizowane są cele zrównoważonego rozwoju m.in. ograniczenie emisji szkodliwych gazów do atmosfery, rozwój programów dla wykorzystania odnawialnych źródeł energii, wzrost produkcji wyrobów spełniających standardy ekologiczne, właściwa gospodarka odpadami, utrzymanie podstawowych procesów naturalnych umożliwiających trwały rozwój rolnictwa, ochrona gleb, wód i zasobów genetycznych, ograniczenie stosowania pestycydów, zachowanie bioróżnorodności, wprowadzanie działań chroniących obszary cenne turystycznie itd.

Ramy działań w zakresie ochrony środowiska stworzył w 1973 r. Pierwszy Program Działań Wspólnoty w zakresie środowiska. W chwili obecnej obowiązuje już Szósty Program Działań na lata 2002-2012, który służy włączeniu wymogów ochrony środowiska do wszystkich polityk i działań Wspólnoty. Jest pierwszym z Programów Działań w dziedzinie środowiska, którego zapisy mają moc wiążącą dla państw Wspólnoty. Jego realizacja ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska naturalnego i zdrowia ludzkiego oraz ogólną poprawę środowiska i jakości życia. Będzie realizowany poprzez siedem strategii tematycznych w zakresie: zrównoważonego użytkowania zasobów naturalnych, zapobiegania powstawaniu odpadów i upowszechniania recyklingu, poprawy jakości środowiska miejskiego, ograniczania emisji zanieczyszczeń, ochrony gleb, zrównoważonego użytkowania pestycydów oraz ochrony i zachowania środowiska morskiego. Program wspiera proces włączania problemów ochrony środowiska we wszystkie polityki i działania Wspólnoty w celu zmniejszenia nacisków na środowisko naturalne pochodzących z różnych źródeł.

Główne cele ochrony środowiska do realizacji w ramach czterech priorytetowych obszarów Programu to:

- powstrzymanie zmian klimatu,
- ochrona przyrody i różnorodności biologicznej,
- zapewnienie odpowiednich relacji środowisko – zdrowie ,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych, ograniczenie ilości odpadów.

Zasadę zrównoważonego rozwoju uwzględnia II Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 oraz dostosowane do niej strategie i programy środowiskowe, w tym przede wszystkim Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016; Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej; Strategia ochrony obszarów wodno - błotnych w Polsce; Strategia gospodarki wodnej wraz z projektem jej nowelizacji pn. Projekt Narodowej Strategii Gospodarowania Wodami 2030 z uwzględnieniem etapu 2015; Projekt planu gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Odry i Wisły uwzględniający zapisy Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/EC z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej; Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Wymienione dokumenty strategiczne uwzględniają zobowiązania i cele ochrony środowiska przyjęte w ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską konwencjach międzynarodowych:

- Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk sporządzona w Bernie (1979);
- Konwencja Ramsarska o obszarach wodno-błotnych, mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego (1975), ze zmianami wprowadzonymi w Paryżu (1982) i Reginie (1987);
- Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z Rio de Janeiro (1992);
- Konwencja Helsińska o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (1992);
- Konwencja o różnorodności biologicznej z Rio de Janeiro (1992);
- Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z Kioto, wraz z Protokołem (1997).

Obok wyżej wymienionych, najistotniejsze cele ekologiczne zostały zapisane również w dokumentach regionalnych takich jak: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego – aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 roku, Program Ochrony Środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2003-2010, Plan Gospodarki Odpadami dla

województwa lubuskiego na lata 2003 – 2010 oraz Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubuskiego na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2020, Strategia Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego do roku 2015, Studium rozwoju systemów energetycznych w województwie lubuskim do roku 2025 ze szczególnym uwzględnieniem perspektyw rozwoju energetyki odnawialnej-wersja wstępna, opracowania: „Mała retencja wodna w woj. lubuskim – komponent rolny” oraz „Program małej retencji wodnej terenów zarządzanych przez Lasy Państwowe w województwie lubuskim” i innych.

5.2 Wyniki oceny zgodności

W wyniku analizy dokumentów środowiskowych szczebla międzynarodowego, krajowego i regionalnego określono 16 głównych celów ekologicznych, do których powinny znaleźć odniesienie zapisy Projektu Zmiany PZPWL. Są to:

- zachowanie i poprawa ładu przestrzennego,
- zapobieganie degradacji i poprawa jakości krajobrazu,
- podkreślenie obowiązku rekompensowania szkód spowodowanych w środowisku oraz kosztów zapobiegania ich powstawaniu,
- wykształcenie wśród mieszkańców regionu postaw i nawyków proekologicznych oraz odpowiedzialności za stan środowiska,
- ograniczenie liczby mieszkańców województwa narażonych na ponadnormatywny i uciążliwy hałas,
- wspieranie rozwiązań pozwalających na unikanie lub zmniejszenie wielkości emisji w celu ochrony powietrza,
- ochrona klimatu poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych,
- minimalizacja negatywnych oddziaływań na różnorodność biologiczną,
- zapobieganie podziałowi i zapewnienie ciągłości istnienia siedlisk (w tym wodno-błotnych), zatrzymanie procesu ich degradacji,
- osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód, zrównoważone ich użytkowanie,
- podniesienie skuteczności ochrony przed powodzią i suszą,
- odtworzenie i ochrona ziemi i gleby,
- zapewnienie przezornego wykorzystania zasobów naturalnych i zrównoważonego zarządzania istniejącymi zasobami,
- zapobieganie powstawaniu odpadów i zapewnienie pełnej skuteczności ich odzysku i recyklingu,

- zmniejszenie ryzyka poważnej awarii z udziałem substancji niebezpiecznych, a w przypadku jej wystąpienia – eliminacja i ograniczenie jej skutków dla środowiska,
- wsparcie dla wprowadzania zarządzania środowiskowego w sektorze biznesu i w obrębie organów publicznych.

W wyniku analizy macierzowej (tab. 1) stwierdzono bardzo dobre odzwierciedlenie w zapisach Projektu Zmiany PZPWL kierunków sprzyjających zapobieganiu degradacji jakości krajobrazu i działaniom sprzyjającym jego poprawie, a także zachowaniu i poprawie ładu przestrzennego. Cele ekologiczne podkreślające obowiązek rekompensowania szkód spowodowanych w środowisku powiązane są bardzo dobrze z inwestycjami w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami. Zagadnienie to jest natomiast nieco mniej uwypuklone w przypadku kierunków związanych z inwestycjami budowy dróg i autostrad czy też transportu lotniczego. Wiele zapisów odzwierciedla również oczekiwania w zakresie wykształcenia wśród mieszkańców regionu postaw i nawyków proekologicznych oraz odpowiedzialności za stan środowiska, co ma wyjątkowe znaczenie również dla kształcenia odpowiednich postaw u dzieci i młodzieży. Pozostałe kierunki rozwoju dość dobrze odzwierciedlają główne cele ekologiczne zapisane w dokumentach międzynarodowych i krajowych. Natomiast w zapisanych w Projekcie ZPZPWL kierunkach rozwoju przestrzennego nie znajduje wystarczającego odzwierciedlenia kierunek działań związanych z ograniczeniem liczby mieszkańców województwa narażonych na ponadnormatywny hałas. Niewystarczające jest również odniesienie do ochrony obszaru województwa przed zjawiskami ekstremalnymi jakimi są powódź i susza. Bardzo słabe odzwierciedlenie w zapisach Projektu ZPZPWL znajduje zmniejszenie ryzyka poważnej awarii z użyciem substancji niebezpiecznych (Dyrektywa Rady 96/82/WE z dnia 9 grudnia 1996 r. dotycząca zarządzania zagrożeniami poważnymi awariami z udziałem substancji niebezpiecznych; Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/105/WE z dnia 16 grudnia 2003 r. zmieniająca Dyrektywę Rady 96/82/WE dotyczącą zarządzania zagrożeniami poważnymi awariami z udziałem substancji niebezpiecznych Sevesco II, Ustawa Prawo ochrony Środowiska, Prawo wodne i inne rozporządzenia).

6. Istniejący stan środowiska, w tym na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Na obszarze województwa lubuskiego brak jest wielkiego przemysłu, ale charakteryzuje się ono znacznymi walorami przyrodniczymi oraz krajobrazowymi, rozwiniętymi połączeniami komunikacyjnymi z Niemcami oraz resztą kraju, złożami surowców w tym energetycznych, obecnością ważnej drogi wodnej, jaka stanowi Odra, będąca także korytarzem ekologicznym oraz znacznymi obszarami produkcji rolniczej.

W województwie lubuskim występują przyrodnicze obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym, wiążące się z podobnymi obszarami po zachodniej stronie Odry. Korytarzem ekologicznym o znaczeniu międzynarodowym jest Odra. Obszar województwa wchodzi w skład strefy koncentracji wartości rekreacyjnych o ponadlokalnym znaczeniu dla lokalizacji różnorodnej bazy turystycznej i rekreacyjnej.

Istniejący stan środowiska, w tym na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem, omówiono analizując cztery następujące obszary problemowe:

- tereny zurbanizowane i urbanizujące się,
- obszary użytkowane rolniczo oraz na cele leśne,
- tereny szczególnie wrażliwe,
- wody powierzchniowe i podziemne,
- zdrowie mieszkańców.

6.1 Tereny zurbanizowane i urbanizujące się

Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują 58,5 tys. ha, co stanowi 3,9% tego typu gruntów w Polsce. Spośród gruntów zabudowanych i zurbanizowanych tereny mieszkaniowe zajmują 7,9 tys. ha (3,1% terenów mieszkaniowych Polski), tereny przemysłowe zajmują 2,8 tys. ha (2,6% terenów przemysłowych Polski), inne tereny zabudowane 3,4 tys. ha (3,1% innych terenów zabudowanych w Polsce), zurbanizowane tereny niezabudowane 3,2 tys. ha (odpowiednio 6,2%), tereny rekreacyjno-wypoczynkowe 3,4 tys. ha (5,2%), drogi 31,7 tys. ha (4,1%), tereny kolejowe 5,1 tys. ha (4,9%) oraz użytki kopalne 757 ha (2,5%). W stosunku do zajmowanej powierzchni przez województwo lubuskie w ogólnej powierzchni Polski, stosunkowo mały obszar zajmują tereny mieszkaniowe, przemysłowe oraz tereny zajmowane przez użytki kopalne, natomiast stosunkowo dużą powierzchnie zajmują zurbanizowane tereny niezabudowane oraz tereny rekreacyjno-wypoczynkowe. Stosunkowo duży obszar zajmowany przez powierzchnie zurbanizowane niezabudowane wskazuje na stosunkowo duże potencjalne możliwości ich wykorzystania dla realizacji dalszego rozwoju województwa.

Rozwój procesów urbanizacyjnych na terenie województwa lubuskiego ma charakter ograniczony, to jednak na niektórych obszarach staje się coraz bardziej widoczny ich wpływ na środowisko naturalne. Także i tutaj na obszarach sąsiadujących z terenami miejskimi dochodzi do żywiołowego rozwoju osadnictwa. W konsekwencji widoczne są wyraźne zmiany w krajobrazie i środowisku przyrodniczym. Istotnym problemem jest zachowanie właściwego ładu przestrzennego. Ważnym zagadnieniem jest zabezpieczenie na obszarach przeznaczonych pod zabudowę właściwej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Przeciwdziała to przede wszystkim zanieczyszczeniu wód podziemnych.

Na obszarach zurbanizowanych znajdują się najczęściej główne źródła zanieczyszczeń powietrza. Do największych emitorów zanieczyszczeń do powietrza na terenie województwa lubuskiego możemy zaliczyć m. in. następujące firmy:

- Elektrociepłownia „Zielona Góra” S.A. (Zielona Góra),
- PGE Elektrownia Gorzów S.A. (Gorzów Wlkp.),
- Kronopol Sp. z o.o. (Żary),
- Rockwool Polska Sp. z o.o. (Cigacice),
- Arctic Paper Kostrzyń S.A. (Kostrzyń n/O),
- Hardex S.A. (Krosno Odrzańskie),
- Zakład Energetyki Ciepłej Sp z o.o. (Międzyrzecz),

- ICT Poland Sp. z o.o. (Kostrzyń n/O),
- ECO Żagań Sp z o.o. (Żagań).

W roku 2008 emisja pyłów z terenu województwa lubuskiego z zakładów zaliczanych do szczególnie uciążliwych wyniosła 1,4 tys. Mg, co stanowi 1,8% ogólnej masy emitowanych zanieczyszczeń pyłowych z terenu Polski. Z kolei wielkość emisji gazów osiągnęła poziom 1842,3 Mg, co w odniesieniu do całkowitej ilości emitowanych gazów w Polsce stanowiła 0,9% [74]. Tak więc ilość pyłów i gazów pochodzenia antropogenicznego emitowanych do atmosfery jest w ujęciu procentowym mniejsza niż wynikałoby to z zajmowanego przez województwo obszaru lub liczby jego mieszkańców.

Największe ilości zanieczyszczeń emitowane są na obszarach powiatów gęsto zaludnionych i uprzemysłowionych.

Na kierunek i wielkość zmian jakości powietrza w ostatnich latach mają wpływ z jednej strony zachodzące zmiany gospodarcze, a z drugiej działania podejmowane w zakresie ochrony środowiska. W wyniku wspomnianych procesów, w latach 2001-2007 miał miejsce stopniowy spadek ilości emitowanych pyłów i to zarówno wartości bezwzględnych jak i udziału emisji przez zakłady szczególnie uciążliwe województwa w ogólnej ilości emisji pyłów przez tego typu zakłady w Polsce. Malejąca ilość pyłów emitowanych do powietrza wiąże się przede wszystkim z modernizacją procesów technologicznych wynikających między innymi ze zmiany nośnika energii z węgla na gaz ziemny.

W tym samym okresie wielkość emisji gazów wykazywała wahania w granicach od 1519,3 tys. Mg w roku 2002 do 1.842,3 tys. Mg w roku 2008 [51]. Utrzymująca się wielkość emisji gazów jest przede wszystkim wynikiem wzrostu wielkości produkcji w dużych zakładach przemysłowych i energetycznych [60].

Duży wpływ na jakość powietrza, szczególnie w miastach, ma tzw. emisja niska, ze źródeł takich jak: paleniska domowe, małe kotłownie, warsztaty rzemieślnicze. Wielkość tej emisji szacuje się od kilku do kilkunastu procent ogółu emisji na terenach o rozwiniętej sieci ciepłowniczej oraz do kilkudziesięciu procent na obszarach wiejskich.

Pogorszeniu ulega natomiast sytuacja w zakresie emisji zanieczyszczeń pochodzenia komunikacyjnego z powodu rosnącej liczby pojazdów poruszających się po drogach. W efekcie obserwujemy przekroczenia dopuszczalnych norm emisji głównie tlenku węgla i tlenków azotu w miastach i na ruchliwych drogach. Często towarzyszy temu także przekraczanie dopuszczalnych norm hałasu. Znaczenie tego problemu w przypadku województwa lubuskiego jest ważne, ze względu na istnienie korytarzy transportowych

o wysokiej randze w układzie ogólnoeuropejskim łączącym zachód-wschód oraz północ-południe Europy.

Wyniki rocznej oceny jakości powietrza za 2007 rok wraz z klasyfikacją stref województwa lubuskiego wykazały, że istotnym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza jest nadmierne stężenie pyłu zawieszonego PM10. Dlatego konieczne jest kontynuowanie prowadzenia badań tego zanieczyszczenia oraz wdrażanie pomiarów pyłu zawieszonego w kolejnych strefach na obszarze województwa, gdzie obecnie takie badania nie są prowadzone, a gdzie również można spodziewać się wysokich stężeń.

Wyniki stężeń pyłu zawieszonego występujące na terenie Gorzowa Wlkp. stanowią potwierdzenie konieczności wdrożenia działań naprawczych określonych w programie ochrony powietrza opracowanym na podstawie wcześniejszych ocen.

Stwierdzono również wysokie stężenia ozonu oraz zawartych w pyłe zawieszonym: kadmu i benzo(α)pirenu, przekraczające wartości docelowe.

Reasumując można więc stwierdzić, że zagrożenie zanieczyszczeniem powietrza na terenie województwa jest relatywnie niskie. Odnotowuje się stały postęp w ograniczaniu emisji ze źródeł zorganizowanych oraz w wyposażeniu zakładów przemysłowych i gospodarki ciepłej w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń powietrza. W odniesieniu do niektórych obszarów i problemów, które są z nimi związane, konieczne jest jednak kontynuowanie działań naprawczych.

Tereny zurbanizowane są także głównymi rejonami, na których wytwarza się różnego rodzaju odpady zarówno komunalne jak i przemysłowe. Część z tych odpadów ma charakter niebezpieczny.

W 2008 roku wytworzono ogółem 1.064,4 tys. Mg odpadów, w tym z sektora przemysłowego (z wyłączeniem odpadów komunalnych) – 706,4 tys. Mg [31]. Obszarami, na których w 2008 roku wytworzono ogółem największą ilość odpadów był powiat żarski – 124,9 tys. Mg, miasto Gorzów Wlkp. – 109,1 tys. Mg oraz powiat zielonogórski 79,4 tys. Mg, natomiast najmniej na obszarze powiatów wschowskiego – 6,1 tys. Mg oraz sulęcińskiego 15,9 tys. Mg.

Według przeprowadzonych szacunków, w 2008 roku na terenie województwa wytworzono 358,0 tys. Mg odpadów komunalnych [31]. Od mieszkańców województwa odebrano 310,0 tys. Mg odpadów komunalnych (86,6% masy odpadów wytworzonych), co było konsekwencją tego, że nie wszyscy mieszkańcy objęci byli zorganizowanym zbieraniem

odpadów komunalnych. Liczba ludności objęta zbiórka odpadów systematycznie rośnie, niemniej najgorsza sytuacja w tej dziedzinie ma miejsce na terenach wiejskich.

Od roku 2000 obserwuje się systematyczny spadek ilości odpadów komunalnych zbieranych w ciągu roku z ilości 410,8 tys. Mg (ok. 401 kg/mieszkańca) do ilości 267,2 tys. t (ok. 265 kg/mieszkańca) w roku 2007 [31]. W roku 2008 miał miejsce ponowny wzrost ilości zebranych odpadów (310,0 tys. t, ok. 307 kg/mieszkańca)

Wytwarzane przez mieszkańców odpady komunalne były zbierane przede wszystkim w formie zmieszanej (w 2007 roku – 254,8 tys. Mg odpadów). Jednak systematycznie spada ilość odpadów zbieranych w tej formie. W 2007 roku na terenie województwa lubuskiego poddano odzyskowi ok. 104,6 tys. Mg odpadów komunalnych (26% szacowanej ilości odpadów wytworzonych).

Najpowszechniej stosowaną formą unieszkodliwiania odpadów jest ich składowanie. W ten sposób, w 2008 roku unieszkodliwiono 275,0 tys. Mg odpadów komunalnych [31]. Odpady składowano, oprócz składowisk znajdujących się na terenie województwa lubuskiego, również poza jego granicami.

Zdecydowana większość odpadów komunalnych składowana jest na odpowiednio do tego przygotowanych wysypiskach komunalnych i gminnych. W roku 2008 na terenie województwa lubuskiego funkcjonowało 25 składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne [31].

Na skutek niezdiscyplinowania mieszkańców, na terenach nie objętych obsługą komunalną, część odpadów komunalnych była jednak wyrzucana w miejscach nielegalnych, co powodowało tworzenie się tzw. „dzikich” wysypisk. Nielegalne miejsca składowania takich odpadów są sukcesywnie porządkowane i zamykane przez gminy w zależności od posiadania środków finansowych. W roku 2007 zlikwidowano ogółem 111 dzikich wysypisk [60].

Udział odpadów zebranych w sposób selektywny na terenie województwa lubuskiego w ogólnej masie wytworzonych odpadów komunalnych obejmuje niewielką ich część, niemniej z każdym rokiem rośnie. Ilość zebranych w ten sposób odpadów wzrosła w latach 2000-2008 z 0,2% do 7% [59]. Na terenie województwa lubuskiego od kilku ostatnich lat notuje się także systematyczny wzrost ilości odpadów poddawanych recyklingowi.

W 2008 roku wytworzono 706,4 tys. Mg odpadów przemysłowych (w 2000 r. – 864,5 tys. Mg). W latach 2000 – 2003 obserwowano spadek ilości wytwarzanych odpadów [31]. Wpływ na taką sytuację miał wolniejszy rozwój gospodarczy oraz zmiana klasyfikacji

odpadów, wprowadzona z dniem 1 stycznia 2002 roku. Wzrost ilości powstających odpadów nastąpił po roku 2005 i był spowodowany ożywieniem gospodarczym.

Wśród odpadów dominowały odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury (34%) oraz opakowania (32%) [53]. W masie odpadów wytworzonych, odpady niebezpieczne stanowiły ok. 3% wszystkich odpadów z sektora przemysłowego.

Wytworzone w województwie lubuskim odpady z sektora przemysłowego poddawane były przede wszystkim procesom odzysku (65%). Odzyskowi poddano 456,2 tys. Mg, natomiast unieszkodliwiono 184,6 tys. Mg (111,3 tys. Mg – w roku 2000), a na składowiskach zdeponowano 72,3 tys. Mg [52]. Tak więc w porównaniu z rokiem 2000 spadła ilość wytworzonych odpadów, natomiast wzrosła ilość odpadów unieszkodliwionych.

W 2007 roku na terenie województwa wytworzono ogółem 5649,1 Mg odpadów niebezpiecznych [53]. Największą część odpadów niebezpiecznych stanowiły: baterie i akumulatory ołowiowe, gleba i ziemia, w tym kamienie oraz odpady ciekłe zawierające substancje niebezpieczne (np. PCB), oleje silnikowe, przekładniowe i smarowe oraz sorbenty, materiały filtracyjne, ubrania ochronne itp. zanieczyszczone substancjami niebezpiecznymi [53]. Zasadniczym sposobem gospodarowania odpadami niebezpiecznymi było ich unieszkodliwianie poza składowaniem (ok. 70%), zaś w dalszej kolejności odzysk (24%) i składowanie, stanowiące blisko 4%.

Gospodarka odpadami jest jednym z najtrudniejszych elementów polityki ekologicznej państwa. W ostatnich latach podjęto szereg działań porządkujących tę sferę ochrony środowiska na terenie województwa lubuskiego, jednak wiele zagadnień związanych z tą problematyką nadal wymaga rozwiązania. Konieczna jest intensyfikacja wysiłków w kierunku pełnej realizacji przyjmowanych Wojewódzkich Planów Gospodarki Odpadami.

6.2. Obszary użytkowane rolniczo i na cele leśne

Użytki rolne zajmują 573,7 tys. ha, co stanowi 3,0% użytków rolnych w Polsce. Spośród użytków rolnych grunty orne zajmują 407,7 tys. ha (2,9% gruntów rolnych Polski), sady 2,9 tys. ha (1,0% sadów w Polsce), łąki trwałe 102,4 tys. ha (odpowiednio 4,4%), pastwiska trwałe 36,4 tys. ha (2,2%), grunty rolne zabudowane 14,7 tys. ha (2,8%), grunty pod stawami 3,3 tys. ha (5,3%) oraz grunty pod rowami 6,4 tys. ha (4,4%) [28]. W stosunku do zajmowanej powierzchni przez województwo lubuskie w ogólnej powierzchni Polski, stosunkowo mały obszar zajmują użytki rolne ogółem, a w tym grunty orne, pastwiska trwałe i grunty rolne zabudowane oraz bardzo mały obszar sady. Powierzchnia użytków rolnych, w tym gruntów rolnych, na terenie województwa wykazuje powolną tendencję do zmniejszania się. Wielkość gruntów rolnych wyłączonych na cele nierolnicze wzrosła z 23 ha w roku 2000 do 180 ha w roku 2007. Jeżeli chodzi o kierunki wyłączeń, to we wspomnianym okresie, nowo pozyskane grunty przeznaczano przede wszystkim na tereny osiedlowe (wzrost z 6 do 93 ha w latach 2000-2007), a w mniejszym stopniu na tereny przemysłowe (wzrost z 4 do 24 ha) oraz pod użytki kopalne (wzrost z 2 do 18 ha). Równocześnie spadła powierzchnia gruntów przeznaczana pod drogi i szlaki komunikacyjne (spadek ze 104 do 24 ha) [52].

Jednym z istotnych czynników wpływających na warunki rozwoju rolnictwa jest jakość gleb. Na terenie województwa lubuskiego dominują gleby należące do klas V i VI, stanowiące 44,1% powierzchni gruntów ornycych, gleby klasy IV zajmują 36,4%, a gleby klasy III 18,3%. Gleby II klasy zajmują jedynie 0,4% gleb ornycych, natomiast gleb najwyższej jakości nie ma. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku użytków zielonych. Generalnie na terenie województwa charakterystyczny jest stosunkowo duży udział gleb mało przydatnych dla rolnictwa, wytworzonych z piasków luźnych na sandrach, stożkach napływowych i tarasach pradolin.

Wyniki badań odczynu gleb wskazują, że prawie połowa pól, to gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym, stąd też potrzeby wapnowania na terenie województwa są wysokie. Pozytywną tendencją jest wzrost zużycia nawozów wapniowych. Przykładowo w przeliczeniu na czysty składnik ich zużycie wzrosło od 24,3 - 26,5 kg/ha w latach 2000-2002 do 33,5-42,2 kg/ha w latach 2005-2007 [52]. Zawartość przyswajalnych form makroelementów takich jak potas, fosfor czy magnez jest względnie niska. Wymaga to podejmowania optymalnych decyzji nawozowych przeciwdziałających procesowi zubożenia gleb w składniki pokarmowe.

Na obszarze województwa lubuskiego, w ramach krajowego monitoringu jakości gleb przeprowadzonego w latach 1995, 2000 i 2005, w żadnym punkcie kontrolno-pomiarowym nie stwierdzono przekroczenia standardowej zawartości metali ciężkich, co pozwala zakwalifikować gleby w tych punktach do kategorii „nie zanieczyszczone”.

Ze względu na warunki środowiskowe, w tym stosunkowo niski stopień zanieczyszczenia powietrza oraz gleby, na analizowanym terenie istnieją dobre warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego, niemniej ta forma prowadzenia gospodarki rolnej obejmuje jak na razie stosunkowo niski procent całkowitej ilości gospodarstw rolnych.

Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmują 714,2 tys. ha, co stanowi 7,6% gruntów leśnych w Polsce. Spośród gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych lasy zajmują 706,4 tys. ha (7,7% gruntów tak użytkowanych w Polsce). Powierzchnia gruntów leśnych wzrosła w latach 2000-2007 o dalsze 10,0 tys. ha [52]. Województwo lubuskie charakteryzuje się największą lesistością spośród tego typu jednostek administracyjnych w Polsce. W olbrzymiej większości lasy są własnością publiczną, stanowią własność Skarbu Państwa i znajdują się w Zarządzie Lasów Państwowych – RDLP w Zielonej Górze, Szczecinie, Poznaniu i Wrocławiu. Do sektora prywatnego należy tylko 1,5% ogólnej powierzchni lasów.

W lasach województwa lubuskiego dominującym gatunkiem jest sosna występująca jako gatunek panujący w 86,0% lasów. Siedliska borowe zajmują łącznie 76,1% powierzchni lasów [27]. Charakterystyczne jest występowanie dużych, zwartych kompleksów leśnych nazywanych borami lub puszcami. Ze względu na uwarunkowania siedliskowe i uproszczoną strukturę gatunkową lasy, na analizowanym obszarze, podlegają wielu czynnikom stresowym i chorobotwórczym. Do najważniejszych zagrożeń należą gradacje owadów oraz zagrożenia pożarowe. W ostatnich latach w wyniku działań podjętych przez Lasy Państwowe znacząco zmniejszyła się zarówno liczba pożarów jak i średnia powierzchnia spaleniska. Z kolei znacząco wzrasta ilość szkód wywoływanych przez czynniki abiotyczne, zwłaszcza przez huraganowe wiatry, co może być związane z symptomami obserwowanych zmian klimatu [57].

Wskaźnikiem stanu zdrowotnego drzewostanów jest między innymi kondycja aparatu asymilacyjnego, mierzona wskaźnikami defoliacji (ubytku i przebarwienia liści), których źródłem jest przede wszystkim zanieczyszczenie powietrza. Na terenie województwa lubuskiego według danych dostępnych za rok 2005, kompleksy leśne w większości zaliczono do poziomu ostrzegawczego, charakteryzującego się defoliacją w przedziale od 11% do 25%,

natomiast w części południowej znajduje się duży obszar drzewostanów uszkodzonych, charakteryzujących się defoliacją na poziomie 26% do 60%. Ogólnie kondycja drzewostanów województwa jest zbliżona do przeciętnej w kraju [27].

W przypadku obszarów leśnych spotyka się także inne podobne problemy jak na pozostałym obszarze Polski. Na uwagę zasługują sprawy związane z kontrolą wyłączeń gruntów z produkcji leśnej, przeznaczanie gruntów leśnych pod budownictwo mieszkaniowe, eksploatację kruszyw oraz budowę dróg, przeciwdziałaniem tworzeniu dzikich wysypisk śmieci, czy też z problem usuwania nasadzeń przydrożnych. Pozytywną tendencją jest spadek wyłączeń gruntów leśnych na cele nieleśne z 95 ha w roku 2000 do 21 ha w roku 2006 oraz 14 ha w roku 2007 [52].

6.3 Tereny szczególnie wrażliwe – włączone do systemu obszarów chronionych

Do terenów szczególnie wrażliwych, najbardziej podatnych na degradację na terenie województwa lubuskiego należą środowiska bagienne, wodne, ekosystemy dolin rzecznych oraz starych lasów.

Duże, zwarte kompleksy leśne oraz roślinne z nimi związane, pomimo wielowiekowej ingerencji człowieka, zachowały w wielu miejscach cenne zbiorowiska flory i fauny w formie niezbyt silnie zmienionej.

Do zaniku ekosystemów naturalnych oraz zmniejszania się liczby gatunków prowadzi przede wszystkim rozwój zurbanizowanej przestrzeni zabudowanej oraz zmiany w gospodarce rolnej i leśnej, a w szczególności przykładowo zarzucanie dotychczasowej ekstensywnej gospodarki rolnej na wilgotnych łąkach i pastwiskach, a także suchych murawach kserotermicznych, melioracje odwadniające bagna i torfowiska, regulacje rzek i budowa zbiorników zaporowych, rozbudowa i modernizacja dróg jako proces tworzenia barier utrudniających funkcjonowanie populacji.

W celu ochrony tych obszarów obejmuje się je ochroną prawną. Na obszarze województwa lubuskiego obiekty i obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione, wg stanu na dzień 31.12. 2008 roku, zajmowały 542.824,4 ha, co stanowiło 38,8% powierzchni województwa, przy średniej dla obszaru Polski 32,3%. Na obszary te składały się 2 parki narodowe, 55 rezerwatów, 7 parków krajobrazowych, 43 obszary chronionego krajobrazu, 4 stanowiska dokumentacyjne, 353 użytków ekologicznych, 7 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oraz 1088 pomników przyrody [31]. Co prawda obiekty i obszary o szczególnych walorach przyrodniczych zajmowały ogólnie na terenie województwa lubuskiego nieco większą powierzchnię, niż ma to miejsce przeciętnie w naszym kraju, to jednak, na przykład, pomimo wysokich walorów przyrodniczych, analizowany obszar zajmował przedostatnie miejsce w Polsce (przed opolskim) pod względem liczby rezerwatów.

Podstawowym warunkiem zachowania różnorodności biologicznej jest ochrona całych ekosystemów i naturalnych siedlisk *in situ* (czyli w miejscu ich występowania), a także utrzymanie zdolnych do życia gatunków – roślin i zwierząt – w ich naturalnych środowiskach. W celu zapewnienia właściwych warunków funkcjonowania i ochrony ekosystemów szczególnie cennych działa system prawnych form ochrony przyrody, o czym wspomniano już powyżej. Oceniając zmiany jakie zaszły od momentu powstania województwa w 1999 roku, należy stwierdzić, że szczególnie w przypadku obszarów chronionego krajobrazu nastąpiła znacząca, pozytywna poprawa w kierunku zwiększenia

funkcjonalności całej sieci obszarów chronionych oraz poprawa jej spójności. Obecnie obszary chronionego krajobrazu pełnią rolę łącznikową pomiędzy parkami narodowymi i krajobrazowymi oraz powstającymi obszarami Natura 2000. Wcześniej obejmowały one głównie tereny leśne, obecnie w większej mierze także doliny rzeczne oraz tereny położone w obniżeniach terenu – zabagnione, z licznymi ciekami, które stanowią naturalne korytarze migracji gatunków.

Oceniając funkcjonalność sieci obszarów chronionych pod kątem zabezpieczenia korytarzy ekologicznych i obszarów węzłowych zaproponowanych w ramach koncepcji ECONET-Polska, należy stwierdzić, że istniejący system dobrze spełnia swoją funkcję, zwłaszcza w północnej części województwa. W przypadku ważnego międzynarodowego korytarza ekologicznego, jakim jest dolina Odry, istniejąca ochrona w formie obszarów chronionego krajobrazu, została wzmocniona poprzez wyznaczone tutaj obszary Natura 2000. Wybitne walory przyrodnicze tego obszaru w postaci pozostałości cennych lasów łęgowych, dużych kompleksów starych dąbrów oraz terenów zalewowych i związanych z tymi ekosystemami cennymi gatunkami roślin i zwierząt, a szczególnie ptaków, wskazują, że duże fragmenty doliny należałoby objąć wyższymi formami ochrony w postaci parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody.

Ważnym aspektem ochrony przyrody w najbliższych latach będzie także współpraca transgraniczna, która powinna doprowadzić do powstania spójnego systemu ochrony przyrody w dolinach Odry i Nysy Łużyckiej.

Koniecznością skutecznego zarządzania ochroną przyrody województwa jest przygotowanie i wdrożenie do praktyki elektronicznego, opartego na systematycznie aktualizowanych bazach danych i oprogramowaniu GIS, systemu informacji i zarządzania ochroną przyrody. Bez takiego systemu sprawna realizacja ochrony przyrody już obecnie wydaje się niemożliwa [26]. Do najważniejszych zagrożeń dla przyrody, w tym dla obszarów szczególnie wrażliwych należy wymienić [16]:

- fragmentację środowiska przyrodniczego – budowa barier ekologicznych o charakterze liniowym np. dróg, stopni wodnych,
- zmniejszenie powierzchni (płatów) naturalnych i półnaturalnych siedlisk,
- chemizację rolnictwa i leśnictwa,
- spadek poziomu wód podziemnych oraz wód w rzekach i zbiornikach, wysychanie oczek,
- zagrożenie dla fauny spowodowane przez farmy wiatrowe,
- pojawianie się obcych gatunków, które powodują znaczne straty w faunie rodzimej,
- niewystarczająca, wymagająca dalszej rozbudowy sieć obszarów chronionych.

6.4. Wody powierzchniowe i podziemne

Grunty pod wodami zajmują łącznie 24,5 tys. ha powierzchni województwa, co stanowi 3,8% gruntów znajdujących się pod wodami w Polsce. Spośród gruntów znajdujących się pod wodami, 21,2 tys. ha znajduje się pod wodami płynącymi (4,4% powierzchni wód znajdujących się pod wodami płynącymi Polski), a 3,3 tys. ha (4,5% powierzchni wód znajdujących się pod wodami stojącymi Polski) znajduje się pod wodami stojącymi.

Województwo lubuskie w całości położone jest w dorzeczu Odry. Południowa część województwa położona jest na obszarze Regionu Wodnego Środkowej Odry, północna na obszarze Regionu Wodnego Warty, natomiast zachodni fragment środkowej części województwa oraz jego fragment północno-zachodni leżą w obszarze Regionu Wodnego Dolnej Odry i Przymierza Zachodniego. Województwo lubuskie charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią hydrograficzną. Główne rzeki województwa to Odra, oraz mające tu swoje przyujściowe odcinki Warta, Noteć, Nysa Łużycka, Bóbr i Obra. Według umownego podziału hydrograficznego, uwzględniającego główne rzeki województwa, po 11 % jego powierzchni pokrywają zlewnie Noteci i Nysy Łużyckiej, 12 % zlewnia Bobru, 28 % - Warty i 38 % - samej Odry.

Znamienny dla województwa jest poprzeczny układ większości dolin rzecznych uwarunkowany procesami związanymi z transgresją lodowca na tym obszarze, a częściowo odzwierciedlany już samym przebiegiem doliny Odry. Podobne tendencje przebiegu wykazują inne, poza wspomnianymi, rzeki o znaczącym wpływie na wielkość zasobów oraz na kształtowanie stosunków wodnych województwa, takie jak Obra, Ilanka, Pliszka, Czarna Struga, Postomia, Lubsza, Śląska Ochla, Obrzyca. Kilka większych rzek zaznacza swą obecność na obszarze województwa jedynie w jego przygranicznych częściach, choć nie pozostaje bez znaczenia w ogólnym wizerunku środowiska przyrodniczego. Są to m.in. Drawa, Kwisa, Szprotawa, Barycz, Kłodawa, Rów Polski.

Cały obszar województwa lubuskiego znajduje się w zlewisku Bałtyku, zlewni środkowego biegu rzeki Odry. Rzeka Odra stanowi główną oś hydrologiczną województwa. Do Odry bezpośrednio lub pośrednio dopływa również szereg mniejszych rzek posiadających całkowitą zlewnię na obszarze województwa (między innymi: Pliszka, Ilanka, Kanał Postomski). Rzeki te charakteryzują się na ogół dobrą jakością wód w porównaniu z dużymi rzekami.

Część północna województwa lubuskiego, na północ od doliny Odry, charakteryzuje się stosunkowo wysokim współczynnikiem jeziorności (stosunek powierzchni jezior do

powierzchni wybranego obszaru), wynoszącym 2-3%, w stosunku do pozostałej części położonej poniżej linii ostatniego zlodowacenia, gdzie jeziorność wynosi poniżej 0,1%.

Na terenie województwa występuje ogółem kilkaset jezior, w tym kilkadziesiąt o powierzchni większej niż 50 ha. Kilka z nich to duże, głębokie i czyste jeziora m.in.: Ciecz, Niesulickie, Lubikowskie, Chłop, Szarcz, Lipie, Ostrowiec i Osiek. Także szereg mniejszych jezior posiada duże walory rekreacyjne.

Zasobność w wody podziemne województwa jest dobra w części północnej i średnia w części południowej. Wody podziemne zaliczają się głównie do regionu Środkowopolskiego, tylko obszar południowo-wschodni należy do regionu Przedśudeckiego. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych województwa stanowią ok. 4,8% zasobów całego kraju.

Całkowita wielkość odpływu z województwa lubuskiego, według danych z wielolecia, wynosi prawie 18 tys. hm³ rocznie. Po około 43 % odpływu przypada na zlewnie Warty i Odry, około 13 % na zlewnię Nysy Łużyckiej.

Zasobność w wody podziemne województwa jest dobra w części północnej i średnia w części południowej. Wody podziemne zaliczają się głównie do regionu Środkowopolskiego, tylko obszar południowo-wschodni należy do regionu Przedśudeckiego. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych województwa stanowią ok. 4,8 % zasobów całego kraju.

Łączna powierzchnia obszarów GZWP na terenie województwa lubuskiego wynosi 5 478 km², co stanowi 39,2 % jego powierzchni, przy czym jedynie 1 050 km² ich powierzchni wymaga ochrony zwykłej, natomiast pozostała większość (blisko 81%) położona jest w strefach ONO i OWO (średnio dla kraju jest to 52,3%). Związane jest to z dominacją i stosunkowo płytkim występowaniem czwartorzędowych struktur wodonośnych. Zbiorniki te przeznaczone są przede wszystkim do zabezpieczenia rezerw wód do wykorzystania w przyszłości. Z uwagi na duże znaczenie wód podziemnych przedmiotowych zbiorników, stanowiących główne źródło zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia ludności oraz w celu zapewnienia odpowiedniej jej jakości wskazane jest podjęcie działań zapewniających ich ochronę.

Głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia są wody podziemne. Jedynie miasto Zielona Góra zaopatrywane jest częściowo w wodę pochodzącą z ujęcia powierzchniowego „Sadowa” na rzece Obrzycy. Woda trafiająca do sieci wodociągowej w 2007 roku była uzdatniana w 355 stacjach uzdatniania wody.

Długość czynnej sieci wodociągowej w województwie w 2008 roku wynosiła 6.016,7 km i od wielu lat systematycznie rośnie z roku na rok. Jednocześnie zwiększono racjonalność zużycia wody przez odbiorców indywidualnych, w wyniku powszechnego opomiarowania mieszkań.

Długość czynnych sieci kanalizacyjnych wynosiła 2.465,6 km w roku 2008 (w stosunku do 1.317,1 km w roku 2000). W ostatnich latach długość tej sieci systematycznie rosła z roku na rok. Jednak nadal wyposażenie w kanalizację jest niezadowalające w miastach, oraz pomimo znacznego przyrostu, relatywnie bardzo niskie na wsi. W roku 2008 z kanalizacji korzystało 62,4% ogółu mieszkańców województwa lubuskiego, z tego 86,7% mieszkańców miast oraz 19,7 % mieszkańców wsi.

Ilość odprowadzonych ścieków wynosiła w 2008 roku 35.483,0 dam³ [52]. Jeżeli chodzi o jednostki administracyjne to największą ilość ścieków odprowadzano z miast: Gorzowa Wielkopolskiego (5,895 dam³), Zielonej Góry (5,806 dam³) oraz powiatów gorzowskiego (4.429 dam³) i żarskiego (2.772 dam³).

Z ogólnej ilości ścieków, które wymagały oczyszczania, oczyszczaniu poddawanych było 88,6% w roku 2000, 90,1% w roku 2004 i 95,0% w roku 2008. W roku 2008 na terenie województwa działało 97 komunalnych oczyszczalni ścieków, w tym 64 oczyszczalnie biologiczne [52]. W latach 2000 – 2008 odsetek takiej ludności wzrósł z 59,0 do 68,4%. Niestety wiele miejscowości, zwłaszcza na wsi, nie ma jeszcze rozwiązanej gospodarki ściekowej. Konieczne jest podejmowanie działań, mających na celu zmniejszenie dysproporcji pomiędzy wyposażeniem miejscowości w wodociągi i kanalizację.

Zmniejszenie presji przemysłowych źródeł zanieczyszczeń wód nastąpiło natomiast zarówno wskutek restrukturyzacji przemysłu jak i w wyniku budowy efektywnych oczyszczalni (zamknięty system obiegu wody w wielu zakładach przemysłowych).

Jakość wody dużych cieków, które mają w przypadku województwa lubuskiego charakter tranzytowy, zależna jest w dużej mierze od jakości wód dopływających spoza jego granic. Źródła zanieczyszczeń tych wód usytuowane są na terenie województwa śląskiego, dolnośląskiego, opolskiego, wielkopolskiego, a także Czech oraz Republiki Federalnej Niemiec.

Jak już po części wspomniano, na sieć hydrograficzną województwa lubuskiego składa się – poza dużymi rzekami, które biorą swój początek poza granicami województwa – gęsta sieć cieków wodnych, często o niewielkiej długości i małej zasobności w wodę oraz liczne jeziora. Znajdują się one pod wpływem lokalnej antropopresji w wyniku zabudowy

hydrotechnicznej i zrzutu ścieków. Wrażliwość tych małych cieków na zanieczyszczenia – zarówno punktowe (bezpośrednie zrzuty ścieków) jak i powierzchniowe (będące wynikiem spływu powierzchniowego) jest znacznie większa niż rzek dużych. Na stan czystości wód posiadających zlewnie, które mieszczą się w całości na terenie województwa, zasadniczy wpływ wywierają podmioty gospodarcze posiadające obiekty zlokalizowane nad poszczególnymi ciekami. Na skutek restrukturyzacji przemysłu oraz w związku z ograniczeniem ilości ścieków nie oczyszczanych wprowadzanych do wód ze źródeł przemysłowych, w ostatnich latach nastąpiło zmniejszenie presji przemysłowych źródeł zanieczyszczeń. Zmniejszyła się również presja ścieków komunalnych na skutek budowy nowych, nowoczesnych oraz modernizację istniejących oczyszczalni. W efekcie nastąpił wzrost znaczenia źródeł zanieczyszczeń zlokalizowanych na terenach wiejskich. Nadal jednak wpływ na jakość wód odbiorników wywierają nie zawsze dobrze oczyszczone ścieki komunalne odprowadzane z terenu miast i wsi oraz ścieki przemysłowe.

Ocena, dokonana na podstawie wyników badań przeprowadzonych w 2007 roku w ramach monitoringu diagnostycznego, w porównaniu do wcześniejszych lat, wskazuje na wahania jakości wód głównych rzek na terenie województwa lubuskiego w granicach klas III-V (od zadowalającej do złej jakości). Dominujące są wody klasy IV – niezadowalającej jakości. W zlewni Rowu Polskiego i Kopanicy stwierdzono nadmierne stężenie azotu ogólnego i fosforu ogólnego, które są wynikiem zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.

Poza ściekami komunalnymi i przemysłowymi wpływ na jakość wód wywierają zanieczyszczone wody opadowe i roztopowe. Wody te zanieczyszczone są głównie produktami ropopochodnymi. Dość częstą praktyką jest włączanie, bez zgody właściciela, do kolektorów kanalizacji deszczowej przyłączy (przelewów) ze zbiorników bezodpływowych. Taki system "utylicacji" ścieków stosowany jest w miejscowościach, gdzie do chwili obecnej brak kanalizacji sanitarnej.

Wrażliwymi odbiornikami zanieczyszczeń są jeziora. Spośród jezior przebadanych w ramach monitoringu diagnostycznego najlepszą jakością wody charakteryzowało się jezioro Chłop (II klasa czystości), choć odnotowano tu rosnącą eutrofizację. Pogorszeniu (z II do III klasy) uległa jakość wód: jeziora Kursko w wyniku dopływu substancji biogenych (skutek wysokiego udziału gruntów rolnych w zlewni jeziora), Lipy Duże w wyniku zanieczyszczeń ze stawów hodowlanych oraz Sławskiego gdzie stwierdzono wysokie stężenie substancji mineralnych i organicznych, a także wysoką zawartość azotu całkowitego. Jakość wód Jeziora Sławskiego cechowała się najgorszym stanem w 2004 roku. Od tego czasu władze Sławy podjęły szereg działań w celu poprawy jakości wód Jeziora. Do

drugiej klasy czystości pod względem parametrów fizyko-chemicznych zaliczono wody Jeziora Tarnowskiego Dużego, do którego nie są odprowadzane ścieki z punktowych źródeł zanieczyszczeń. Pod względem sanitarnym jezioro to posiada wody I klasy czystości, podobnie jak Jezioro Głębokie. Jezioro Święte zalicza się do jezior podatnych na eutrofizację ze względu na wysokie stężenia azotu ogólnego, a także Kursko – ze względu na wysoką zawartość fosforu ogólnego. W zlewniach tych jezior konieczne są działania przeciwdziałające przedostawaniu się do ich wód związków biogennych, przede wszystkim azotu i fosforu.

Na terenie województwa lubuskiego prowadzony jest także monitoring wód podziemnych. Ze względu na fakt, że większość zasobów wód podziemnych na terenie województwa stanowią wody w utworach czwartorzędowych, których utwory nadkładowe są w przeważającej części piaszczyste o dużej zdolności infiltracji, stopień narażenia tych wód na zanieczyszczenia z powierzchni (zarówno pochodzenia naturalnego jak i antropogenicznego) jest wysoki. Równocześnie dla potrzeb zaopatrzenia ludności województwa, woda pobierana jest głównie z utworów czwartorzędowych, a rzadziej z trzeciorzędowych. W związku z powyższym monitoring jakości tych wód ma na tym terenie wyjątkowe znaczenie.

W roku 2008 większość wód podziemnych wykazuje niezadowalającą jakość (35 %), a mniejsza część – jakość dobrą (31%). Podstawowym problemem jest ponadnormatywna zawartość żelaza i manganu. Nie stwierdza się natomiast ponadnormatywnych ilości metali ciężkich i substancji toksycznych. Jedną z przyczyn czasowego pogarszania się jakości wód podziemnych są naturalne wahania poziomu wód gruntowych związane z okresowo występującymi okresami suszy (niedostatecznej alimentacji) lub długich okresów opadowych czy też w okresie wiosennym – topnienia pokrywy śnieżnej (okres większej alimentacji).

Głównymi źródłami zanieczyszczeń wód podziemnych na terenie województwa lubuskiego są infiltrujące wody deszczowe, wraz z którymi przedostają się do wód gruntowych środki ochrony roślin i zanieczyszczenia bytowo – gospodarcze z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych oraz z wód powierzchniowych. Obszary zasilania wód gruntowych, ze względu na kryteria ilościowe, jakościowe oraz sposób ich wykorzystania tj. dla potrzeb zaopatrzenia ludności w wodę, powinny zostać objęte wysoką, bądź najwyższą ochroną. Na polepszenie jakości wód podziemnych na terenie województwa lubuskiego pozwoli notowana już w chwili obecnej poprawa sytuacji w zakresie stosowania nawozów, właściwej gospodarki odpadami oraz w zakresie stanu gospodarki wodno – ściekowej.

Na terenie województwa lubuskiego występują obszary zagrożone przez powódzie. Poza rzeką Odrą, pozostałe jej dopływy kończą swój bieg na terenie województwa. Większe rzeki górną część zlewni mają poza terenem województwa, a na jego terenie bieg dolny. Ponieważ wysokie stany wód najdłużej trwają na odcinku ujściowym, zwłaszcza gdy wezbrany jest również odbiornik, zagrożenie powodziowe dolin rzecznych jest bardzo duże. Zlewnia Bobru, poza jego dopływem – rzeką Szprotawą oraz zlewnia Nysy Łużyckiej mają charakter podgórski, przechodzący w nizinny na odcinku ujściowym. Większy spadek odcinków rzek podgórskich powoduje większe prędkości przepływu, a zatem większą energię wezbrania wód. Do najważniejszych środków technicznych stanowiących zabezpieczenie przed powodzią, na terenie województwa lubuskiego, należą wały przeciwpowodziowe oraz poldery. Większość obwałowań jest jednak w złym stanie technicznym głównie z powodu niedostatecznego zagęszczenia gruntu wałów i ich podłoża, co jest wynikiem technologii zastosowanych w okresie międzywojennym. Ponadto, po każdym wezbraniu powodziowym, w okresie kilkudziesięcioletniej eksploatacji wały ulegały systematycznemu osłabieniu. Kolejną przyczyną zwiększonego zagrożenia powodziowego jest niewłaściwe zagospodarowanie dolin rzecznych – ich zasiedlanie, zalesianie, bądź rolnicze użytkowanie międzywali i polderów. Poważnym problemem jest również zamulanie ujść rzecznych i obszarów położonych w dolnym biegu rzek, prawdopodobnie z powodu erozji w działach wodnych. Istotną sprawą jest także kontynuowanie działań o charakterze nietechnicznym, które mogą ograniczać skutki wystąpienia powodzi. Należy nadal rozwijać strategie postępowania polegające na przechodzeniu od biernego oczekiwania na powódź, do aktywnego działania, gdy zagrożenie powodzią nie występuje.

6.5. Zdrowie mieszkańców

Wśród wielu czynników wpływających na zdrowie mieszkańców ważne miejsce zajmują czynniki środowiskowe. W przypadku mieszkańców województwa lubuskiego można powiedzieć, że stan środowiska w którym żyją jest względnie dobry. Na analizowanym terenie brak jest dużych obszarów zurbanizowanych, o znacznym stopniu przekształcenia środowiska, na których znajdowały by się liczne obiekty będące źródłami emisji zanieczyszczeń. Przeciwnie, dla województwa lubuskiego charakterystyczny jest duży udział lasów w jego powierzchni całkowitej. Zanieczyszczenia gleb, powietrza, czy też obciążenie środowiska nadmiernym hałasem ma charakter lokalny i zagraża stosunkowo niewielkiej części ogółu ludności.

Śmiertelność mieszkańców województwa oraz ich zachorowalność na podstawowe jednostki chorobowe jest zbliżona do wartości przeciętnych występujących na terenie całego kraju. W roku 2007 zarejestrowano 9452 zgonów co stanowiło 2,5% ogółu tego typu wypadków na terenie kraju. Główną ich przyczyną były choroby układu krążenia (4047 – 42% wszystkich zgonów), choroby nowotworowe (2436 – 25% zgonów) oraz choroby układu oddechowego (412 – 4% zgonów) [74]. W wypadkach komunikacyjnych zginęły 182 osoby czyli 3% wszystkich ofiar tego typu wydarzeń na terenie kraju, natomiast w samobójstwach 179 osób (3,4% ogółu tego typu wypadków w Polsce).

Analiza danych z lat 2000-2007 wykazuje słaby trend rosnący, jeśli chodzi o liczbę zgonów wynikających z chorób układu krążenia (wzrost z 3872 do 4047) oraz podobny charakter zmian w przypadku liczby zgonów z powodu chorób nowotworowych (z 2156 do 2436). W analizowanym okresie zmalała natomiast ilość zgonów wynikających z chorób układu oddechowego (z 553 do 412) [74].

Dostępność do ośrodków zdrowia, szpitali, aptek, przychodni na terenie województwa lubuskiego w 2008 roku była zróżnicowana [74]. Najwyższa liczba łóżek szpitalnych przypadająca na 10 000 mieszkańców miała miejsce w powiecie sulęcińskim i wynosiła 95,7, następnie w Gorzowie Wielkopolskim (79,7) oraz Zielonej Górze (70,7). W ostatnich latach liczba łóżek w szpitalach utrzymywała się mniej więcej na tym samym poziomie. Liczba ludności przypadającej na jedną aptekę w latach 2002-2008 zmalała z 4039 do 3467 [74]. W tym przypadku widać wyraźnie wpływ tendencji do otwierania nowych aptek prywatnych.

6.6. Podsumowanie

Pomimo że województwo lubuskie charakteryzuje się stosunkowo niskim uprzemysłowieniem oraz dużym zalesieniem to jednak nie jest, jak wykazał powyższy przegląd istniejącego stanu środowiska, pozbawione różnorodnych problemów ekologicznych. Najważniejsze spośród nich zestawiono w następnym rozdziale. Istotnym zadaniem w zakresie planowania przestrzennego pozostaje więc wskazanie takich kierunków rozwoju, które zmniejszałyby stopień kolizji pomiędzy szeroko rozumianymi działaniami w sferze gospodarczej, a ochroną siedlisk flory i fauny.

7. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

Główne problemy ochrony środowiska, istotne dla obszaru województwa lubuskiego zestawiono w poniższych punktach:

1. W zakresie zanieczyszczenia powietrza zauważa się wzrost zanieczyszczeń pochodzenia komunikacyjnego z powodu rosnącej liczby pojazdów poruszających się po drogach. W efekcie obserwuje się przekroczenia dopuszczalnych norm emisji głównie tlenku węgla i tlenków azotu w miastach i na ruchliwych drogach. Często towarzyszy temu także przekraczanie dopuszczalnych norm hałasu.
2. Wyniki rocznej oceny jakości powietrza za 2007 rok wraz z klasyfikacją stref województwa lubuskiego wykazały, że istotnym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza jest nadmierne stężenie pyłu zawieszonego PM10, w tym m. in. na terenie Gorzowa Wlkp. Stwierdzono również wysokie stężenia ozonu oraz zawartych w pyłe zawieszonym: kadmu i benzo(α)pirenu, przekraczające wartości docelowe. Wymagają one wdrażania programów naprawczych.
3. Obserwuje się systematyczny spadek ilości wytwarzanych i zbieranych odpadów w formie zmieszanej, wzrasta natomiast ilość odpadów poddanych odzyskowi, recyklingowi oraz zbieranych w formie selektywnej. Rozwój tych form zagospodarowania odpadów rozwija się coraz szybciej, niemniej konieczne jest dalsze podejmowanie zdecydowanych działań w tym zakresie. Na uwagę zasługuje także fakt, że nie wszyscy mieszkańcy objęci są zorganizowanym systemem zbierania odpadów, zwłaszcza na obszarach wiejskich.
4. Dużym problemem jest nadal właściwe funkcjonowanie systemu zbierania i unieszkodliwiania niektórych segmentów odpadów niebezpiecznych, głównie pozbywanych się przez użytkowników indywidualnych takich jak: przeterminowane chemikalia, odczynniki, leki, środki ochrony roślin i opakowania po nich, substancje ropopochodne takie jak oleje, smary, benzyny, a także chłodziwa.
5. Jak dotychczas nie udaje się w pełni realizować uchwalanych Planów Gospodarki Odpadami dla obszaru województwa.
6. Wyniki badań odczynu gleb wskazują, że prawie połowa pól, to gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym, stąd też potrzeby wapnowania na terenie województwa są wysokie. Należy ograniczyć procesy degradacji gleb prowadzące do ich dalszego zakwaszania.

7. Zawartość przyswajalnych form makroelementów takich jak potas, fosfor czy magnez w glebach jest względnie niska. Wymaga to podejmowania optymalnych decyzji nawozowych przeciwdziałających procesowi zubożenia gleb w składniki pokarmowe.
8. Długość czynnej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej systematycznie rośnie. Jednak nadal wyposażenie w kanalizację jest niezadowalające w miastach, oraz pomimo znacznego przyrostu, relatywnie bardzo niskie na wsi. W roku 2008 z kanalizacji korzystało 62,4 % ogółu mieszkańców województwa, w tym 86,7% mieszkańców miast i tylko 19,7 % mieszkańców wsi. Dużym problemem szczególnie wyraźnym zwłaszcza na obszarach wiejskich jest duża dysproporcja pomiędzy liczbą ludności korzystającej z sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej. W wielu wypadkach sytuacja taka prowadzi do zanieczyszczenia środowiska, a w szczególności wód podziemnych.
9. Przeważająca część wód powierzchniowych i część wód podziemnych, zwłaszcza pierwszego poziomu wodonośnego charakteryzuje się złą jakością. Ocena, dokonana na podstawie wyników badań przeprowadzonych w 2007 roku w ramach monitoringu diagnostycznego, w porównaniu do wcześniejszych lat, wskazuje na wahania jakości wód głównych rzek na terenie województwa lubuskiego w granicach klas III-V (od zadowalającej do złej jakości). Dominujące są wody klasy IV – niezadowalającej jakości. Większość wód podziemnych wykazuje jakość niezadowalającą (35 %), a mniejsza część – jakość dobrą (31%). Podstawowym problemem jest ponadnormatywna zawartość żelaza i manganu. Nie stwierdza się natomiast ponadnormatywnych ilości metali ciężkich i substancji toksycznych.
10. Do najbardziej podatnych na degradację należą środowiska bagienne, wodne, ekosystemy dolin rzecznych oraz starych lasów. Do zaniku ekosystemów naturalnych oraz zmniejszania się liczby gatunków prowadzi przede wszystkim rozwój zurbanizowanej przestrzeni zabudowanej w tym modernizacja i rozbudowa sieci dróg oraz zmiany w gospodarce rolnej i leśnej (m. in. melioracje odwadniające bagna i torfowiska, regulacje rzek i budowa zbiorników).
11. Istniejący system sieci obszarów chronionych dobrze zabezpiecza ciągłość korytarzy ekologicznych i obszarów węzłowych zwłaszcza w północnej części województwa. Należy natomiast rozważyć wzmocnienie prawnych form ochrony przyrody w strefie ważnego międzynarodowego korytarza ekologicznego, jakim jest dolina Odry, tak by istniejącą ochronę w formie obszarów chronionego krajobrazu oraz obszarów Natura 2000 objąć wyższymi formami ochrony w postaci parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody.

- 214
12. Koniecznością skutecznego zarządzania ochroną przyrody województwa jest przygotowanie i wdrożenie do praktyki elektronicznego, opartego na systematycznie aktualizowanych bazach danych i oprogramowaniu GIS, systemu informacji i zarządzania ochroną przyrody. Bez takiego systemu sprawna realizacja ochrony przyrody już obecnie wydaje się niemożliwa.
 13. W celu skutecznego zarządzania ochroną przyrody w województwie lubuskim należy gromadzić dane przestrzenne o obszarach chronionych. Konieczne jest ich publikowanie i udostępnianie w systemie jednolitej infrastruktury informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (dyrektywa INSPIRE).
 14. Do obszarów najbardziej zagrożonych powodzią należy dolina Odry oraz doliny jej południowych, podgórskich dopływów. W zakresie ochrony przeciwpowodziowej do istotnych problemów należą: zły stan techniczny wałów przeciwpowodziowych, niewłaściwe zagospodarowanie dolin rzecznych – ich zasiedlanie, zalesianie oraz zamulanie ujść rzecznych i obszarów położonych w dolnym biegu rzek.

8. Przewidywane zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanej Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

Rolą polityki przestrzennej w skali regionalnej jest porządkowanie i integrowanie działań sprzyjających harmonijnemu i zrównoważonemu rozwojowi, a w konsekwencji najmniej konfliktowe dla środowiska i ludzi rozmieszczenie planowanych inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym, właściwe kształtowanie powiązań komunikacyjnych i infrastrukturalnych oraz wyznaczenie strategicznych kierunków rozwojowych, optymalnych zarówno dla środowiska jak i ludzi. Plan wojewódzki nie ma jednak charakteru prawa miejscowego, lecz zawiera wskazania kierujące uwagę na ogólne aspekty przestrzenne rozwoju. Ustalenia Planu są często wymuszone programami i strategiami przyjętymi przez rząd i organy samorządu województwa, wśród których najważniejszymi są: Strategia Rozwoju Kraju 2007-2025, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013, Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Program Budowy Dróg Krajowych na Lata 2007-2015, Program „Odra 2006”, Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego do roku 2020, Regionalna Strategia Energetyki ze Szczególnym Uwzględnieniem Źródeł Odnawialnych, Regionalna Strategia Rozwoju Transportu w Województwie Lubuskim, Wieloletni Program Inwestycyjny Województwa Lubuskiego oparty o Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego 2007-2013, Program Ochrony Środowiska Województwa Lubuskiego z Planem Gospodarki Odpadami, Program Małej Retencji, Program Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Lubuskiego i inne.

Projekt Zmiany Planu określa kierunki rozwoju województwa, które najbardziej współgrają z uwarunkowaniami przyrodniczymi, kulturalnymi i gospodarczymi regionu. Plan formułuje najczęściej również ograniczenia, kierunki i zasady polityki przestrzennej zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju, biorąc pod uwagę zarówno zasadność ekonomiczną jak i dobro środowiska. Rozwiązania te powinny być jednak podane wystarczająco wcześnie, by uprzedzić decydentów i wstępnie wykluczyć powstanie konfliktów o dostępne zasoby środowiska i przestrzeń. Podstawową rolą Planu wydaje się być więc przestrzenna koordynacja zamierzeń inwestycyjnych, realizowana przede wszystkim przez formułowanie uwarunkowań podejmowanych decyzji i wskazywanie ich oddziaływania na środowisko przyrodnicze i warunki życia mieszkańców oraz wzajemnie na siebie a dopiero w szczególnych przypadkach poprzez wskazywanie szczegółowych lokalizacji i przebiegów wybranych inwestycji. Jeżeli Plan wypełnia tę rolę w sposób właściwy, jego niezrealizowanie

może zagrozić utrzymywaniem się niekorzystnych trendów w zakresie zmian stanu środowiska oraz pojawieniem się nowych zagrożeń. W wypadku nieprzyjęcia określonych wskazań bądź też niezrealizowania ustaleń przyjętego Planu należy spodziewać się braku koordynacji inwestycji w skali województwa, a w dalszej mierze także na szczeblu powiatowym i gminnym. Skutkiem wtórnym będzie brak koordynacji, co przy związanym z tym rozproszaniem środków może znacząco wpłynąć na brak poprawy stanu wód i powietrza atmosferycznego, degradację krajobrazu oraz pogorszenie warunków życia ludzi, a zwłaszcza:

- nasilaniem się samorzutnej, chaotycznej urbanizacji, skoncentrowanej przede wszystkim wzdłuż tras komunikacyjnych, pasm przyspieszonego rozwoju i w rejonach atrakcyjnych turystycznie;
- pogorszeniem walorów krajobrazowych i estetycznych,
- utrzymywaniem się słabego tempa restrukturyzacji i zagospodarowania terenów przemysłowych i popegeerowskich;
- systematycznym uszczuplaniem przestrzeni rolniczej dobrej jakości, związanym z zabudową i zalesianiem gruntów prywatnych;
- nasilonym przyrostem nieuzasadnionych powierzchni zabudowanych oraz infrastruktury komunikacyjnej, pogłębiającym fragmentację siedlisk przyrodniczych, ograniczającym drożność korytarzy ekologicznych, osłabiającym kondycję cennych i wrażliwych ekosystemów oraz pomniejszającym przestrzeń życiową roślin i zwierząt;
- zwiększeniem emisji do atmosfery szkodliwych gazów;
- rozproszaniem zabudowy, tym samym zwiększeniem nakładów finansowych na porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej;
- dalszym pogorszeniem jakości wód powierzchniowych i podziemnych w wyniku zrzutów nieczystości i nieprawidłowo prowadzonej gospodarki wodno-ściekowej w stale powiększających się ośrodkach miejskich oraz na terenach rolniczych;
- wzrostem ilości odpadów, wytwarzanych w sektorze komunalnym;
- przyhamowaniem procesu zalesiania nieużytków i terenów o słabej przydatności rolniczej;
- zmniejszeniem powierzchni leśnej w rejonach głównych szlaków komunikacyjnych i stref przyspieszonej urbanizacji;
- postępującym przeciążeniem nieprzystosowanych technologicznie szlaków komunikacyjnych w wyniku wzrostu ruchu tranzytowego;

- postępującą degradacją walorów krajobrazowych i przyrodniczych, przejawiającą się m.in.:
- zmniejszeniem walorów rekreacyjno-turystycznych województwa;
 - wzrostem uciążliwości życia na terenach zurbanizowanych, związanym z pogarszaniem się jakości powietrza i hałasem komunikacyjnym (drogowym i lotniczym);
 - zwiększeniem presji budowlanej na terenach potencjalnie zagrożonych powodzią;
 - niekontrolowanym rozwojem turystyki i osadnictwa w pasie pojezierzy i w rejonie dużych kompleksów leśnych;
 - przecinaniem korytarzy ekologicznych oraz innych obszarów chronionych w wyniku oczekiwanego rozwoju infrastruktury drogowej.

Niekorzystnych oddziaływań na środowisko, będących skutkiem braku realizacji zamierzeń Planu Zagospodarowania, jak widać jest dużo, choć i tak wymieniono tylko te, które przyjmują zasięg regionalny. W przypadku analizy szczegółowych kierunków spodziewać się można jeszcze lokalnych niekorzystnych wpływów, które najszybciej uwidoczną się w przypadku wszelkiego rodzaju przejawów rozbudowy infrastruktury technicznej nieuregulowanej jasnymi przepisami, ale także w momencie braku realizacji zamierzeń, dotyczących wskazań uwzględniających ochronę zasobów przyrody.

9. Przewidywane znaczące oddziaływania Projektu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego na środowisko oraz na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000

Ocenę skutków środowiskowych przeprowadzono dla celów głównych projektu Zmiany Planu oraz wynikających z nich zadań (celów szczegółowych) i kierunków rozwoju przestrzennego wraz z inwestycjami celu publicznego przewidzianymi do realizacji na terenie województwa. Przeanalizowano wpływy na wybrane komponenty środowiska (powietrze atmosferyczne, klimat akustyczny, zieleń miejską, krajobraz, grunty rolne i gleby, wody, obszary leśne, obszary chronione, zasoby nieodnawialne). Oceniano zarówno wskazania umieszczone w dokumencie jak i również oddziaływania zachodzące w fazie budowy i eksploatacji wymienionych inwestycji. Zestawienie ujęto w formie tabelarycznej, w wierszach wymieniając kolejne cele i zadania priorytetowe, a w kolumnach umieszczając wyszczególnione typy obszarów oraz wydzielone w ich obrębie fizyczne i prawne komponenty środowiska, takie jak:

- tereny szczególnie wrażliwe – w tym obszary Natura 2000, pozostałe obszary chronione i korytarze ekologiczne;
- tereny zurbanizowane i urbanizujące się, środowisko zamieszkania – w tym (powietrze, klimat akustyczny, miejskie tereny zielone, dobra materialne i zabytki oraz ład przestrzenny);
- tereny pozostałe, środowisko wypoczynku (grunty rolne, wody, lasy, zasoby nieodnawialne i krajobraz).

Przeprowadzona analiza i ocena wykazała, że realizacja większości celów i zadań projektu Zmiany Planu spowoduje wiele korzystnych oddziaływań, przy braku zagrożeń. Realizacja celów i zadań projektu Zmiany Planu wpłynie pozytywnie na poprawę: ładu przestrzennego, stanu jakości wód i lasów, stanu ochrony zabytków, czy procesu rewitalizacji krajobrazów zdegradowanych. Wynikać to będzie m.in. z realizacji kierunków, których celem jest poprawa jakości wód, powietrza i ograniczenie nieuzasadnionego zajmowania przestrzeni pod inwestycje, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, ograniczenia inwestowania na terenach zagrożonych, kierunki w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, a spośród pozostałych właściwe zagospodarowanie terenów rolnych i rolno-leśnych. Mniej korzystny bilans uzyskano dla obszarów objętych ochroną prawną, zasobów nieodnawialnych i miejskich terenów zielonych. Zagrożone będą natomiast korytarze ekologiczne, grunty rolne, powietrze i wody, na które wpływać będą kierunki z zakresu: poprawy zewnętrznej

dostępności transportowej województwa i jego wewnętrznej spójności, rozwoju komunikacji, udostępnienia zasobów i walorów przyrodniczych i krajobrazowych, rozwoju infrastruktury dróg wodnych, tworzenia intermodalnych węzłów transportowych, przesyłu i magazynowania paliw płynnych oraz poprawy bezpieczeństwa energetycznego w postaci uruchomienia nowych linii przesyłowych i utworzenie zespołu energetycznego w okolicach Gubina. Przy ich ocenie należy jednak brać pod uwagę, że część z nich, w sposób pośredni, może znacząco przyczynić się do poprawy ładu przestrzennego województwa, poprawy bezpieczeństwa gospodarczego i socjalnego.

9.1 Powierzchnia ziemi

Analizując wpływ projektu Zmiany PZPWL na powierzchnię ziemi zwrócono uwagę na możliwe oddziaływanie celów i kierunków zarysowanych w tym dokumencie zarówno na rzeźbę terenu jak i glebę. W przypadku rzeźby terenu analizowano nie tylko możliwe zmiany naturalnego ukształtowania samej powierzchni ziemi, ale także możliwość, jej zanieczyszczenia, niszczenia lub uszkodzenia w wyniku działalności człowieka. W odniesieniu do gleby zwrócono uwagę na takie jej zmiany jak naruszenie jej naturalnej struktury, zanieczyszczenie przez odpady, środki chemiczne i biologiczne wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio w ilościach i w sposób naruszający równowagę przyrodniczą oraz stwarzający zagrożenie dla życia ludzkiego. Jako niekorzystne oceniono także działania prowadzące do przesuszenia jak i nadmiernego nawodnienia gleby oraz zubożenia w próchnicę i składniki pokarmowe dla roślin.

Cele i zadania nakreślone w projekcie Zmiany PZPWL, których realizacja związana będzie z największym zagrożeniem występowania oddziaływań niekorzystnych to szeroko rozumiany rozwój aktywności gospodarczej, rozbudowa infrastruktury technicznej oraz rozbudowa i modernizacja systemów transportowych. Co prawda rozwój aktywności gospodarczej niekoniecznie z samego założenia musi przesądzać o niekorzystnym oddziaływaniu na powierzchnię ziemi, niemniej jest to pojęcie bardzo ogólne, które potencjalnie zawiera możliwość podjęcia działań, których niekorzystnego oddziaływania na powierzchnię ziemi nie da się uniknąć. Z kolei rozbudowa infrastruktury technicznej oraz systemów transportowych są działaniami, które w mniejszym lub większym zakresie prowadzą do zmian zarówno ukształtowania powierzchni ziemi jak i właściwości gleby, chociażby poprzez jej przemieszczanie. Z kolei pozytywne oddziaływanie, głównie pośrednie, na analizowany element środowiska przyrodniczego mogą mieć działania realizowane w ramach celu strategicznego z wykorzystaniem „zasady rozwoju zrównoważonego poprzez ochronę i wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego”. Należy zakładać, że działania realizowane w tym duchu będą kładły właściwy nacisk na ochronę m. in. rzeźby powierzchni ziemi jak i naturalnych właściwości gleb.

Analiza kierunków działań zapisanych w projekcie Zmiany PZPWL wskazuje, że najsilniejsze oddziaływania negatywne w odniesieniu do powierzchni ziemi przyniosą duże inwestycje drogowe takie jak autostrady, drogi ekspresowe, obwodnice oraz mosty, inwestycje kolejowe, jak na przykład budowa linii kolejowej dużej prędkości Warszawa-Berlin oraz magistrale przesyłowe o znaczeniu krajowym i ponadlokalnym jak na przykład

planowana inwestycja w zakresie „poprawy przesyłu gazu ziemnego w części północnej województwa, m.in. poprzez planowaną przez OGP budowę głównych gazociągów przesyłowych, w tym gazociągu DN 700 relacji Szczecin – Gorzów Wlkp. – Lwówek”. Podobny sposób oddziaływania będzie także występował w przypadku wielu innych inwestycji, do których przykładowo możemy tutaj zaliczyć: „Wybudowanie magistrali zamykającej pierścień miejskiej sieci ciepłowniczej wokół centrum Zielonej Góry”, czy też „W zakresie sieci WN (110kV) realizacja w kolejnych latach ok. 20 inwestycji, w tym rozdzielni, stacji transformatorowych, linii przesyłowych itp., oraz w zakresie sieci najwyższych napięć (NN) - budowa stacji 400/110kV Baczyna oraz kilku odcinków linii 400kV”. W zależności od wielkości i charakteru inwestycji należy się liczyć ze zróżnicowaną skalą oddziaływania na kształt powierzchni ziemi jak i cechy gleb.

Elementem obcym w krajobrazie, zmieniającym ukształtowanie powierzchni ziemi będzie także miała większość inwestycji technicznych związanych z budową zabezpieczeń przeciwpowodziowych.

Oddziaływania niekorzystne wiązać się będą także z szeroką grupą kierunków działań obejmujących inwestycje wodno-kanalizacyjne oraz związane z gospodarką odpadami. Działania te są jak najbardziej pożądane i w konsekwencji wpłyną pozytywnie na ograniczenie presji antropogenicznej na wiele elementów środowiska, niemniej przede wszystkim na etapie realizacji tych inwestycji ich oddziaływanie będzie niekorzystne.

Tak jak wskazano powyżej pozytywny wpływ na minimalizację obciążenia środowiska, w tym obciążeniem go poprzez zaśmiecanie jak i składowanie na jego powierzchni, a w ten sposób zanieczyszczenie gleby, będą miały liczne planowane działania w zakresie gospodarki odpadami. Wymienić tutaj można przykładowo takie kierunki działania jak: „Wprowadzanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi w układzie ponadlokalnym, w tym budowa zakładów utylizacji odpadów (sortownie, kompostownie, obiekty termicznego unieszkodliwiania odpadów, składowiska o funkcji ponadlokalnej)”, „Systematyczne wprowadzanie bezodpadowych i mało odpadowych technologii produkcji”, „Wyeliminowanie nieprawidłowego unieszkodliwiania w tym także nielegalnego lub nieprawidłowego składowania odpadów”, czy też „Organizacja nadzoru weterynaryjnego nad procesem powstawania i niszczenia odpadów pochodzenia zwierzęcego szczególnego ryzyka (SRM) oraz padłych zwierząt (HRM)” itp.

Jako ważny kierunek działań przewidziany w projekcie Planu, który pozytywnie będzie wpływał na zachowanie prawidłowego stanu środowiska glebowego, należy wymienić

Ldd

„Sukcesywne ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zanieczyszczeń obszarowych i punktowych, pochodzących z działalności rolniczej”.

Inwestycje celu publicznego

Negatywne oddziaływanie na powierzchnię ziemi, zarówno na jej ukształtowanie, jak i na jej naturalny profil i przypowierzchniową warstwę czynną, spowoduje realizacja inwestycji infrastrukturalnych, zwłaszcza:

1. Budowa ważnych dróg o znacznym natężeniu ruchu, mianowicie autostrady A2 i drogi ekspresowej S3.
2. Budowa obwodnic miejscowości.
3. Budowa gazociągów.
4. Budowa linii elektroenergetycznych napowietrznych, zwłaszcza dużych napięć.
5. Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym budowa oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji sanitarnej i deszczowej.
6. Rozbudowa składowisk komunalnych i zakładów zagospodarowywania odpadów.
7. Uzbrojenie terenów aktywizacji gospodarczej, m.in. na terenie Lubuskiego Parku Przemysłowego.
8. Realizacja części inwestycji związanych z małą retencją oraz z planowaną regulacją rzek.
9. Realizacja wszelkiego typu większych inwestycji budowlanych o charakterze usługowym, edukacyjnym, naukowym i sportowo-rekreacyjnym np. budowa Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego, czy budowa krytego basenu z modernizacją stadionu miejskiego w Sulechowie.

Rozpoczęcie planowanej eksploatacji złoża węgla brunatnego „Gubin” spowodowałoby przekształcenie powierzchni ziemi na wielką skalę. Budowę planowanej kopalni należy uznać za inwestycję oddziałującą negatywnie na wiele komponentów środowiska.

Należy podkreślić, że w przypadku każdej z powyższych inwestycji, zakres możliwych zmian w środowisku obejmujący powierzchnię ziemi będzie zależał od wielu czynników, takich jak szczegółowe warunki lokalne, projekt techniczny, dotychczasowy sposobu użytkowania terenu itp. Równocześnie, jak już wspomniano w pierwszej części tego podrozdziału, część powyższych inwestycji może niekorzystnie wpływać na środowisko na etapie ich realizacji, natomiast powstałe w ich wyniku obiekty i instalacje infrastruktury technicznej, podczas ich eksploatacji mogą w istotny sposób wpływać na zmniejszenie niekorzystnych, antropogenicznych presji na środowisko.

9.2 Nieodnawialne zasoby naturalne

Do zasobów nieodnawialnych, czyli takich które nie są w stanie bardzo długo się odtworzyć, zaliczamy głównie większość surowców mineralnych, w tym przede wszystkim kopaliny energetyczne, głębinowe wody podziemne oraz gleby. Ich użytkowanie jest niezbędne we wszystkich dziedzinach życia, które odpowiedzialne są za rozwój cywilizacyjny. Należy zatem dołożyć wszelkich starań, aby korzystanie z tych zasobów było racjonalne, a w miarę możliwości należy dążyć do ograniczenia ich eksploatacji. W Planie Zagospodarowania zapisano zalecenia, które pozwalają mieć nadzieję, że w województwie lubuskim ograniczy się zużycie nieodnawialnych zasobów naturalnych. Dotyczą one przede wszystkim zmniejszenia korzystania z energii, pochodzącej ze spalania paliw kosztem wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Są to m.in.:

- sprzyjanie i udogodnienia dla inwestycji, których celem jest produkcja energii ze źródeł odnawialnych;
- budowa elektrowni wiatrowych, przekazujących energię do krajowej sieci elektroenergetycznej oraz elektrowni przydomowych;
- rozwój różnorodnych form rozproszonej generacji energii w oparciu o surowce odnawialne, w tym przede wszystkim o biomasę;
- upowszechnienie wykorzystania energii słonecznej do przygotowania ciepłej wody;
- wykorzystanie energii geotermalnej do ogrzewania;
- promowanie przez gminy pozyskiwania energii ze źródeł alternatywnych;
- budowa małych hydroelektrowni;
- sukcesywne zastępowanie paliw kopalnych (przede wszystkim węgla) w kotłowniach lokalnych i indywidualnych źródłach ciepła spalaniem i zgazowaniem biomasy stałej (słoma, drewno odpadowe, rośliny energetyczne), szczególnie na terenach wiejskich;
- zastępowanie spalania węgla w dużych źródłach ciepła współspalaniem biomasy z węglem i gazem ziemnym;
- modernizacja i uszczelnienie istniejącej sieci gazowej.

Ochronie surowców energetycznych służyć będą ponadto zrównoważony rozwój systemów ciepłowniczych przez wdrażanie termomodernizacji budynków oraz rozwój systemów produkujących w skojarzeniu energię elektryczną i ciepłą.

Zabezpieczeniu głębinowych zasobów wodnych przysłużyć się może natomiast realizacja zapisów programu Małej Retencji oraz uregulowanie gospodarki wodnej w gminach, które to mają na celu m.in. zwiększyć ilość zasobów wodnych. Ochronie

pozostałych surowców posłużyć mogą natomiast wtórne użytkowanie odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie наносów rzecznych. W przypadku gleb natomiast bardzo pozytywnie mogą oddziaływać inwestycje mające na celu oczyszczenie i rekultywację terenów zdegradowanych i zanieczyszczonych oraz zwiększenie zalesienia i stosowanie zadrzewień śródpolnych, przeciwdziałających procesowi wywiewania gleb i zwiększających retencję gruntową.

Jednocześnie jednak, w projekcie Zmiany PZPWL wskazano także na intensyfikację wykorzystania energii produkowanej z zasobów nieodnawialnych. Do takich należy rozbudowa infrastruktury i sieci przesyłowej gazu oraz gazyfikacja obszarów wiejskich, prowadząca do zwiększenia zużycia gazu. Istotnym uszczupleniem nieodnawialnych zasobów naturalnych województwa byłoby rozpoczęcie eksploatacji złóż węgla brunatnego „Gubin”.

Niekorzystne oddziaływanie na zasoby nieodnawialne województwa będzie miała również rozbudowa i późniejsza eksploatacja szlaków komunikacyjnych, zarówno drogowych jak i kolejowych, z którymi wiąże się eksploatacja surowców budowlanych oraz skażenie gleb. W tym wypadku nie da się uniknąć wydobycia żwiru czy piasku, jednak należałoby określić zasady przyznawania koncesji i pierwszeństwa eksploatacji złóż, tak aby ograniczyć powstanie „rabunkowych” kopalń kruszywa. Z poprawą infrastruktury transportowej wiąże się nierozzerwalnie rozwój ośrodków gospodarczych i powiększanie przestrzeni zurbanizowanej, co prowadzi również do degradacji gleb oraz wykorzystania surowców budowlanych. Innym kierunkiem wpływającym na zmniejszenie zasobów nieodnawialnych w regionie jest utrzymanie lub też zwiększenie wydobycia gazu ziemnego i ropy naftowej ze złóż krajowych, zlokalizowanych w lubuskim. Jest to jednak kwestia, której zasadność wynika przede wszystkim z zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polsce i narzucona jest władzom wojewódzkim odgórnie przez ustalenia rządowe.

Inwestycje celu publicznego

Realizacja części inwestycji celu publicznego określonych w ZPZPWL będzie oddziaływać na stan nieodnawialnych zasobów naturalnych w województwie lubuskim. Rozbudowa sieci przesyłowej gazu, mimo tego że przyczynia się do redukcji zanieczyszczeń pochodzących z lokalnych kotłowni i domowych pieców grzewczych opalanych węglem, prowadzi do zwiększenia zużycia gazu, co z punktu widzenia ochrony nieodnawialnych zasobów naturalnych należy uznać za zjawisko niekorzystne. Ewentualne rozpoczęcie eksploatacji złóż węgla brunatnego „Gubin” wpłynie na stopniowe uszczuplenie zasobów tej kopaliny na obszarze województwa.

Rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej, zwłaszcza budowa autostrady A2, drogi ekspresowej S3 oraz obwodnic miejscowości spowoduje zwiększenie eksploatacji surowców budowlanych, zwłaszcza żwiru i piasku, a także skażenie gleb. Budowa inwestycji o charakterze edukacyjnym, naukowym i sportowo-rekreacyjnym lokalnie spowoduje negatywny wpływ na stan gleb i zwiększy również zapotrzebowanie na surowce budowlane. Uzbrojenie terenów aktywizacji gospodarczej spowoduje zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej tych obszarów. Można zatem spodziewać się tam nowych inwestycji o charakterze produkcyjnym i usługowym, co nie pozostanie obojętne na stan surowców budowlanych niezbędnych do ich realizacji.

Pozytywny wpływ na stan wód podziemnych zaliczanych do nieodnawialnych zasobów naturalnych będą miały działania prowadzone w ramach programu małej retencji oraz inwestycje w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną. Poprawa systemu gospodarki odpadami i liczne inwestycje w tym zakresie mogą przyczynić się do zwiększenia wykorzystania odpadów, co przyczyni się do zmniejszenia zapotrzebowania na wiele nieodnawialnych surowców naturalnych.

9.3 Krajobraz i ład przestrzenny

Analiza przeprowadzona w ramach prognozy pozwala stwierdzić wysoki stopień zgodności projektu Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego z założeniami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej w kwestii ochrony i planowania krajobrazu i pomimo tego, iż w projekcie zaproponowano cele i kierunki rozwoju przestrzennego skupiające się na rozwoju gospodarczym, infrastrukturalnym i poprawie poziomu życia mieszkańców województwa, to Plan ma szansę pośrednio przyczynić się do podniesienia wartości krajobrazowych w regionie. Obok tych kierunków Plan zawiera także wytyczne, które mogą bezpośrednio wpłynąć na poprawę atrakcyjności krajobrazu, szczególnie na terenach poddanych silnej presji antropogenicznej oraz na powstrzymanie degradacji obszarów dotychczas niezniszczonych. Odnosi się to przede wszystkim do:

- wprowadzenia prawnej ochrony obiektów i obszarów wpisanych na listę ewidencyjną zabytków;
- uporządkowania gospodarki odpadami, szczególnie komunalnymi oraz zamknięcia i rekultywacji starych składowisk i likwidacji licznych tzw. dzikich wysypisk odpadów;
- prewencyjnego zagospodarowania przestrzennego oraz renaturyzacji ekosystemów;
- zahamowania dewaloryzacji środowiska oraz ochrony jego struktur i wartości;
- ochrony cennych przyrodniczo i kulturowo obszarów oraz sieci obszarów chronionych Natura 2000;
- rewitalizacji zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich;
- zalesiania gruntów rolnych najsłabszej klasy i gruntów niewolnych;
- upowszechniania zadrzewień na terenach niewskazanych do zalesienia.

Plan zawiera jednakże sformułowania, zwłaszcza te z zakresu: modernizacji infrastruktury transportowej, zwiększenia dostępności komunikacyjnej regionu oraz udoskonalenia i rozbudowy infrastruktury technicznej i komunalnej, poprawiającej warunki życia i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów aktywności gospodarczej, które będą niekorzystnie wpływać na krajobraz. Można tu podać chociażby rozbudowę sieci energetycznej i gazowej, tworzenie intermodalnych węzłów transportowych, budowę nowych połączeń kolejowych i drogowych i inne. Na zmniejszenie walorów krajobrazowych województwa wpłynęłaby także budowa zespołu energetycznego w rejonie Gubina, w skład którego wchodziłyby kopalnie odkrywkowe węgla brunatnego i elektrownia. Jak wiadomo kopalnia ta miałaby charakter odkrywkowy. Doprowadziłaby zatem do bardzo dużej dewastacji powierzchni ziemi, najczęściej nieodwracalnych zmian w architekturze

krajobrazu i obniżenia atrakcyjności przyległych terenów na wiele lat. W dłuższej perspektywie czasu prawidłowo zrekultywowane tereny pokopalniane mogłyby zwiększyć wartość tych terenów, m.in. dzięki powstaniu zbiorników w wyrobiskach końcowych, budowie stoków narciarskich itp.

Podsumowując, analiza oddziaływania na krajobraz przyjętych kierunków rozwoju wykazuje równowagę wpływów. W przypadku niektórych celów i kierunków rozwoju wystąpią jednak wyraźne zagrożenia, dla których projekt Planu nie wskazuje działań kompensacyjnych. Formułuje jedynie ogólną zasadę unikania przekształceń przestrzennych, mogących zagrażać wartościom krajobrazowym. Warto zatem zwrócić uwagę, aby stosowano ją zwłaszcza w odniesieniu do kierunków znacząco oddziałujących na krajobraz.

W przypadku ładu przestrzennego projekt Zmiany Planu określa natomiast dosyć wyraźne kierunki działań, mogące istotnie poprawić ten komponent środowiska, choć w głównych celach nigdzie nie pojawia się to sformułowanie. Analiza i ocena Planu wskazuje jednak, że poprzez określone wytyczne dla wielu dziedzin aktywności gospodarczej Plan przyczyni się do wyraźnej poprawy ładu przestrzennego, przede wszystkim przez realizację takich postanowień jak:

- waloryzacja funkcjonalno-przestrzenną jednostek terytorialnych;
- wyznaczenie specjalnych stref dla aktywności ekonomiczno-gospodarczej dla wybranej branży, m.in.: leśnej, rolnej, opartej o wydobycie surowców naturalnych;
- wydzielenie gruntów pod drogi publiczne, budowy, utrzymania oraz wykonywania robót budowlanych na potrzeby tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także łączności publicznej i infrastruktury informatycznej;
- rozwój osadnictwa regionu w preferowanych kierunkach;
- zapewnienie warunków lokalizacyjnych umożliwiających realizację zespołów mieszkaniowych o zróżnicowanej formie, wraz z usługami towarzyszącymi;
- działanie administracji gmin w zakresie zagospodarowania przestrzeni w oparciu o plany miejscowe określające zasady zagospodarowania przestrzeni, uwzględniające zarówno przyjętą politykę przestrzenną gmin jak i warunki kształtowania infrastruktury technicznej przy respektowaniu zasady „rozwoju zrównoważonego”;
- zwiększenie restrykcyjności warunków zabudowy i zagospodarowania terenu na obszarach dolin rzecznych i podmokłych;
- ograniczenie niekontrolowanej urbanizacji bez zapewnienia infrastruktury wodno-kanalizacyjnej;
- przeciwdziałanie rozpraszaniu się osadnictwa wiejskiego;

- d.d.u
- dbałość o łączność sieci ekologicznej miasta z zewnętrznym systemem ekologicznym.

Spójność celów i kierunków projektu Zmiany Planu z celami polityki ekologicznej oraz oddziaływania ustaleń Planu na komponenty środowiska stawiają ład przestrzenny na pozycji uprzywilejowanej, dzięki czemu w przypadku realizacji tych zamierzeń widoczny będzie korzystny bądź też bardzo korzystny wpływ na rozpatrywaną sferę środowiska.

Inwestycje celu publicznego

Realizacja ustaleń ZPZPWL będzie miała wpływ na stan krajobrazu regionu. Do inwestycji celu publicznego pozytywnie wpływających na krajobraz terenów objętych planem należy zaliczyć działania zmierzające do uporządkowania systemu gospodarki odpadami. Rozbudowane zakłady zagospodarowywania odpadów i nowe składowiska powinny ograniczyć zjawisko dzikich wysypisk śmieci. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów, zwłaszcza historycznych układów osadniczych i zabytków np. Starówka w Żarach, przyczyni się do poprawy stanu krajobrazu miast i wsi województwa lubuskiego i zwiększy atrakcyjność turystyczną tych miejsc. Budowa nowych obiektów edukacyjnych, naukowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych może również przyczynić się do poprawy estetyki miejscowości regionu, pod warunkiem, że projekty te będą charakteryzować się wysokiej jakości architekturą i umiejętnym wpisaniem w otoczenie. Dobra architektura powinna być istotnym elementem innych projektów budowlanych, które powstaną w wyznaczonych strefach aktywności gospodarczej.

Realizacja części inwestycji celu publicznego przyczyni się także do pogorszenia stanu krajobrazu regionu. Elementem obcym, naruszającym naturalną strukturę krajobrazu są linie elektroenergetyczne napowietrzne, których budowa zazwyczaj wymaga stawiania wysokich słupów i nierzadko wycinania lasu. Negatywnie wpłynie na krajobraz również budowa i eksploatacja infrastruktury komunikacyjnej, zwłaszcza autostrady A2, drogi ekspresowej S3 i obwodnic miejscowości. Budowa gazociągów, mimo tego, że zostanie zrealizowana pod powierzchnią ziemi, spowoduje także znaczną ingerencję w stan krajobrazu i przestrzeni województwa, zwłaszcza na etapie ich budowy.

Bardzo negatywny wpływ na krajobraz wywrze ewentualna budowa kopalni węgla brunatnego i eksploatacja tego surowca w rejonie Gubina. Powstała odkrywka całkowicie przekształci miejscowy krajobraz. Szansa na zmianę takiego stanu rzeczy pojawi się dopiero po wyeksploatowaniu złoża. Prawidłowo zrekultywowane tereny pokopalniane mogłyby stać się wówczas atrakcyjnym miejscem wypoczynku dzięki powstałym zbiornikom wodnym w wyrobiskach, stokom narciarskim itd.

Głównym celem opracowania planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest określenie kierunków jego rozwoju przestrzennego, które będą uwzględniać istniejące uwarunkowania. Efektem realizacji planu ma być zagospodarowanie terenów zgodne z założeniami ładu przestrzennego, tak aby uwzględniając istniejące walory środowiska, w sposób możliwie harmonijny i bezkonfliktowy realizować potrzeby społeczne i gospodarcze. Przejawem działań mających na celu zapewnienie ładu przestrzennego jest wyznaczenie stref aktywizacji gospodarczej, które po uzbrojeniu terenu staną się miejscem lokalizacji nowych inwestycji. Również budowę planowanych dróg i pozostałych elementów infrastruktury technicznej należy uznać za element kształtowania ładu przestrzennego, gdyż stanowią one część inwestycji o znaczeniu krajowym, a nawet międzynarodowym i muszą zostać uwzględnione w planach województwa lubuskiego.

9.4 NATURA 2000 i korytarze ekologiczne

Przedstawione w prognozie oddziaływania na Obszary Natura 2000 i korytarze ekologiczne nawiązują do wymaganej obecnie oceny integralności obszarów Natura 2000, wskazując jednocześnie na znaczące oddziaływania negatywne na spójność tej sieci. Analiza oddziaływania kierunków rozwoju przestrzennego zapisanych w projekcie Zmiany Planu na środowisko pozwala na wyodrębnienie tych, które mogą wywołać korzystne lub niekorzystne wpływy na spójność i funkcjonowanie sieci Natura 2000 oraz korytarzy ekologicznych w województwie lubuskim. Dotyczy to zwłaszcza realizacji zagadnień i dużych przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie modernizacji infrastruktury transportowej oraz zwiększenia dostępności komunikacyjnej regionu. Szczególnie budowa dużych korytarzy transportowych, w tym autostrady A2, drogi ekspresowej S3, nowych linii kolejowych i łączących je intermodalnych węzłów zakłóci łączność pomiędzy obszarami naturalnymi, a w wielu miejscach będzie także oddziaływać bezpośrednio na dużą grupę obszarów ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków o priorytetowym znaczeniu dla Wspólnoty Europejskiej.

Niekorzystne oddziaływania wiążą się nie tylko rozbudową i modernizacją liniowych sieci lądowej infrastruktury transportowej i technicznej, przecinających na obszarze regionu cenne, objęte lub wskazane do ochrony doliny rzeczne i pasma porośniętych lasami wzgórz morenowych, a także rozbudową i uaktywnieniem śródlądowych dróg wodnych, zwłaszcza międzynarodowej drogi wodnej E30 na Odrze i krajowej drogi wodnej E70 na Warcie i Noteci oraz uaktywnieniem dla żeglugi Bobru i Nysy Łużyckiej. W wyniku tych działań na zagrożenie narażone będą obszary naturalne (m.in. Łęgi Odrzańskie, Puszcza Barlinecka, Uroczyska Borów Dolnośląskich, Bory Dolnośląskie, Dolina Dolnego Bobru, Łęgi nad Nysą Łużycką, Ujście Warty, Dolina Dolnej Noteci, Puszcza Notecka i inne), w obrębie których może dojść do skumulowanego niekorzystnego oddziaływania, związanego z budową i funkcjonowaniem wielu kluczowych działań inwestycyjnych. Realizacja przedsięwzięć w wyżej wymienionych rejonach lub w ich bliskim sąsiedztwie może prowadzić do:

- zmniejszenia powierzchni siedliska przyrodniczego lub obszaru oraz fragmentacji obszarów;
- bezpośrednich lub pośrednich zmian fizycznej jakości środowiska (w tym hydrologii) lub siedliska przyrodniczego wewnątrz obszaru;
- dewastacji siedlisk przyrodniczych;